

PAŃSTWOWA INSPEKCJA SANITARNA
WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Raport o stanie sanitarnym
województwa podlaskiego
za 2018 rok

Białystok, marzec 2019

SPIS TREŚCI

Tytuł rozdziału	Strona
<i>OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO</i>	4
<i>OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE EPIDEMIOLOGII</i>	5
<i>OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE HIGIENY PRACY</i>	16
<i>OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE BEZPIECZEŃSTWA ŻYWNOŚCI, ŻYWIENIA, MATERIAŁÓW I WYROBÓW PRZEZNACZONYCH DO KONTAKTU Z ŻYWNOŚCIĄ ORAZ PRODUKTÓW KOSMETYCZNYCH</i>	25
<i>OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE HIGIENY KOMUNALNEJ</i>	43
<i>OCENA STANU SANITARNEGO I HIGIENY PROCESÓW NAUCZANIA W PLACÓWKACH OŚWIATOWO-WYCHOWAWCZYCH</i>	60
<i>OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE ZAPOBIEGAWCZEGO NADZORU SANITARNEGO</i>	67
<i>OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE HIGIENY RADIACYJNEJ</i>	72
<i>OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE PROMOCJI ZDROWIA</i>	78
<i>OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE ŚRODKÓW ZASTĘPCZYCH</i>	94
<i>DZIAŁALNOŚĆ LABORATORYJNA</i>	98
<i>DZIAŁALNOŚĆ MEDYCZNEGO LABORATORIUM DIAGNOSTYCZNEGO</i>	104
<i>SYSTEM ZARZĄDZANIA I AKREDYTACJA DZIAŁALNOŚCI LABORATORYJNEJ</i>	105
<i>SYSTEM ZARZĄDZANIA JAKOŚCIĄ W DZIAŁALNOŚCI INSPEKCYJNEJ</i>	106

Szanowni Państwo,

Mam zaszczyt przedstawić Państwu **„Raport o stanie sanitarnym województwa podlaskiego za 2018 rok”**.

Państwowa Inspekcja Sanitarna jako instytucja powołana do realizacji zadań z zakresu ochrony zdrowia publicznego w 2018 roku zajmowała się zapobieganiem powstawania chorób, w tym w szczególności chorób zakaźnych i zawodowych, nadzorem nad: warunkami zdrowotnymi żywności, żywienia i przedmiotów użytku, higieny pracy w zakładach pracy, warunkami higieniczno – sanitarnymi w obiektach użyteczności publicznej, w tym w szczególności w obiektach, w których udzielane są świadczenia zdrowotne, warunkami higieny środowiska, higieny procesów nauczania i wychowania, higieny wypoczynku i rekreacji, higieny radiacyjnej, prowadzeniem działalności oświatowo – zdrowotnej i sprawowaniem zapobiegawczego nadzoru sanitarnego.

Pragnę aby dane zawarte w raporcie były przydatne wszystkim instytucjom odpowiedzialnym za realizację zadań z zakresu zdrowia publicznego.

Pełną wersję raportu mogą Państwo znaleźć na naszej stronie internetowej:
www.wsse.bialystok.pl

Podlaski Państwowy Wojewódzki
Inspektor Sanitarny
w Białymstoku

Elżbieta Kraszewska

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Województwo podlaskie położone jest w północno-wschodniej części kraju, w geograficznym środku Europy. Powierzchnia województwa wynosi 20187 km², co stanowi 6,5% powierzchni Polski i plasuje je na szóstej pozycji w kraju. Województwo podzielone jest na 3 podregiony (białostocki, łomżyński, suwalski), 17 powiatów (14 ziemskich i 3 grodzkie: Białystok, Łomża, Suwałki) oraz 118 gmin.

Zaludnienie: wg stanu na dzień 30.06.2018 r. liczba ludności województwa podlaskiego wynosiła 1182677 osób, w tym: 576410 mężczyzn oraz 606267 kobiet. Ludność miejska liczyła 718685 osób, ludność wiejska 463992 osoby.

Białystok z liczbą 297403 mieszkańców jest największym miastem w północno-wschodniej Polsce. Pełni funkcje administracyjnego, gospodarczego, naukowego i kulturalnego centrum Podlasia. Jest stolicą województwa i siedzibą jego władz.

Łomża zamieszkała przez 63089 osób jest ważnym ośrodkiem handlu oraz przetwórstwa produktów rolnych.

Suwałki liczą 69693 mieszkańców. Zlokalizowana na terenie miasta Specjalna Strefa Ekonomiczna stwarza dogodne warunki do rozwoju prywatnej przedsiębiorczości.

Bogactwo kulturowe: W województwie podlaskim znajduje się 21 uczelni wyższych: 5 publicznych, 13 niepublicznych i 3 seminaria duchowne, w których kształcą się ponad 31000 studentów. Podlasie jest najbardziej zróżnicowanym regionem w Polsce pod względem etnicznym i kulturowym. Od stuleci zamieszkują tutaj różne narodowości i wyznania. Poza ludnością polską województwo zamieszkują: Białorusini, Litwini, Tatarzy, Rosjanie, Ukraińcy, Romowie i Żydzi.

Walory krajoznawcze: najcenniejszym bogactwem Podlasia jest przyroda. Na terenie województwa istnieją 4 parki narodowe, w tym najstarszy w Polsce - Białowiecki Park Narodowy, a także Biebrzański Park Narodowy oraz Wigierski i Narwiański Park Narodowy. Ochrona przyrody i środowiska naturalnego obejmuje również 3 parki krajobrazowe i 87 rezerwatów przyrody. Atutem województwa jest nieskażone środowisko, z fragmentami pierwotnej puszczy oraz unikatowymi rozlewiskami Biebrzy. Województwo zaliczane jest do ekologicznie czystego obszaru „Zielonych Płuc Polski”.

ODDZIAŁ EPIDEMIOLOGII

Raport o stanie sanitarnym województwa podlaskiego za 2018 rok

OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE EPIDEMIOLOGII

Stan sanitarny obiektów prowadzących działalność leczniczą

Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa podlaskiego w 2018 roku nadzorowała działalność wykonywaną przez podmioty lecznicze oraz przez praktyki zawodowe.

W województwie podlaskim objęto nadzorem działalność leczniczą w:

- 1095 podmiotach leczniczych, w tym: 37 szpitalach, 8 zakładach opiekuńczo-leczniczych, 5 zakładach pielęgnacyjno-opiekuńczych, 3 sanatoriach, 2 hospicjach, 840 przychodniach/ośrodkach zdrowia/poradniach/ambulatoriach z izbą chorych/lecznicach, 42 zakładach badań diagnostycznych i medycznych laboratoriach diagnostycznych, 33 zakładach rehabilitacji leczniczej, 125 innych.
- 959 praktykach zawodowych, w tym: 502 indywidualnych praktykach lekarskich, 385 specjalistycznych praktykach lekarskich, 27 grupowych praktykach lekarskich, 11 indywidualnych, grupowych i specjalistycznych praktykach pielęgniarских oraz 34 innych obiektach wykonujących działalność leczniczą przez praktyki zawodowe.

Nadzór bieżący sprawowany był nad stanem higieniczno-sanitarnym, jaki powinien spełniać personel medyczny, sprzęt oraz pomieszczenia, w których są udzielane świadczenia zdrowotne. Podczas kontroli uwzględniano przede wszystkim zagadnienia dotyczące:

- podejmowanych działań zapobiegania oraz zwalczania zakażeń szpitalnych,
- szczepień ochronnych,
- prawidłowości opracowania i wdrożenia procedur dezynfekcyjnych i sterylizacyjnych oraz oceny sprzątanania i czystości bieżącej pomieszczeń,
- spełnienie wymagań, jakim powinny odpowiadać pomieszczenia i urządzenia podmiotu wykonującego działalność leczniczą,
- sposobu postępowania z odpadami medycznymi w miejscu ich powstawania.

Ocena stanu sanitarnego w zakresie epidemiologii

Tabela 1. Podmioty wykonujące działalność leczniczą wg kontroli PIS w 2018r.

Wyszczególnienie			Liczba urządzeń i obiektów							
			według ewidencji na 31 XII 2018	skontrolowanych						
				ogółem	% kontrolowanych	ze stwierdzonym złym stanem				
					higieniczno-sanitarnym i technicznym	tylko higieniczno-sanitarnym	tylko technicznym			
Ogółem			1	1095	62 7	57,3	6	11	13	
Działalność lecznicza wykonywana przez podmioty lecznicze	Stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne	szpitalne	szpitale ogółem	2	37	32	86,5	0	0	4
			w tym szpitale jednodniowe	3	7	7	100	0	0	0
			w tym szpitale uzdrowiskowe	4	1	0	0	0	0	0
		inne niż szpitalne	zakłady opiekuńczo-lecznicze	5	8	3	37,5	0	0	0
			zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze	6	5	1	20	0	0	1
			zakłady rehabilitacji leczniczej	7	0	0	0	0	0	0
			sanatoria	8	3	2	66,7	0	0	0
			hospicja	9	2	2	100	0	0	0
			inne	10	3	1	33,3	0	0	0
			Ambulatoryjne świadczenia zdrowotne	przychodnie, ośrodki zdrowia, poradnie, ambulatoria z izbą chorych, lecznice	11	840	51 3	61,1	6	9
	zakłady badań diagnostycznych i medyczne laboratoria diagnostyczne	12		42	19	45,2	0	0	0	
	zakłady rehabilitacji leczniczej	13		33	3	9,1	0	0	0	
	inne ogółem	14		122	51	41,8	0	2	0	
	w tym uzdrowiskowe	15		0	0	0	0	0	0	

Ocena stanu sanitarnego w zakresie epidemiologii

Tabela 2. Praktyki zawodowe wykonujące działalność leczniczą wg kontroli PIS w 2018r.

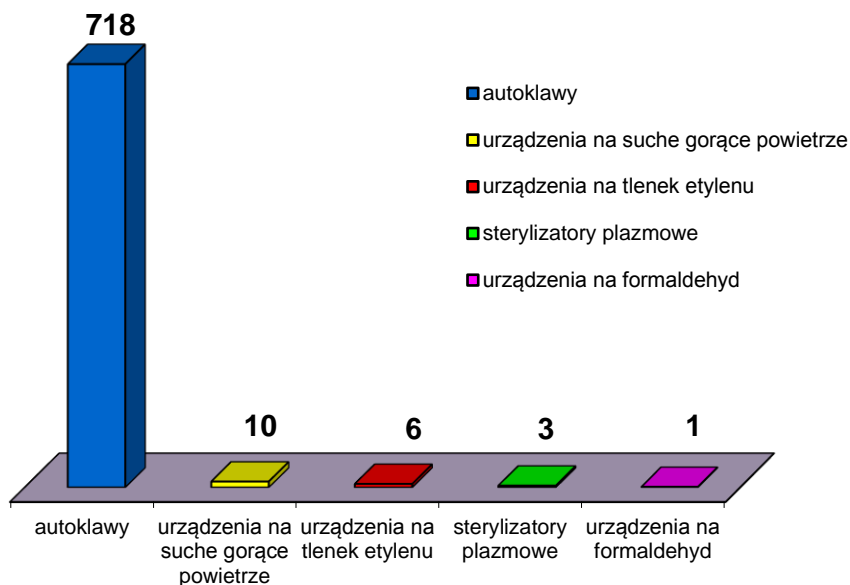
Wyszczególnienie			Liczba urządzeń i obiektów					
			według ewidencji na 31 XII 2018	Skontrolowanych				
				ogółem	% kontrolowanych	Ze stwierdzonym złym stanem		
higieniczno-sanitarnym i technicznym	tylko higieniczno-sanitarnym	tylko technicznym						
Działalność lecznicza wykonywana przez praktykę zawodową	Ogółem	1	959	411	42,9	0	7	0
	Indywidualne praktyki lekarskie ogółem	2	502	251	50	0	4	0
	W tym indywidualne praktyki lekarzy dentyistów	3	372	229	61,6	0	4	0
	Indywidualne specjalistyczne praktyki lekarskie ogółem	4	385	139	36,1	0	3	0
	W tym indywidualne specjalistyczne praktyki lekarzy dentyistów	5	170	83	48,8	0	1	0
	Grupowe praktyki lekarskie ogółem	6	27	16	59,3	0	0	0
	W tym grupowe praktyki lekarzy dentyistów	7	20	13	65	0	0	0
	Indywidualne praktyki pielęgniarek	8	2	1	50	0	0	0
	Indywidualne specjalistyczne praktyki pielęgniarek	9	1	0	0	0	0	0
	Grupowe praktyki pielęgniarek	10	8	0	0	0	0	0
	Inne	11	34	4	11,8	0	0	0

W 2018 roku na 2054 podmiotów leczniczych i praktyk zawodowych skontrolowano 1038 obiektów wykonujących działalność leczniczą. Negatywnie oceniono stan higieniczno-sanitarny w 18 obiektach. Wydanych zostało 160 decyzji merytorycznych, 139 decyzji płatniczych, wystawiono 184 postanowienia, 22 tytuły wykonawcze oraz nałożono 3 mandaty karne na kwotę 350,00 zł.

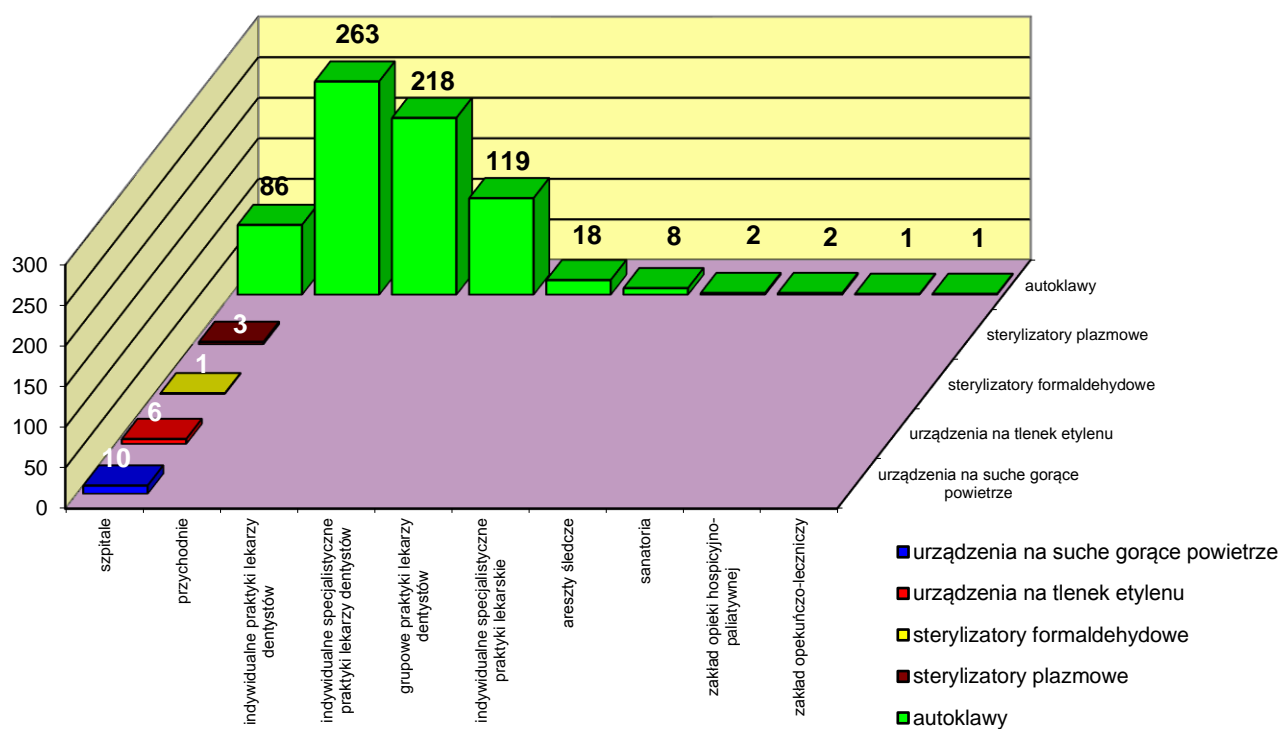
Ocena stanu sanitarnego w zakresie epidemiologii

Wykres 1. Wyposażenie obiektów wykonujących działalność leczniczą w urządzenia sterylizacyjne w województwie podlaskim w 2018r.

Podmioty lecznicze i praktyki zawodowe wyposażone są w następujące urządzenia sterylizacyjne:

- 718 autoklawów,
- 10 sterylizatorów na suche gorące powietrze,
- 6 urządzeń na tlenek etylenu,
- 3 sterylizatory plazmowe,
- 1 urządzenie z wykorzystaniem formaldehydu.

Wykres 2. Wyposażenie obiektów wykonujących działalność leczniczą w urządzenia sterylizacyjne w 2018r.

Wyposażenie obiektów wykonujących działalność leczniczą w urządzenia sterylizacyjne w rozbiciu na poszczególne rodzaje urządzeń przedstawiono powyżej.

Sterylizacja wyrobów medycznych przeprowadzana była w sterylizatorniach centralnych i lokalnych, w punktach sterylizacji oraz jako stanowiska sterylizacji gabinetowej. W przypadku obiektów leczniczych nie posiadających własnej sterylizatorni, usługę sterylizacji zlecano innym podmiotom. Sprzęt przeznaczony do sterylizacji po dezynfekcji, myciu, suszeniu i przeglądzie był odpowiednio pakowany. Używano głównie rękawów papierowo-foliowych. Każde urządzenie sterylizacyjne objęte było kontrolą wewnętrzną. Placówki prowadzą dokumentację potwierdzającą kontrolę wewnętrzną urządzeń, tj. rejestry z kontroli, protokoły kontroli, wydruki z urządzeń. Wyniki kontroli są archiwizowane. Urządzenia były kontrolowane przy użyciu wskaźników biologicznych i chemicznych. Ponadto urządzenia sterylizacyjne regularnie poddawano przeglądowi technicznemu. Każdy przegląd potwierdzony był dokumentem, w którym wskazano datę wykonania kolejnego przeglądu. Sterylny sprzęt i materiały opatrunkowe przechowywane były w wydzielonych szafkach i szufladach oraz zamykanych pojemnikach, termin ważności jałowego materiału i sprzętu był zachowany. Zmniejsza się stosowanie sprzętu wielorazowego użytku na rzecz sprzętu jednorazowego użytku, co jest niewątpliwie korzystne dla pacjentów.

SYTUACJA EPIDEMIOLOGICZNA W ZAKRESIE WYBRANYCH CHOROÓB ZAKAŻNYCH

Sytuację epidemiologiczną w zakresie zgłaszanych i rejestrowanych chorób zakaźnych w województwie podlaskim w 2018 roku należy uznać za ogólnie dobrą. Nie obserwowano epidemicznego występowania chorób zakaźnych. Wzrost zachorowań na niektóre choroby zakaźne miał, podobnie jak w latach ubiegłych, charakter sezonowy lub był kontynuacją trendów wieloletnich obserwowanych wcześniej.

Zachorowania i podejrzenia zachorowań na grypę

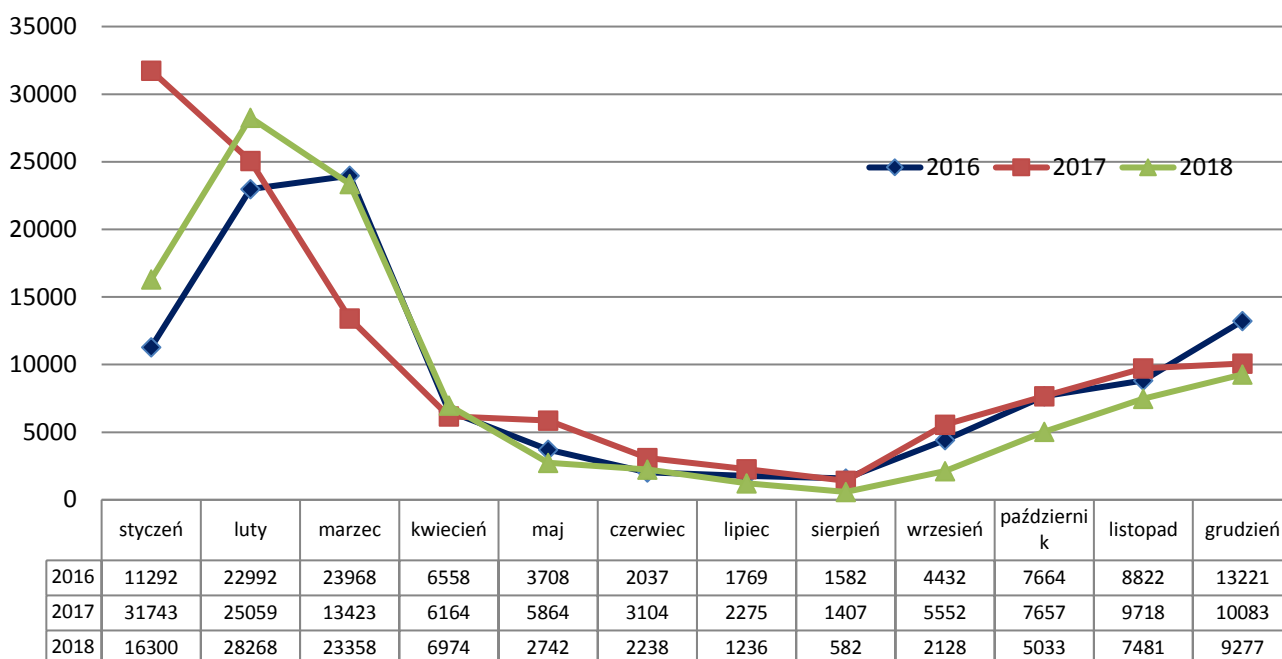
Grypa jest ostrą chorobą zakaźną układu oddechowego wywołaną zakażeniem wirusem grypy. Grypa przenosi się drogą kropelkową. Zachorowania występują przez cały rok, ale najwyższą zapadalność na grypę obserwuje się w miesiącach zimowych, tj. od stycznia do marca. Epidemie grypy mogą swoim zasięgiem obejmować cały kontynent lub też stanowić globalne zagrożenie, dlatego nadzór nad zachorowaniami na grypę oraz wirusem grypy wymaga globalnej koordynacji epidemiologicznej.

Występują trzy rodzaje wirusa grypy, tj. A, B i C. Rezerwuarem wirusa grypy A są ludzie oraz zwierzęta (np. świnie, ptaki, konie). Charakteryzuje się, w porównaniu do innych typów, znaczną genetyczną zmiennością związaną z występowaniem mutacji genetycznej. Ponadto ewolucja wirusa ma zasadnicze znaczenie dla występowania epidemii.

W Polsce jako przypadki zachorowań i podejrzeń zachorowań na grypę, rejestruje się zachorowania przebiegające pod postacią zespołów objawów klinicznych, takich jak: grypa, zachorowania grypopodobne (ILI) lub ostre zakażenia górnych dróg oddechowych (ARI), zgodnie z definicją przypadku przyjętą przez ECDC dla celów nadzoru epidemiologicznego.

W województwie podlaskim w 2018 roku zachorowało 105617 osób (dzienny współczynnik zapadalności wynosił 24,4 na 100 tys. mieszkańców, w tym 43439 zachorowań dotyczyło dzieci do 14 r.ż.

Ocena stanu sanitarnego w zakresie epidemiologii

Wykres 3. Liczba zachorowań i podejrzeń zachorowań na grype w latach 2016 - 2018 w województwie podlaskim

W województwie podlaskim prowadzony był monitoring zachorowań i podejrzeń zachorowań w ramach programu SENTINEL. Nadzór prowadzono cotygodniowo przez cały rok. Brało w nim udział 17 wytypowanych lekarzy medycyny rodzinnej z całego województwa podlaskiego. Wirusologiczny nadzór SENTINEL polega na badaniu w Medycznym Laboratorium Diagnostycznym Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku wymazów z nosogardła od pacjentów, u których wystąpiły objawy grypy. Następnie wyniki dotyczące typu oraz podtypu wirusa grypy izolowanych od pacjentów przekazywane są do Krajowego Ośrodka ds. Grypy w Narodowym Instytucie Zdrowia Publicznego - Państwowym Zakładzie Higieny.

W 2018 roku w ramach nadzoru SENTINEL ogółem pobrano do badań wirusologicznych 82 wymazy od pacjentów, w tym w 39 przypadkach potwierdzono obecność wirusa grypy typu B, w 3 przypadkach wirusa typu A. Natomiast w 2017 roku dominującym wirusem izolowanym od pacjentów z podejrzeniem grypy był wirus typu A.

Odra, różyczka

Odra i różyczka odpowiadają cechom chorób możliwych do eliminacji. Konieczność różnicowania zakażeń wywołanych obydwojema wirusami oraz ich podobieństwo w zakresie możliwości eliminacji stały się podstawą włączenia obu tych wirusów do jednego programu Światowej Organizacji Zdrowia:

- rezerwuarem wirusów jest jedynie człowiek,
- po przebytych zakażeniu nie stwierdza się nosicielstwa wirusa,
- środowisko nie jest skażone tymi patogenami,
- istnieje skuteczny środek zapobiegawczy w postaci bezpiecznej szczepionki.

W Polsce od 2001 roku realizowany jest program eliminacji odry i różyczki, koordynowany przez WHO. Strategia eliminacji odry obejmuje:

1. Rejestrowanie i zgłaszanie podejrzeń przypadków odry i różyczki.

- Wprowadzenie potwierdzeń laboratoryjnych każdego podejrzenia o zachorowanie na odrę/różyczkę.
- Ustalenie szczepów krążących na danym terenie i klasyfikacja przypadków zachorowań na odrę/różyczkę jako wywołanych szczepem rodzimym lub zawleczonym.

Program zakłada również utrzymanie odsetka osób szczepionych przeciw odrze na poziomie 95% oraz raportowanie i potwierdzanie laboratoryjne wszystkich podejrzeń zachorowań na odrę.

Odsetek wyszczepialności przeciw odrze w województwie podlaskim w 2018 roku wśród dzieci do 2 roku życia wynosił 68,2%, a wśród dzieci do 10 roku życia – 76,7%.

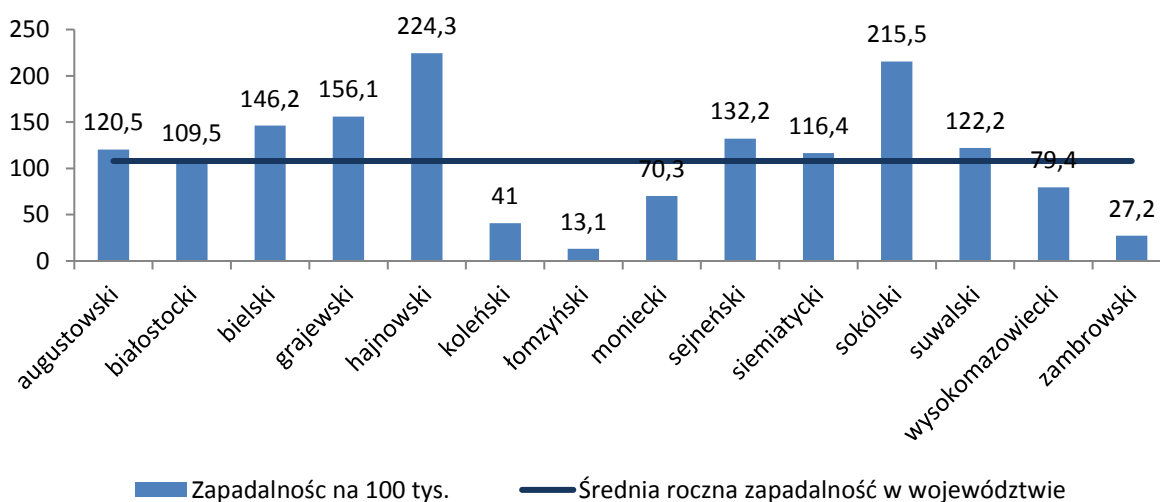
Odra jest nadal groźną chorobą zakaźną, szerzącą się głównie w środowisku osób nieszczepionych.

W województwie podlaskim w 2018 roku zarejestrowano 3 przypadki odry oraz 2 przypadki różyczki. Wszystkie zachorowania na odrę dotyczyły osób, które nie były uodpornione. Szczepienia ochronne odgrywają kluczową rolę w profilaktyce zachorowań na odrę i różyczkę.

Choroby przenoszone przez kleszcze

Województwo podlaskie jest terenem endemicznego występowania chorób, których wektorem są kleszcze. Obecność na naszym terenie kompleksów leśnych sprzyja zachorowaniom związanym z istnieniem ognisk w przyrodzie, w których patogeny krążą w biocenoze naturalnych gospodarzy – zwierząt i ich przenosicieli kleszczy.

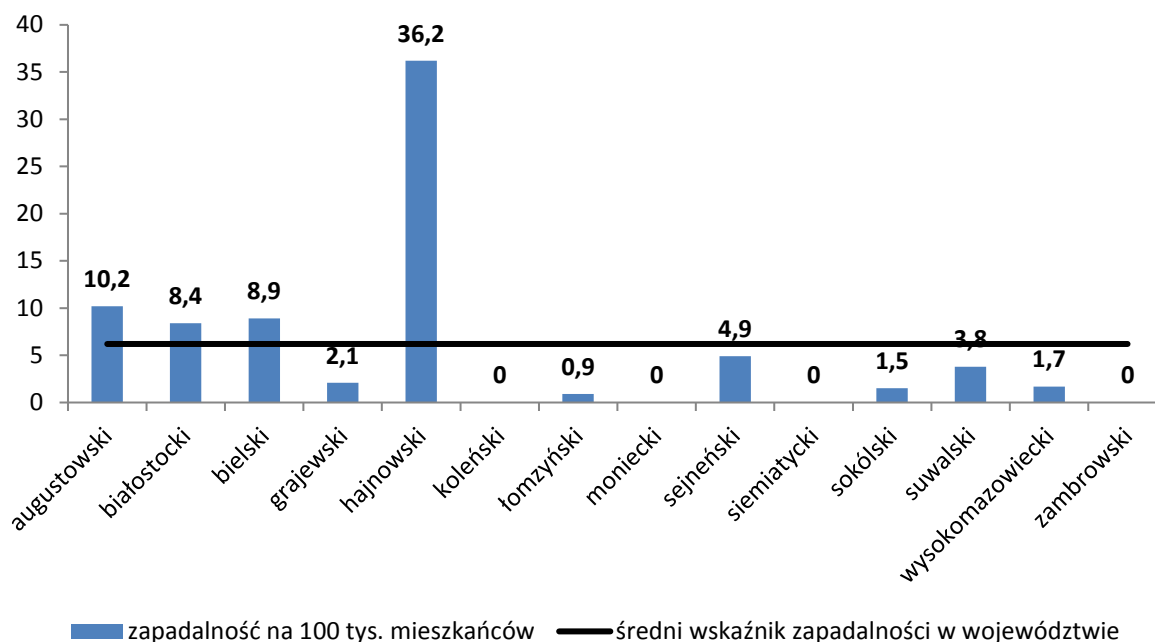
W 2018 roku w województwie podlaskim na boreliozę zachorowało 1287 osób (współczynnik zapadalności wynosił 108,5 na 100 tys. mieszkańców), w 2017 roku odnotowano 1542 przypadki zachorowań. Najwyższą zapadalność stwierdzono w powiatach: hajnowskim, sokólskim i grajewskim (odpowiednio współczynnik zapadalności wyniósł 224; 215; 156 na 100 tys. mieszkańców).

Wykres 4. Zapadalność na boreliozę w powiatach w 2018 roku

Drugą pod względem częstości występowania chorobą przenoszoną przez kleszcze jest kleszczowe zapalenie mózgu (KZM). W 2018 roku w województwie podlaskim zarejestrowano 73 zachorowania na KZM (współczynnik zapadalności 6 na 100 tys. mieszkańców) i odnotowano znaczny spadek w porównaniu do roku 2017 (160 przypadków zachorowań). Najwyższą zapadalność stwierdzono w powiatach: hajnowskim, augustowskim i bielskim (odpowiednio współczynnik zapadalności wyniósł 36; 10; 9 na 100 tys.).

Ocena stanu sanitarnego w zakresie epidemiologii

Wykres 5. Zapadalność na KZM w powiatach w 2018 r.

Obserwowano wzrost liczby przypadków boreliozy i kleszczowego zapalenia mózgu w okresie od czerwca do grudnia. Znaczny spadek liczby zachorowań w styczniu związany jest z cyklem aktywności kleszczy w środowisku naturalnym.

Wieloletnie badania i obserwacje wykazały, że szczepienia są uznawane za najskuteczniejsze zabezpieczenie przed kleszczowym zapaleniem mózgu i jego następstwami.

WYSTĘPOWANIE OGNISK EPIDEMICZNYCH W PODMIOTACH WYKONUJĄCYCH DZIAŁALNOŚĆ LECZNICZĄ

Zakażenia szpitalne związane z udzielaniem świadczeń zdrowotnych stanowią aktualnie poważny problem wszystkich szpitali w województwie podlaskim. Szczególnie jest to istotne w związku z narastającym na całym świecie problemem lekooporności drobnoustrojów na dostępne antybiotyki, a także wzrostem liczby pacjentów zakażonych patogenami wielolekoopornymi, jak *Enterobacteriaceae*, trudnymi do wyeliminowania ze środowiska szpitalnego.

W 2018 roku na terenie województwa podlaskiego zgłoszono do Państwowej Inspekcji Sanitarnej 23 ogniska epidemiczne zakażeń szpitalnych. W 16 szpitalnych ogniskach epidemicznych czynnikiem etiologicznym były bakterie, w tym: *Klebsiella pneumoniae* wytwarzające karbapenemazy - 8 ognisk, *Clostridium difficile* - 4 ogniska, *Enterococcus faecium* VRE – 3 ogniska i *Acinetobacter baumannii* - 1 ognisko. Natomiast w 7 ogniskach czynnikiem etiologicznym były wirusy, w tym: rotawirusy - 4 ogniska oraz norowirusy - 3 ogniska.

Ogniska zakażeń szpitalnych występowały w szpitalach wysokospecjalistycznych, klinicznych - 10, szpitalach wojewódzkich - 5 i w szpitalach powiatowych - 8. Odnotowano je na oddziałach pediatrycznych – 4, oddziałach zabiegowych – 6 (tj. intensywnej terapii, chirurgii naczyń, neurochirurgii i kardiologii) oraz niezabiegowych – 13 (tj. o profilu internistycznym, kardiologicznym, gastroenterologicznym, neurologicznym, hematologicznym i rehabilitacyjnym). W zgłoszonych ogniskach epidemicznych rozpoznano zakażenia przewodu pokarmowego, zakażenia układu moczowego, zakażenia miejsca operowanego, zakażenia dróg oddechowych,

zakażenia tkanek miękkich oraz posocznicy. We wszystkich przypadkach po wystąpieniu ogniska epidemicznego podjęto działania mające na celu szybkie wygaszenie ogniska i zapobieganie szerzeniu się czynników etiologicznych na innych hospitalizowanych pacjentów.

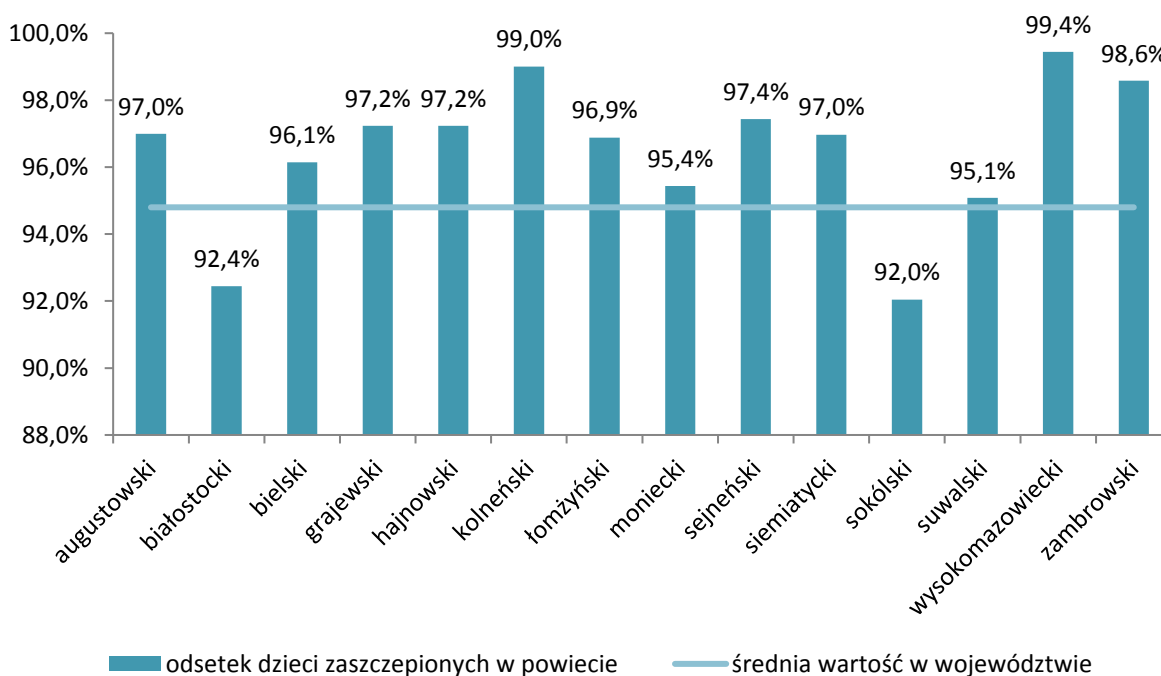
W celu ograniczenia liczby zakażeń szpitalnych realizowano szeroko zakrojone działania zapobiegające rozprzestrzenianiu się tych zakażeń. Na bieżąco monitorowano sytuację epidemiologiczną w tym zakresie. Utworzono bank informacji o osobach z zakażeniem objawowym oraz skolonizowanych szczepami *Klebsiella pneumoniae* NDM. Zorganizowano warsztaty szkoleniowe „Najpoważniejsze zagrożenia w obszarze zakażeń szpitalnych” skierowane do dyrektorów szpitali, zespołów kontroli zakażeń szpitalnych, a także pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej z terenu województwa, podczas których szczegółowo omówiono metody diagnostyczne i procedury wygaszania tzw. ognisk epidemicznych, jak również sposoby ograniczania zakażeń związanych z opieką zdrowotną i opornością na antybiotyki. Ponadto z dniem 3.10.2016 roku powołano Zespół ds. ograniczenia rozprzestrzeniania szczepów *Klebsiella pneumoniae* wytwarzających karbapenemazy typu NDM w województwie podlaskim, któremu przewodniczy Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku. Do współpracy zaproszono konsultantów wojewódzkich w dziedzinie epidemiologii, chorób zakaźnych, pielęgniarstwa epidemiologicznego, mikrobiologii lekarskiej oraz przedstawicieli szpitali. W Wojewódzkiej Stacji Sanitarnej-Epidemiologicznej w Białymstoku odbywają się cykliczne spotkania Zespołu ds. ograniczenia rozprzestrzeniania szczepów *Klebsiella pneumoniae*, wytwarzających karbapenemazy typu NDM. Na bieżąco przekazywane są do dyrektorów wszystkich szpitali z terenu województwa podlaskiego zalecenia dotyczące postępowania w przypadku zakażeń sporadycznych i ognisk epidemicznych wywołanych przez *Klebsiella pneumoniae* typu NDM.

SZCZEPIENIA OCHRONNE

Obowiązkowe szczepienia dzieci i młodzieży zapobiegające gruźlicy, wirusowemu zapaleniu wątroby typu B, błonicy, tężcowi, krztuścowi, inwazyjnemu zakażeniu *Haemophilus influenzae* typu b, poliomyelitis, inwazyjnym zakażeniami *Streptococcus pneumoniae*, odrze, nagminnemu zakażeniu przyusznicy (świnca), różyczce, ospie wietrznej oraz wściekliznie finansowane ze środków publicznych przez Ministerstwo Zdrowia były realizowane zgodnie z Programem Szczepień Ochronnych na 2018 rok. Dokument, o którym mowa opublikowano w Dzienniku Urzędowym Ministra Zdrowia, poz. 1 w formie Komunikatu Głównego Inspektora Sanitarnego z dnia 31.10.2017 r. w sprawie Programu Szczepień Ochronnych na 2018 rok, na podstawie art. 17 ust. 11 ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi (Dz. U. z 2018 r. poz. 151 z późn. zm.). Program ten w porównaniu z rokiem 2017 uległ zmianom. Pierwsza zmiana dotyczyła zawężenia wskazania do obowiązkowych szczepień przeciw inwazyjnym zakażeniom *Streptococcus pneumoniae* wcześniaków urodzonych przed ukończeniem 27 tygodnia ciąży (poprzednio 37 tygodnia) szczepionką zakupioną przez ministra właściwego do spraw zdrowia z przeznaczeniem do realizacji PSO w tych grupach ryzyka w schemacie 3+1. Druga zmiana dotyczyła rozszerzenia zakresu wieku podania pierwszej dawki szczepionki przeciw odrze, śwince i różyczce z 13. na 13.–15. miesiąc życia, trzeciej dawki szczepienia podstawowego przeciw poliomyelitis oraz czwartej dawki szczepienia podstawowego przeciw inwazyjnym zakażeniom i przeciw błonicy tężcowi i krztuścowi z 16. na 16.–18. miesiąc życia. Ponadto zgodnie z rekomendacjami Światowej

Organizacji Zdrowia ze względu na szerszy zakres ochrony przed wirusem grypy typu B, zaleca się zastępowanie szczepionek 3-walentnych przez szczepionki 4-walentne.

W województwie podlaskim w 2018 r. na 11101 urodzonych dzieci, zaszczepionych przeciw gruźlicy zostało 10521 noworodków i niemowląt – blisko 95%. Stan zaszczepienia noworodków i niemowląt na terenie powiatów województwa podlaskiego obrazuje poniższy wykres.

Wykres 6. Stan zaszczepienia dzieci urodzonych w 2018 r. szczepionką przeciwgruźliczą finansowaną ze środków MZ.

Odsetek osób zaszczepionych przeciwko błonicy i tężcowi zgodnie z PSO nieznacznie obniżył się w 2 i 14 roku życia, a w 6 i 19 roku życia wzrósł. Najlepiej wyszczepioną grupą dzieci przeciw błonicy i tężcowi była w 2018 r. populacja dwulatków, gdzie odsetek zaszczepionych osób wynosił ponad 90%, co zapewnia odporność zbiorowiskową przeciw błonicy w tej grupie dzieci.

Blisko 90% dwulatków (pierwszy rocznik objęty szczepieniem bezpłatnym) zostało zaszczepionych szczepionką przeciw pneumokokom finansowaną ze środków publicznych.

W 2018 roku zarejestrowano 69 niepożądanych odczynów poszczepiennych, głównie po szczepieniu przeciw gruźlicy oraz szczepieniu przeciw błonicy, tężcowi, krztuścowi z komponentą zarówno pełnokomórkową, jak i acelularną krztuśca.

Szczepieniami obowiązkowymi objęto 216926 dzieci i młodzieży do lat 19 (dane wg sprawozdania MZ-54 za 2018r.). 273 świadczeniodawców prowadziło szczepienia ochronne w 456 punktach szczepień.

ODDZIAŁ HIGIENY PRACY

Raport o stanie sanitarnym województwa podlaskiego za 2018 rok

OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE HIGIENY PRACY

Kluczowym celem działania pionu higieny pracy Państwowej Inspekcji Sanitarnej jest nadzór nad warunkami zdrowotnymi środowiska pracy, polegający między innymi na identyfikacji zagrożeń występujących na stanowiskach pracy, egzekwowaniu wykonywania badań i pomiarów czynników szkodliwych i uciążliwych w środowisku pracy oraz podejmowaniu działań minimalizujących ich niekorzystny wpływ na zdrowie pracowników. Ochrona zdrowia pracowników realizowana jest poprzez sprawowanie bieżącego nadzoru sanitarnego w zakładach pracy oraz kontrole przestrzegania przepisów z zakresu: bezpieczeństwa i higieny pracy, oceny ryzyka zawodowego, występowania czynników o działaniu rakotwórczym lub mutagennym, szkodliwych czynników biologicznych, a także substancji chemicznych i ich mieszanin, produktów biobójczych, detergentów oraz prekursorów narkotyków kategorii 2 i 3. Powyższe działania mają na celu zapobieganie powstawaniu chorób zawodowych i innych chorób związanych z warunkami pracy.

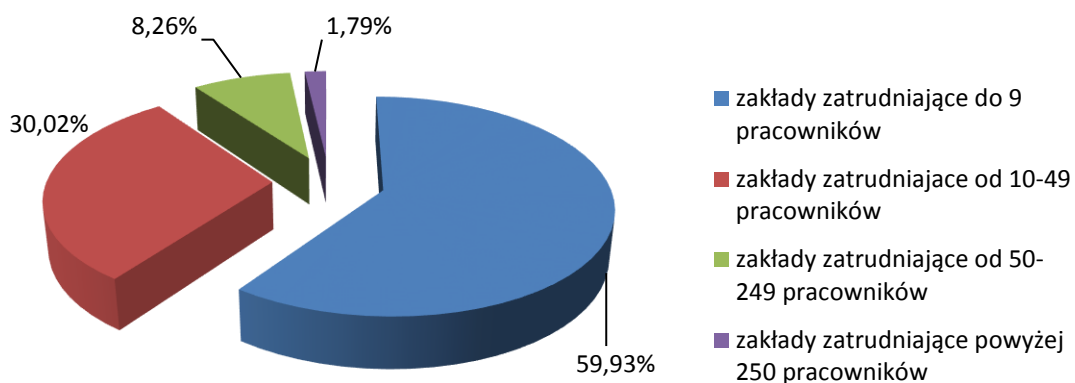

Nadzór nad warunkami zdrowotnymi środowiska pracy

Na terenie województwa podlaskiego w 2018 roku zewidencjonowano 5244 zakłady pracy zatrudniające ogółem 135 353 pracowników.

W województwie podlaskim przeważają zakłady małe, zatrudniające do 9 osób – 3143 zakłady, co stanowi 59,93%. Struktura zakładów w ewidencji w zależności od zatrudnionych pracowników przedstawia się następująco:

- zakłady zatrudniające do 9 pracowników – 3143,
- zakłady zatrudniające od 10 - 49 pracowników – 1574,
- zakłady zatrudniające od 50 - 249 pracowników – 433,
- zakłady zatrudniające powyżej 250 pracowników – 94.

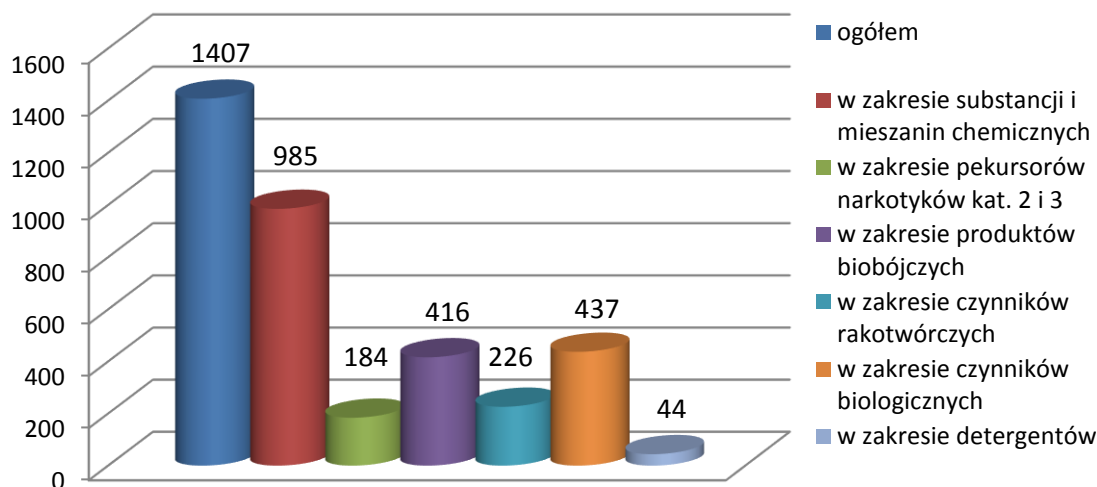

Wykres 7. Struktura zakładów wg wielkości zatrudnienia

W ramach bieżącego nadzoru przeprowadzono 1407 kontroli, podczas których skontrolowano 1316 zakładów zatrudniających łącznie 76 498 osób.

Ocena stanu sanitarnego w zakresie higieny pracy

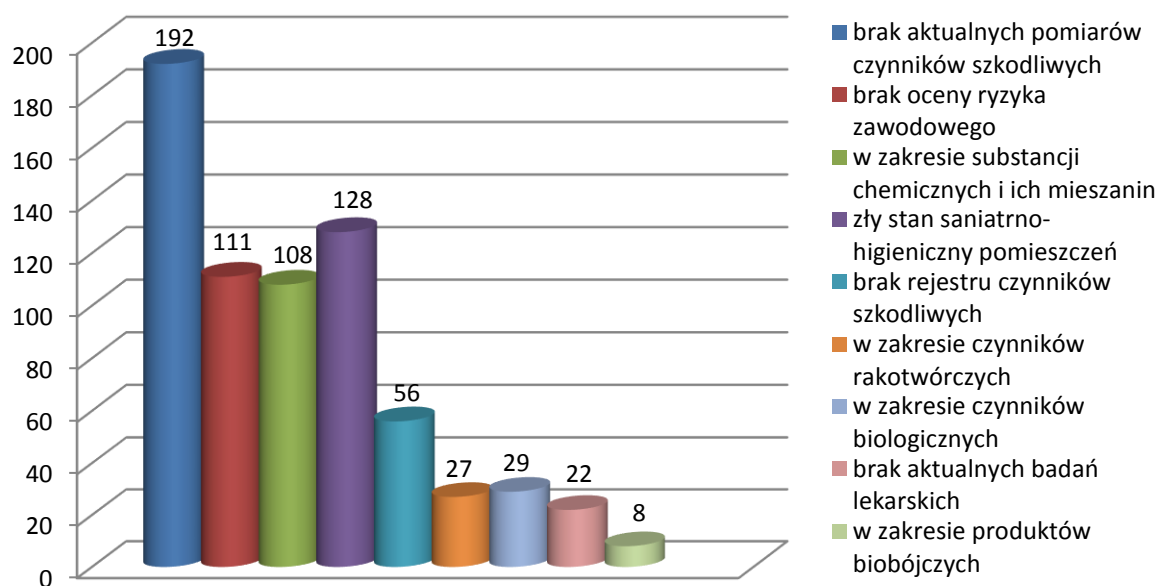
Celem nadzoru nad warunkami pracy jest ustalenie źródeł emisji czynników szkodliwych i uciążliwych, ich identyfikacja oraz eliminowanie bądź zminimalizowanie powodowanych przez nie negatywnych skutków zdrowotnych.

Wykres 8. Liczba kontroli w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego w 2018 roku

W obiektach objętych nadzorem, podobnie jak w roku ubiegłym, stwierdzono następujące nieprawidłowości:

- brak aktualnych badań i pomiarów czynników szkodliwych w środowisku pracy – w 192 zakładach (14,59%),
- zły stan sanitarno – higieniczny pomieszczeń - w 128 zakładach (9,73%),
- brak lub nieprawidłowa ocena ryzyka zawodowego - w 111 zakładach (8,43%),
- uchybienia w zakresie substancji chemicznych i ich mieszanin – w 108 zakładach (8,21%),
- brak rejestru czynników szkodliwych – w 56 zakładach (4,26%),
- uchybienia w zakresie czynników biologicznych - w 29 zakładach (2,20%),
- uchybienia w zakresie czynników rakotwórczych lub mutagennych – w 27 zakładach (2,05%),
- brak aktualnych badań lekarskich – w 22 zakładach (1,67%),
- uchybienia w zakresie produktów biobójczych – w 8 zakładach (0,61%).

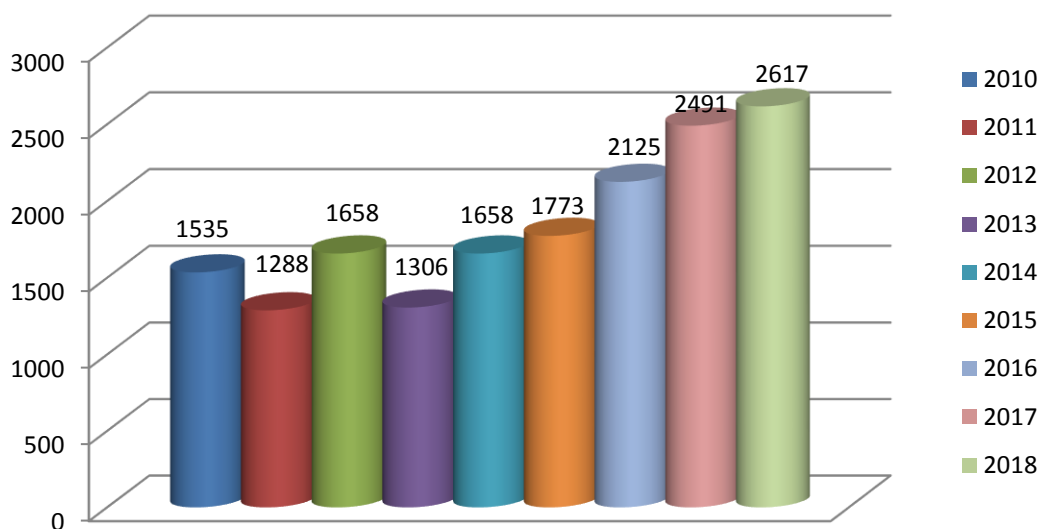

Wykres 9. Najczęściej stwierdzane nieprawidłowości w skontrolowanych zakładach w 2018 roku

Ocena środowiska pracy i narażenia zawodowego

Analiza narażenia zawodowego na czynniki szkodliwe dla zdrowia przeprowadzona na podstawie wyników badań i pomiarów wykazała, że w przekroczonych normatywach czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy pracowało 2617 osób, co stanowi 3,42% ogółu zatrudnionych w skontrolowanych zakładach.

Dominującym czynnikiem szkodliwym dla zdrowia w środowisku pracy na terenie województwa podlaskiego, nadal pozostaje ponadnormatywny hałas. W 2018 roku w warunkach niezgodnych z normatywami higienicznymi dla hałasu pracowało 1716 osób, co stanowi 2,24% ogółu zatrudnionych.

Wykres 10. Liczba osób pracujących w przekroczonych normatywach czynników szkodliwych w latach 2010-2018

W porównaniu do roku ubiegłego nieznacznie zmalała liczba zakładów, w których wartości pomiarów były niezgodne z normatywami higienicznymi. W 2017 roku przekroczenia NDS/N i MDE czynników szkodliwych w środowisku pracy występowały w 103 zakładach, natomiast w roku sprawozdawczym w 90 obiektach.

W wyniku prowadzonych postępowań administracyjnych wydano 54 decyzje zobowiązujące pracodawców do wdrożenia programów organizacyjno – technicznych, mających na celu wyeliminowanie bądź obniżenie do obowiązujących norm przekroczonych wartości czynników szkodliwych.

W efekcie prowadzonego nadzoru poprawiono warunki pracy w zakresie obniżenia normatywów higienicznych 543 osobom.

Nadzór nad warunkami pracy i wypełnianiem przez pracodawców obowiązków, wynikających z oceny ryzyka zawodowego pracowników zatrudnionych w zakładach sektora gospodarki odpadami i ściekami

Pracownicy pionu higieny pracy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego, w ramach kontroli warunków pracy i oceny narażenia zawodowego pracowników zatrudnionych w zakładach sektora gospodarki ściekami i odpadami, w latach 2017 - 2018 skontrolowali 106 obiektów, przeprowadzając w nich 181 kontroli, w tym 10 kontroli sprawdzających i 6 kontroli tematycznych.

W ramach kontroli w 41 zakładach stwierdzono uchybienia. W związku z tym wydano 57 decyzji administracyjnych zawierających 266 nakazów.

W skontrolowanych zakładach sektora gospodarki ściekami i odpadami zatrudnione były ogółem 3792 osoby, w tym 384 kobiety. Czynniki szkodliwe, na które narażeni byli pracownicy to m.in.: hałas, pyły, promieniowanie oraz czynniki biologiczne.

Nadzór nad substancjami chemicznymi i ich mieszaninami

Nadzór nad przestrzeganiem przepisów prawa dotyczących substancji chemicznych i ich mieszanin był prowadzony zarówno u podmiotów wprowadzających do obrotu substancje i mieszaniny chemiczne jak też w zakładach pracy stosujących je w działalności zawodowej.

Na terenie województwa podlaskiego w 2018 roku zewidencjonowano 1 producenta, 4 importerów, 19 formulatorów, 873 dystrybutorów oraz 1802 stosujących substancje i mieszaniny chemiczne w działalności zawodowej.

W ramach nadzoru w zakresie wprowadzania do obrotu substancji i mieszanin chemicznych, w roku sprawozdawczym, skontrolowano 279 podmiotów przeprowadzając u nich 292 kontrole. Podczas 38 inspekcji stwierdzono nieprawidłowości. W związku z czym wystawiono 29 decyzji administracyjnych, zawierających 134 nakazy usunięcia przedmiotowych nieprawidłowości.

Ponadto skontrolowano 672 zakłady pracy stosujące w działalności zawodowej substancje i mieszaniny chemiczne przeprowadzając u nich 693 kontrole. Podczas 70 inspekcji stwierdzono nieprawidłowości. W związku z tym państwowi inspektorzy sanitarni wystawili 65 decyzji administracyjnych, zawierających 161 nakazów usunięcia przedmiotowych nieprawidłowości.

W 2018 roku pracownicy pionu higieny pracy województwa podlaskiego uczestniczyli w realizowanym przez *Forum wymiany informacji o egzekwowaniu przepisów, działającego przy Europejskiej Agencji Chemikaliów w Helsinkach* projekcie REACH-EN-FORCE 6, który dotyczył klasyfikacji i oznakowania mieszanin chemicznych.

Realizując przedmiotowy projekt przeprowadzono 21 kontroli, w trakcie których skontrolowano 35 mieszanin, w tym 23 mieszaniny będące produktami biobójczymi. Podczas 5 inspekcji stwierdzono nieprawidłowości. W związku z powyższym wydano 5 decyzji administracyjnych oraz nałożono 1 mandat karny.

Nadzór nad prekursorami narkotyków kat. 2 i 3

Na terenie województwa podlaskiego w 2018 roku 109 podmiotów wprowadzało do obrotu prekursorami narkotyków kat. 2 i 3. W 3 obiektach prowadzono obrót prekursorami kat. 2, tj. nadmanganianem potasu, natomiast w 109 zakładach wprowadzano do obrotu między innymi kwas siarkowy, aceton, kwas solny, toluen sklasyfikowane jako prekursorzy kat. 3.

W ramach nadzoru skontrolowano 58 podmiotów wprowadzających do obrotu prekursorami narkotyków kat. 2 i 3 przeprowadzając w nich 59 kontroli. Podczas inspekcji nie stwierdzono nieprawidłowości. W związku z czym nie wydawano decyzji administracyjnych.

Jednocześnie w 2018 roku stacje sanitarno – epidemiologiczne województwa podlaskiego zewidencjonowały 208 podmiotów stosujących w swojej działalności prekursorzy kat. 2 i 3. Prekursorzy, które znajdują się w dyspozycji poszczególnych podmiotów, wykorzystywane są

najczęściej na ich własne potrzeby i używane głównie do analiz chemicznych, laboratoryjnych oraz w procesach przemysłowych, czyszczących, a także przy uzdatnianiu wody. Pracownicy pionu higieny pracy w 2018 roku przeprowadzili 125 kontroli w powyższych obiektach.

Nadzór nad produktami biobójczymi

W 2018 roku w województwie podlaskim zewidencjonowano 426 obiektów wprowadzających do obrotu produkty biobójcze, w tym 7 podmiotów było zobowiązanych do uzyskania pozwoleń na obrót.

W ramach realizacji przedmiotowego zagadnienia skontrolowano 155 podmiotów wprowadzających do obrotu produkty biobójcze. W wyżej wymienionych obiektach przeprowadzono 164 kontrole. Podczas 8 inspekcji stwierdzono uchybienia. W związku z czym wydano 6 decyzji merytorycznych, w których zawarto 12 nakazów. Wystawione decyzje dotyczyły wprowadzania produktów biobójczych bez wymaganego pozwolenia oraz wprowadzania produktów biobójczych w opakowaniach niewłaściwie oznakowanych.

Skontrolowano również 251 zakładów stosujących w działalności zawodowej produkty biobójcze, przeprowadzając w nich 252 inspekcje. Podczas przedmiotowych kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości.

Nadzór nad detergentami

W 2018 roku na obszarze działalności Państwowych Powiatowych Inspektorów Sanitarnych w Białymstoku, Grajewie oraz Wysokiem Mazowieckiem prowadziło działalność 14 podmiotów będących producentami detergentów. Przedsiębiorstwa produkowały, m.in. płyny do mycia naczyń, proszki do prania, płyny do prania, mydła w płynie.

W ramach realizacji przedmiotowego zagadnienia w 2018 roku skontrolowano 9 producentów detergentów oraz 34 podmioty, wprowadzające do obrotu detergenty. W powyższych obiektach przeprowadzono łącznie 44 kontrole, w tym 2 z uchybieniami. W związku z tym wydano 2 decyzje merytoryczne, w których zawarto 6 nakazów.

Rozpowszechnianie informacji nt. bezpiecznych warunków pracy prowadzonych przez Krajowy Punkt Centralny (CIOP-PIB) w ramach kampanii Europejskiej Agencji Bezpieczeństwa i Zdrowia w Pracy z siedzibą w Bilbao

W 2018 roku pracownicy pionu higieny pracy województwa podlaskiego uczestniczyli w ogólnopolskiej kampanii „Zdrowe i bezpieczne miejsce pracy: substancje niebezpieczne pod kontrolą” prowadzonej przez Krajowy Punkt Centralny (CIOP-PIB).

Kampania poświęcona była tematyce zagrożeń związanych z występowaniem niebezpiecznych substancji chemicznych w miejscu pracy oraz podniesieniu poziomu świadomości w zakresie ograniczania ryzyka stwarzanego przez te substancje.

Rozdawano ulotki, broszury i filmy animowane służące budowaniu świadomości w kwestiach związanych z substancjami chemicznymi, ich klasyfikacją, etykietowaniem i pakowaniem.

Informacje o powyższej kampanii zostały umieszczone na stronach internetowych i w mediach społecznościowych WSSE w Białymstoku i PSSE województwa podlaskiego.

Nadzór nad czynnikami biologicznymi

Na terenie województwa podlaskiego zewidencjonowano 1257 zakładów, w których występują szkodliwe czynniki biologiczne. W roku sprawozdawczym skontrolowano 425 zakładów pracy, wykonując w nich 437 kontroli. W wyniku prowadzonego postępowania administracyjnego wydano 29 decyzji, zawierających 83 nakazy zobowiązujące pracodawców do usunięcia uchybień stwierdzonych podczas kontroli.

W powyższych zakładach pracy narażonych na szkodliwe czynniki biologiczne zaklasyfikowane do gr. 2 było 18 058 osób, zaś na czynniki biologiczne zaliczane do gr. 3 narażonych było 11 297 osób. Ponadto 36 pracowników pracowało w narażeniu na szkodliwe czynniki biologiczne z 4 grupy zagrożenia.

Nadzór nad podmiotami leczniczymi

W ewidencji pionu higieny pracy województwa podlaskiego w 2018 roku znajdowało się 400 zakładów należących do grupy podmiotów leczniczych. Głównymi zagrożeniami pracowników ochrony zdrowia były szkodliwe czynniki biologiczne, czynniki rakotwórcze oraz czynniki chemiczne. Ponadto pracownicy, ze względu na charakter pracy, narażeni byli na zranienia ostrymi narzędziami podczas wykonywanych czynności zawodowych, co w konsekwencji może prowadzić do powstawania chorób zawodowych np. WZW B i C.

W roku sprawozdawczym przeprowadzono 76 kontroli w 74 podmiotach. W 13 przypadkach stwierdzono uchybienia, w związku z którymi wystawiono 19 decyzji administracyjnych. Wydane decyzje dotyczyły między innymi czynników biologicznych, substancji i mieszanin chemicznych, czynników rakotwórczych i mutagennych oraz przeprowadzenia badań i pomiarów czynników szkodliwych w środowisku pracy.

Nadzór nad realizacją obowiązków wynikających z rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 24 lipca 2012 roku w sprawie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym lub mutagennym w środowisku pracy

W ewidencji stacji sanitarno-epidemiologicznych województwa podlaskiego znajdowały się 372 zakłady pracy, w których na stanowiskach pracy występowały substancje chemiczne, ich mieszaniny, czynniki lub procesy technologiczne o działaniu rakotwórczym lub mutagennym. W zakresie nadzoru nad realizacją obowiązków wynikających z omawianego rozporządzenia w 2018 roku skontrolowano 221 zakładów, przeprowadzając w nich 226 kontroli.

Pracownicy pionu higieny pracy stwierdzili, iż w narażeniu na substancje chemiczne, ich mieszaniny, czynniki lub procesy technologiczne o działaniu rakotwórczym lub mutagennym zatrudnionych było 3912 pracowników, w tym 1947 kobiet.

W celu wyeliminowania stwierdzonych podczas kontroli nieprawidłowości w zakresie czynników rakotwórczych i mutagennych Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni województwa podlaskiego w 2018 roku wydali 23 decyzje administracyjne.

Nadzór nad kontrolą przygotowania pracodawców pod kątem przestrzegania przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy podczas prac związanych z usuwaniem bądź zabezpieczaniem wyrobów zawierających azbest w ramach realizacji rządowego „Programu Oczyszczania kraju z Azbestu na lata 2009-2032”

W województwie podlaskim w 2018 roku zewidencjonowano 35 zakładów zajmujących się usuwaniem, zabezpieczaniem oraz transportem wyrobów zawierających azbest. W 2018 roku na terenie województwa podlaskiego przeprowadzono 20 kontroli w siedzibach firm zajmujących się usuwaniem, zabezpieczaniem, transportem wyrobów zawierających azbest oraz 22 kontrole w trakcie prac powodujących kontakt z azbestem. W związku ze stwierdzonymi podczas kontroli uchybieniami wydano 1 decyzję administracyjną zawierającą 1 nakaz dotyczący naruszenia przepisów warunków pracy w kontakcie z azbestem.

Podczas prac demontażowych przy zabezpieczaniu lub usuwaniu azbestu pracowało 96 pracowników. Narażenie najczęściej występuje podczas wykonywania prac demontażowych pokryć dachowych budynków mieszkalnych i gospodarczych.

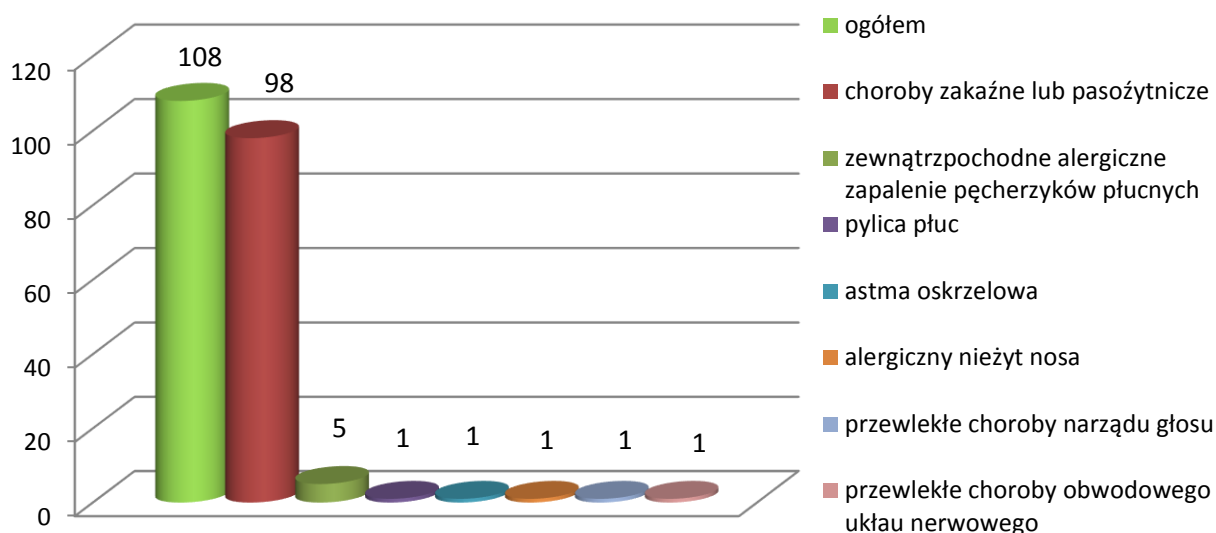
Występowanie chorób zawodowych

Za chorobę zawodową uważa się chorobę wymienioną w wykazie chorób zawodowych, jeśli w wyniku oceny warunków pracy można stwierdzić bezspornie lub z wysokim prawdopodobieństwem, że choroba została spowodowana działaniem czynników szkodliwych dla zdrowia, występujących w środowisku pracy albo w związku ze sposobem wykonywania pracy, zwanych „narażeniem zawodowym”.

W 2018 r. do Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego zgłoszono 116 podejrzeń chorób zawodowych. Na podstawie danych zawartych w orzeczeniach lekarskich, wydawanych przez jednostki służby zdrowia uprawnione do rozpoznawania chorób zawodowych oraz analizy ocen narażenia zawodowego pracowników, organy I instancji Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego wydały 108 decyzji stwierdzających chorobę zawodową. Decyzji negatywnych o braku podstaw do stwierdzenia choroby zawodowej wydano 14.

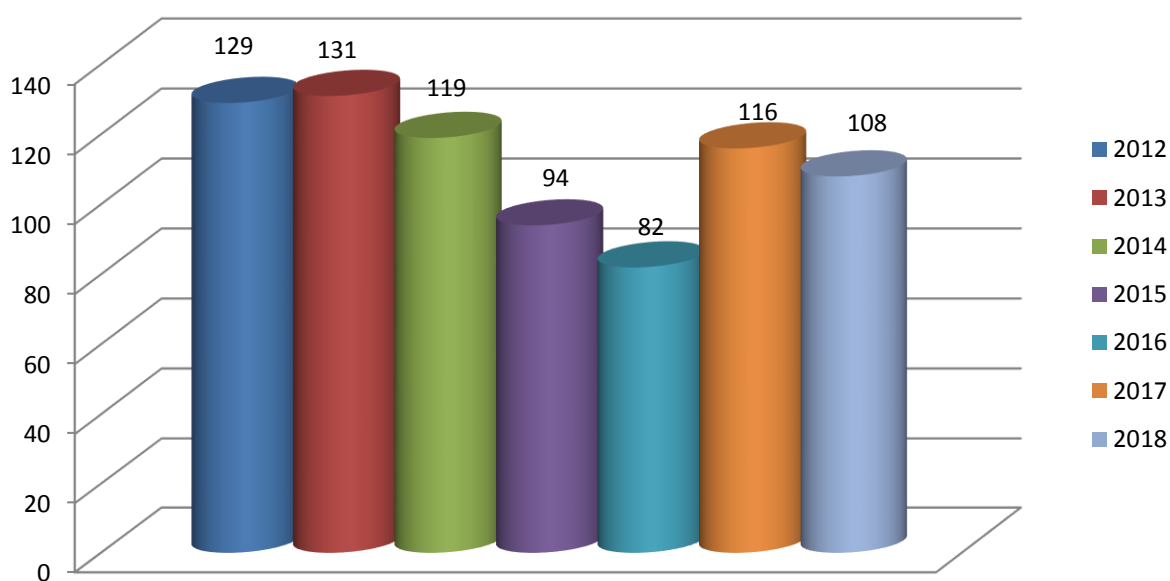
Ocena stanu sanitarnego w zakresie higieny pracy

Wykres 11. Występowanie chorób zawodowych na terenie województwa podlaskiego w 2018 roku

W porównaniu do roku ubiegłego (116 decyzji stwierdzających chorobę zawodową) nastąpił spadek stwierdzanych chorób zawodowych. W porównaniu z latami ubiegłymi największą grupę stwierdzonych chorób zawodowych stanowią choroby zakaźne lub pasożytnicze - 98 przypadków. Wśród chorób zakaźnych lub pasożytniczych dominowała borelioza, stwierdzono 82 przypadki zachorowań, co stanowiło 75,2% ogółu stwierdzonych chorób zawodowych (90,7% chorób zakaźnych lub pasożytniczych).

Wysoką zapadalność zanotowano wśród rolników indywidualnych: na boreliozę – 72 przypadki (na 82 stwierdzone boreliozy) oraz kleszczowe zapalenie mózgu - 12 przypadków (na 13 stwierdzonych). Zjawisko to związane jest z występowaniem terenów endemicznych siedlisk kleszcza pospolitego, będącego przenosicielem tego schorzenia.

Wykres 12. Liczba stwierdzonych chorób zawodowych na terenie województwa podlaskiego w latach 2012-2018

ODDZIAŁ HIGIENY ŻYWNOCI, ŻYWIENIA i PRZEDMIOTÓW UŻYTKU

Raport o stanie sanitarnym województwa podlaskiego za 2018 rok

OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE HIGIENY ŻYWNOCI, ŻYWIENIA, MATERIAŁÓW I WYROBÓW PRZEZNACZONYCH DO KONTAKTU Z ŻYWNOCIĄ ORAZ PRODUKTÓW KOSMETYCZNYCH

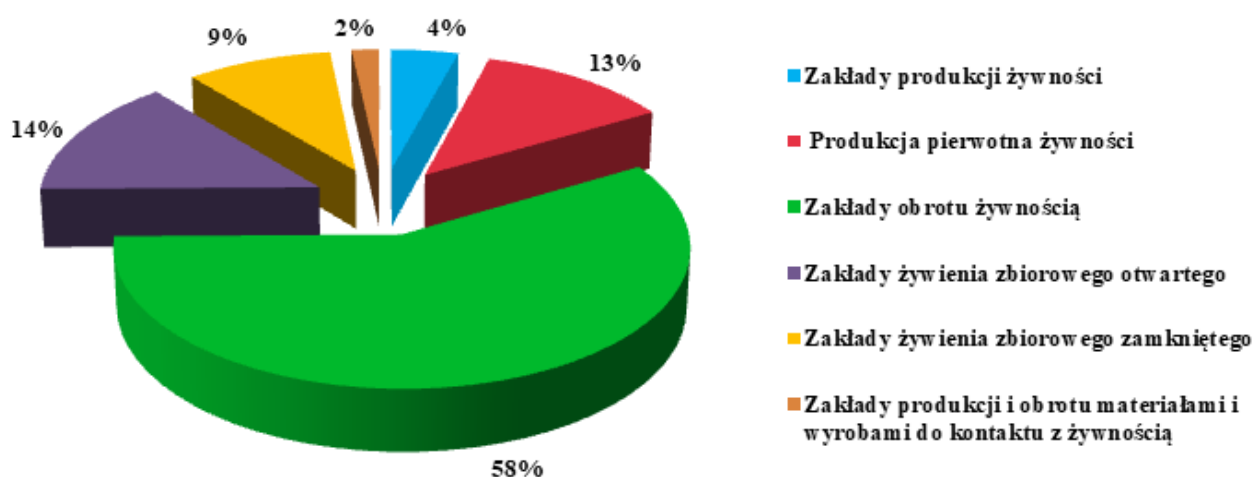
Urzędowa kontrola zakładów żywności, żywienia oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością.

W 2018 r. pion bezpieczeństwa żywności i żywienia Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego obejmował nadzorem łącznie 13 350 zakładów, w tym 13 117 obiektów żywności i żywienia oraz 233 zakłady produkcji i obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością.

W rejestrach zakładów podlegających urzędowej kontroli organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej znajdowało się odpowiednio:

- 2219 zakładów produkcji żywności (łącznie z produkcją pierwotną),
- 7768 obiektów obrotu żywnością,
- 1891 zakładów żywienia zbiorowego typu otwartego,
- 1239 zakładów żywienia zbiorowego typu zamkniętego,
- 27 wytwórni materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością,
- 206 miejsc obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością.

Spośród nadzorowanych zakładów 12 739 wdrożyło i stosuje zasady Dobrej Praktyki Higienicznej i Dobrej Praktyki Produkcyjnej (GHP/GMP), natomiast 2658 posiada wdrożony system HACCP.

Wykres 13. Rodzaje obiektów żywności i żywienia oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością nadzorowanych w roku 2018.

W roku 2018 skontrolowano 5557 zakładów, co stanowi 41,6% ujętych w ewidencji. W nadzorowanych obiektach przeprowadzono łącznie 7304 kontrole i rekontrole, w tym 642 kontrole interwencyjne.

W 3634 zakładach dokonano kompleksowej oceny stanu sanitarnego, w oparciu o jednolite w skali kraju kryteria zawarte w procedurach urzędowej kontroli żywności. Jako niezgodne z wymaganiami oceniono 33 obiekty, co stanowi niewielki odsetek ogółu ocenionych (0,9%). Ryzyko zagrożenia bezpieczeństwa żywności na poziomie wysokim lub średnim odnotowane w ww. 33 obiektach dotyczyło: 4 zakładów produkcji żywności (3 piekarnie i 1 ciastkarnia), 17 obiektów obrotu żywnością (14 sklepów spożywczych, 1 magazyn hurtowy, 2 obiekty ruchome/tymczasowe) oraz 12 zakładów żywienia zbiorowego otwartego.

Do najczęściej odnotowywanych nieprawidłowości w zakładach sektora spożywczego skontrolowanych w 2018 roku należały, odpowiednio:

- a) w obiektach produkcji żywności:
  - niewłaściwy stan sanitarno-techniczny pomieszczeń zakładu i wyposażenia,
  - brak systematycznych zapisów potwierdzających zgodność działania z zasadami GHP/GMP oraz systemem HACCP,
  - brak aktualnych orzeczeń lekarskich do celów sanitarno-epidemiologicznych personelu pracującego w kontakcie z żywnością,
  - brak właściwego zabezpieczenia przed szkodnikami,
- b) w obiektach obrotu żywnością:
  - brak czystości i porządku w pomieszczeniach zakładu,
  - wprowadzanie do obrotu żywności po upływie terminu przydatności do spożycia lub daty minimalnej trwałości,
  - niewłaściwe warunki przechowywania artykułów spożywczych (bez zachowania segregacji asortymentowej, bez zabezpieczenia nieopakowanych środków spożywczych przed zanieczyszczeniami zewnętrznymi),
- c) w zakładach żywienia zbiorowego otwartego:
  - niewłaściwy stan sanitarno-techniczny pomieszczeń i sprzętu produkcyjnego,
  - brak odpowiedniego wyposażenia i warunków zapewniających zachowanie higieny osobistej personelu (np. brak umywalk do mycia rąk, brak ciepłej wody),
  - brak szkoleń pracowników z podstawowych zasad higieny,
  - nieprzestrzeganie ustalonych procedur/instrukcji z obszaru GHP/GMP oraz systemu HACCP,
  - brak aktualnych orzeczeń lekarskich do celów sanitarno-epidemiologicznych,
- d) w zakładach żywienia zbiorowego zamkniętego:
  - niewłaściwy stan sanitarno-techniczny zakładu i jego pomieszczeń,
  - zniszczony drobny sprzęt produkcyjny, sprzęt pomocniczy, naczynia kuchenne,
  - nieprawidłowe przechowywanie żywności (w temperaturze niezgodnej z zaleceniami producentów),
  - brak zapewnionej w miejscu dostępnym bezpośrednio konsumentowi finalnemu wymaganych przepisami prawa informacji na temat wykazu składników oraz nazw substancji lub produktów powodujących alergię lub reakcje nietolerancji.

Wśród skontrolowanych zakładów znalazło się 11 wytwórni oraz 54 miejsca obrotu materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością. W tych zakładach nie stwierdzono nieprawidłowości. Przeważający, produkowany asortyment stanowiły: folie opakowaniowe i opakowania z tworzyw sztucznych, blachy i formy do pieczenia (m.in. silikonowe, z blachy stalowej ocynowanej), tacki i talerze z tektury. Ponadto część wytwórców prowadziła działalność w obszarze wykonywania nadruków na materiałach do kontaktu z żywnością oraz etykiet samoprzylepnych, zawieszek i kopertek do herbat. Wyroby dystrybuowane były na terenie Polski oraz Unii Europejskiej.

Łącznie pion bezpieczeństwa żywności i żywienia Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego wydał w 2018 roku 3133 decyzje administracyjne merytoryczne oraz 1620 decyzji obciążających opłatą. W związku ze stwierdzonymi naruszeniami wymagań przepisów żywnościowych wydano 3100 decyzji, w tym 21 dotyczących unieruchomienia lub przerwania działalności zakładu oraz 37 zakazujących wprowadzania do obrotu żywności niespełniającej wymagań prawa.

Za stwierdzone naruszenia wymagań higieniczno-sanitarnych nałożono 502 mandaty karne na łączną kwotę 95 650 zł oraz skierowano 13 wniosków o ukaranie osób winnych stwierdzonych zaniedbań, w tym 2 do Sądu Grodzkiego oraz 11 wniosków o nałożenie kar pieniężnych przez Podlaskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku. Łączna kwota nałożonych kar pieniężnych wyniosła 69 900 zł.

Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w roku 2018, działając jako organ I instancji na mocy art. 104 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (*Dz.U. z 2018 r. poz. 1541 z późn. zm.*) wydał 12 decyzji administracyjnych nakładających na przedsiębiorców kary pieniężne na kwotę 68 900 zł. Kary pieniężne wymierzono z tytułu:

- nieprzestrzegania wymagań w zakresie znakowania suplementów diety, w tym w zakresie prezentacji, reklamy i promocji (art. 103 ust.1 pkt 1 ww. ustawy o bezpieczeństwie żywności i żywienia),
- wprowadzania do obrotu żywności/składników żywności nie będących żywnością (art. 103 ust.1 pkt 2 ww. ustawy),
- niewycofania z obrotu środków spożywczych szkodliwych dla zdrowia lub życia człowieka (art. 103 ust. 1 pkt 3 ww. ustawy),
- prowadzenia działalności w zakresie produkcji lub obrotu żywnością bez złożenia wniosku o wpis do rejestru zakładów podlegających urzędowej kontroli organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej (art. 103 ust.1 pkt 4 ww. ustawy),
- wprowadzania do obrotu żywności w zakresie niezgodnym z decyzją o zatwierdzeniu zakładu (*art. 103 ust.1 pkt 5 ww. ustawy*).

Urzędowa kontrola produktów kosmetycznych.

Państwowa Inspekcja Sanitarna w 2018 r. obejmowała nadzorem łącznie 136 obiektów produkcji, konfekcjonowania i obrotu produktami kosmetycznymi, w tym: 3 zakłady produkujące i konfekcjonujące oraz 133 obiekty obrotu (19 hurtowni i 114 sklepów specjalistycznych).

Zakłady produkcyjne znajdujące się na terenie województwa podlaskiego prowadzą sprzedaż zróżnicowanego asortymentu produktów kosmetycznych i chemii gospodarczej na rynku krajowym oraz na eksport. Zamówienia są realizowane na potrzeby odbiorców indywidualnych, jak

również na zlecenie zakładów pracy. Ponadto w województwie funkcjonuje 1 hurtownia produktów kosmetycznych, będąca bezpośrednim importerem produktów z Rosji (szampony, odżywki, balsamy, maski do włosów, glinki, kremy).

W ramach sprawowanego nadzoru nad bezpieczeństwem produktów kosmetycznych przeprowadzono 80 kontroli i rekontroli w 66 zakładach (3 zakłady produkcji i konfekcjonowania, 63 zakłady obrotu: 8 hurtowni i 55 sklepów), z których 3 zostały ocenione w zakresie spełnienia warunków produkcji, 5 – w zakresie oceny prowadzonej dokumentacji, a 64 – w zakresie oceny prawidłowości oznakowania opakowań jednostkowych. Jako niezgodne z wymaganiami ze względu na nieprawidłowości w prowadzonej dokumentacji oceniono 2 obiekty (1 zakład produkcji i konfekcjonowania oraz 1 zakład obrotu hurtowego).

W ramach nadzoru nad produktami kosmetycznymi w roku 2018 wydano 4 decyzje administracyjne.

Celem oceny jakości produkowanych i wprowadzanych do obrotu produktów kosmetycznych pobrano do badań laboratoryjnych 16 próbek, z czego 1 próbka została zakwestionowana ze względu na niespełnienie kryteriów mikrobiologicznych. Próbki do badań stanowiły produkty z następujących grup: oliwka do skóry, maseczka do twarzy, produkt do pielęgnacji zębów i jamy ustnej (pasta), produkt do mycia włosów (szampon), krem, barwnik do włosów (farba).

W związku z rozpatrywaniem powiadomień otrzymanych w ramach funkcjonowania systemu RAPEX (Rapid Alert System for Non- food Consumer Products) przeprowadzono 18 kontroli interwencyjnych.

W toku prowadzonych działań nie stwierdzono na rynku obecności produktów kosmetycznych testowanych na zwierzętach.

Bezpieczeństwo żywności, materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością oraz produktów kosmetycznych za rok 2018 w świetle wyników badań próbek pobieranych w województwie podlaskim przez pion bezpieczeństwa żywności i żywienia Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

W roku 2018 na terenie województwa podlaskiego pobrano:

- 2650 próbek żywności,
- 51 próbek materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością,
- 217 próbek sanitarnych,
- 16 próbek produktów kosmetycznych,
- 77 próbek posiłków.

Próbki pobierano zgodnie z obowiązującym krajowym „*Planem pobierania próbek do badania żywności w ramach urzędowej kontroli żywności i monitoringu dla Państwowej Inspekcji Sanitarnej na 2018 rok*” oraz jako dodatkowe w przypadku podejrzenia niewłaściwej jakości zdrowotnej produktu, interwencji konsumentów, w przypadku kwestionowania próbek, jak też w ramach granicznej kontroli sanitarnej.

Ponadto w trakcie działań kontrolnych, bezpośrednio w kontrolowanych zakładach, pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej ocenili w 166 przypadkach jakość zdrowotną tłuszczów używanych do smażenia żywności, nie wnosząc zastrzeżeń.

Tabela 3. Kierunki badań próbek pobranych w roku 2018

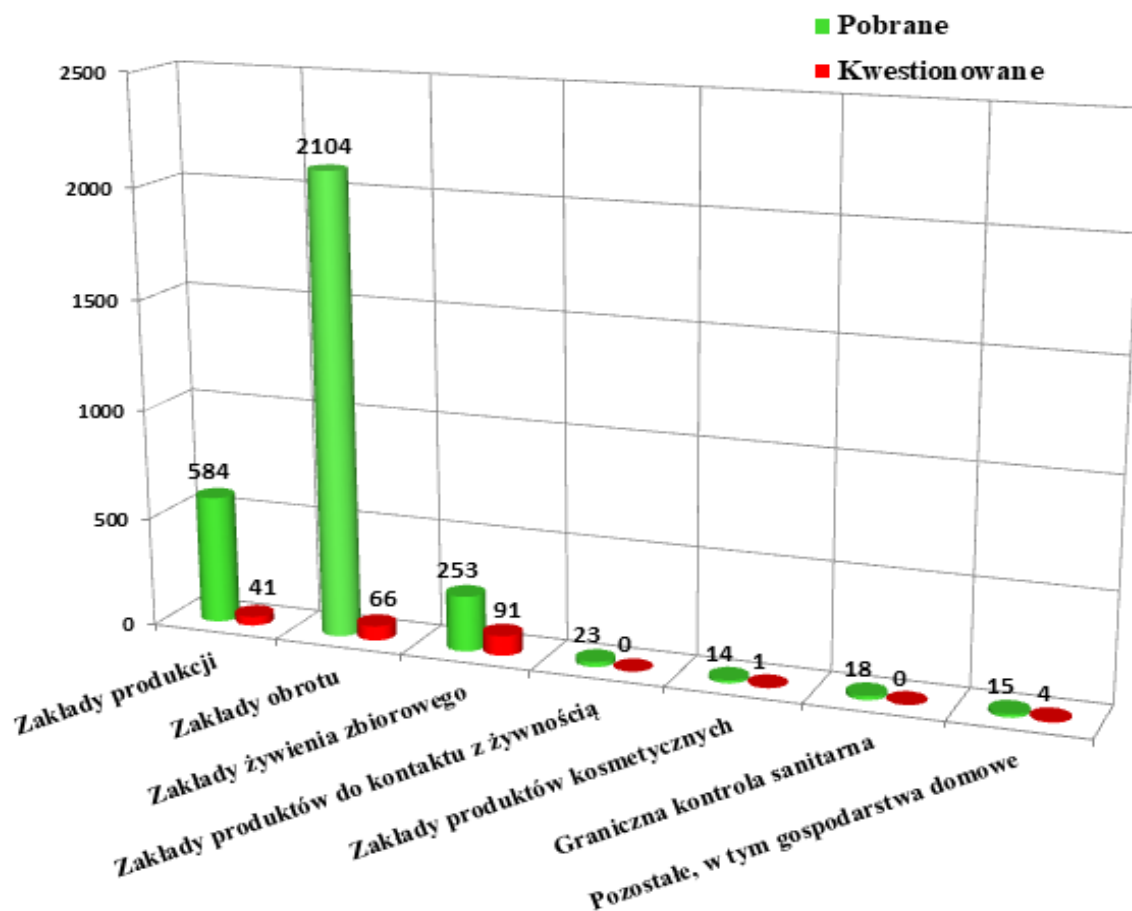
Lp.	Kierunek badania	Liczba próbek
1	Pozostałości pestycydów	156
2	Metale szkodliwe dla zdrowia	186
3	Azotany	21
4	3-MCPD	16
5	Zanieczyszczenia mikrobiologiczne	1524
6	Mykotoksyny	81
7	Histamina	18
8	Metanol i cyjanowodór oraz karbaminian etylu	7
9	Dozwolone substancje dodatkowe	137
10	Parametry czystości substancji dodatkowych oraz rozpuszczalników ekstrakcyjnych	6
11	GMO	33
12	Skażenia promieniotwórcze żywności	56
13	Środki spożywcze poddane działaniu promieniowania jonizującego	18
14	Jod w soli kuchennej	20
15	Zawartość witamin, składników mineralnych w suplementach diety oraz ocena znakowania żywności prozdrowotnej	191
16	WWA	53
17	Furan	8
18	Izomery trans kwasów tłuszczowych	26
19	Akryloamid	10
20	Oleje mineralne	5
21	Tłuszcze przeznaczone do smażenia	2
22	Inne parametry (zanieczyszczenia fizyczne, biologiczne)	16
23	Parametry jęlczenia i kwas erukowy	11
24	Oporność na środki przeciwdrobnoustrojowe odzwierzęcych czynników chorobotwórczych oraz bakterii komensalnych	20
25	Alkaloidy tropanowe	6
26	Dioksyny w preparatach do początkowego i dalszego żywienia niemowląt	1
27	Gluten	22
	OGÓLEM	2650

Z ogólnej liczby pobranych próbek zakwestionowano 203, w tym:

- 103 próbki żywności,
- 67 próbek posiłków,
- 31 próbek sanitarnych,

Ocena stanu sanitarnego w zakresie higieny żywności, żywienia i przedmiotów użytku

- 1 próbkę wyrobu do kontaktu z żywnością (czajnik elektryczny),
  - 1 próbkę produktu kosmetycznego (glinka kosmetyczna).
- Powyższe stanowi 6,11 % ogółu pobranych próbek.

Wykres 14. Próbki żywności, materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością oraz próbki sanitarne pobrane i kwestionowane w poszczególnych grupach obiektów w roku 2018.

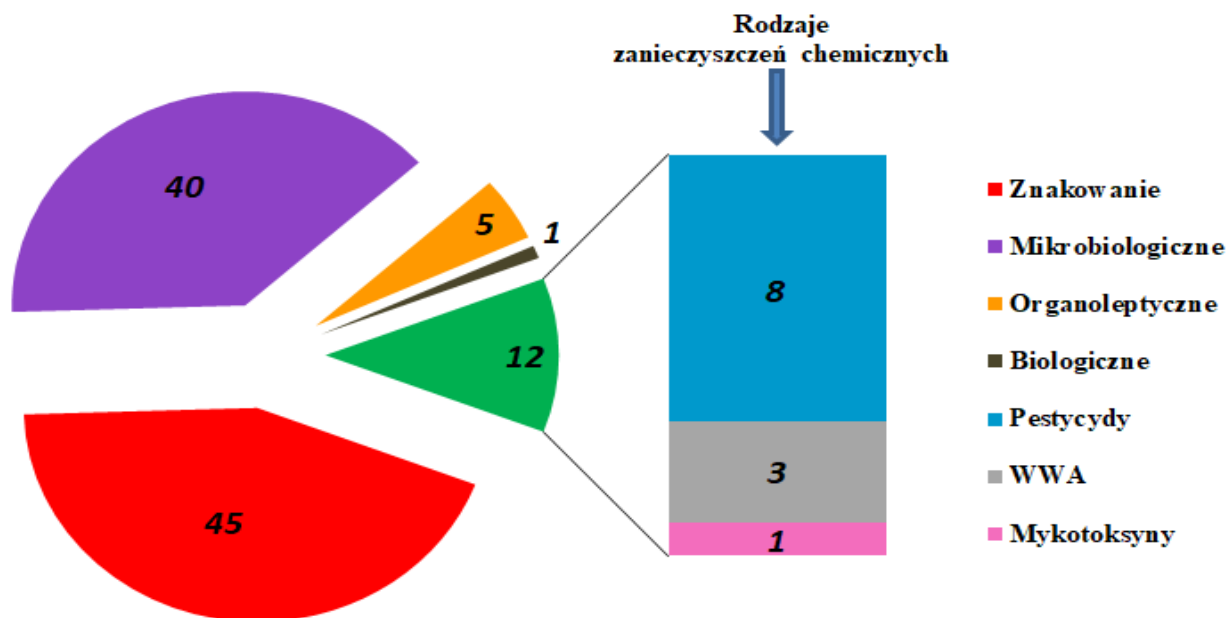
W poszczególnych grupach obiektów, liczby próbek pobranych i kwestionowanych przedstawiają się następująco:

- zakłady produkcji żywności - pobrano 584 próbki (503 żywności i 76 sanitarnych, 5 materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością), z których zakwestionowano 41, w tym 31 próbek żywności i 10 sanitarnych,
- zakłady wprowadzające żywność do obrotu – pobrano 2104 próbki (2066 żywności, 13 sanitarnych, 23 materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością i 2 próbki produktów kosmetycznych), zakwestionowano 66, w tym 64 żywności, 1 sanitarną oraz 1 wyrób do kontaktu z żywnością,
- zakłady żywienia zbiorowego - pobrano 253 próbki (50 żywności, 77 posiłków, 126 sanitarnych) zakwestionowano 91, w tym 5 żywności, 67 posiłków i 19 sanitarnych,
- zakłady produkcji i wprowadzania do obrotu materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością – pobrano 23 próbki, nie były kwestionowane,
- obiekty produkcji, konfekcjonowania i obrotu produktami kosmetycznymi – pobrano 14 próbek, zakwestionowano 1,

Ocena stanu sanitarnego w zakresie higieny żywności, żywienia i przedmiotów użytku

- przejścia graniczne i miejsca docelowego przeznaczenia żywności przywożonej z państw trzecich – pobrano 18 próbek, nie były kwestionowane.

Ponadto 15 próbek pobrano w zakładach nienadzorowanych przez Państwową Inspekcję Sanitarną, głównie gospodarstwach domowych ze względu na podejrzenie zatrucia pokarmowego. Z tej liczby zakwestionowano 3 próbki żywności i 1 próbkę sanitarną.

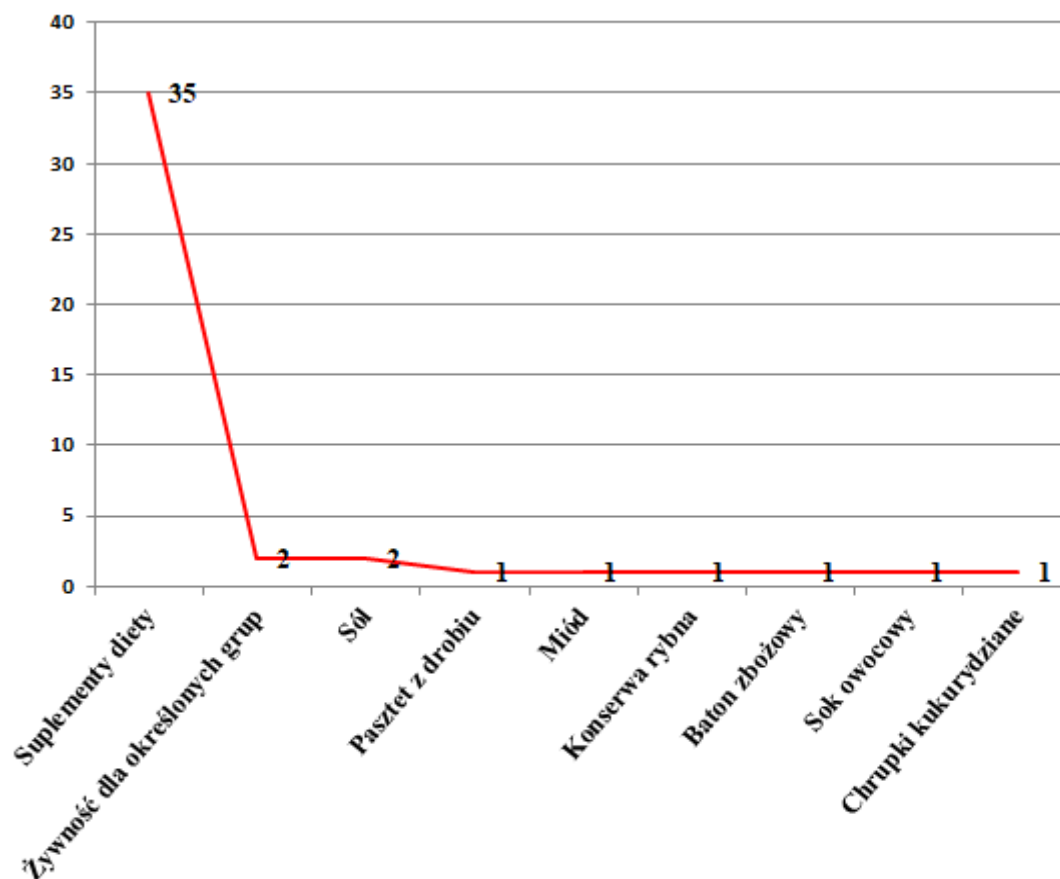
Wykres 15. Przyczyny kwestionowania żywności w roku 2018.

Powodem kwestionowania 103 próbek żywności było:

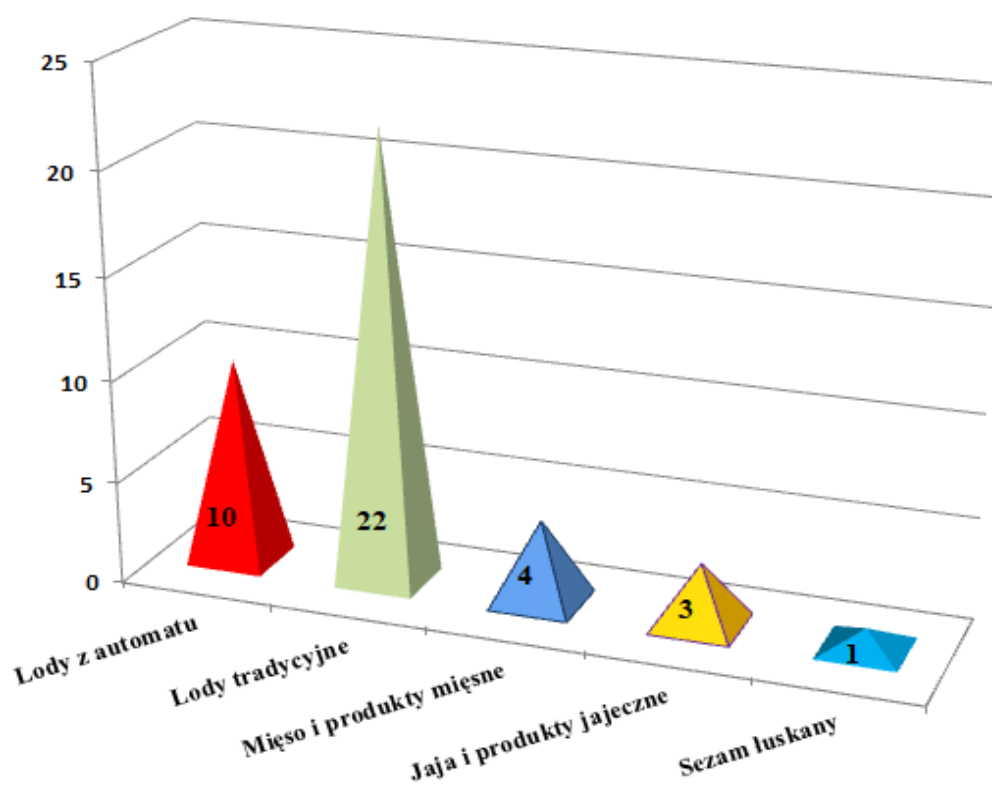
- nieprawidłowe znakowanie – 45 próbek:
  - suplementy diety – 35,
  - żywność dla określonych grup, sól – po 2 próbki,
  - paszтет z drobiu, miód, konserwa rybna – po 1 próbce,
  - baton zbożowy – 1 (kwestionowany także z powodu deklarowania przez producenta na etykiecie produktu zawartości magnezu niezgodnej z wartością rzeczywistą, ustaloną w toku badań laboratoryjnych),
  - sok owocowy – 1 (kwestionowany także z powodu deklarowania przez producenta zawartości witaminy C na etykiecie produktu niezgodnej z wartością rzeczywistą ustaloną w toku badań laboratoryjnych),
  - chrupki kukurydziane – 1 (kwestionowane także z powodu stwierdzenia substancji alergicznej w produkcie deklarowanym jako bezglutenowy).
- zanieczyszczenia mikrobiologiczne – 40 próbek: lody z automatu – 10, lody tradycyjne – 22, mięso i produkty mięsne – 4, jaja i produkty jajeczne – 3, sezam łuskany – 1,
- pozostałości pestycydów – 8 próbek: ryż brązowy – 2, owoce (maliny, gruszki) – 3, warzywa (brokuły, pomidory) – 3,
- zanieczyszczenia chemiczne (WWA) – 3 próbki: wędliny – 2, kolendra mielona – 1,
- zanieczyszczenia chemiczne (mykotoksyny) – 1 próbka: mąka,
- niewłaściwe cechy organoleptyczne – 5 próbek: mięso drobiowe,
- obecność szkodników oraz ich pozostałości – 1 próbka: orzechy.

Ocena stanu sanitarnego w zakresie higieny żywności, żywienia i przedmiotów użytku

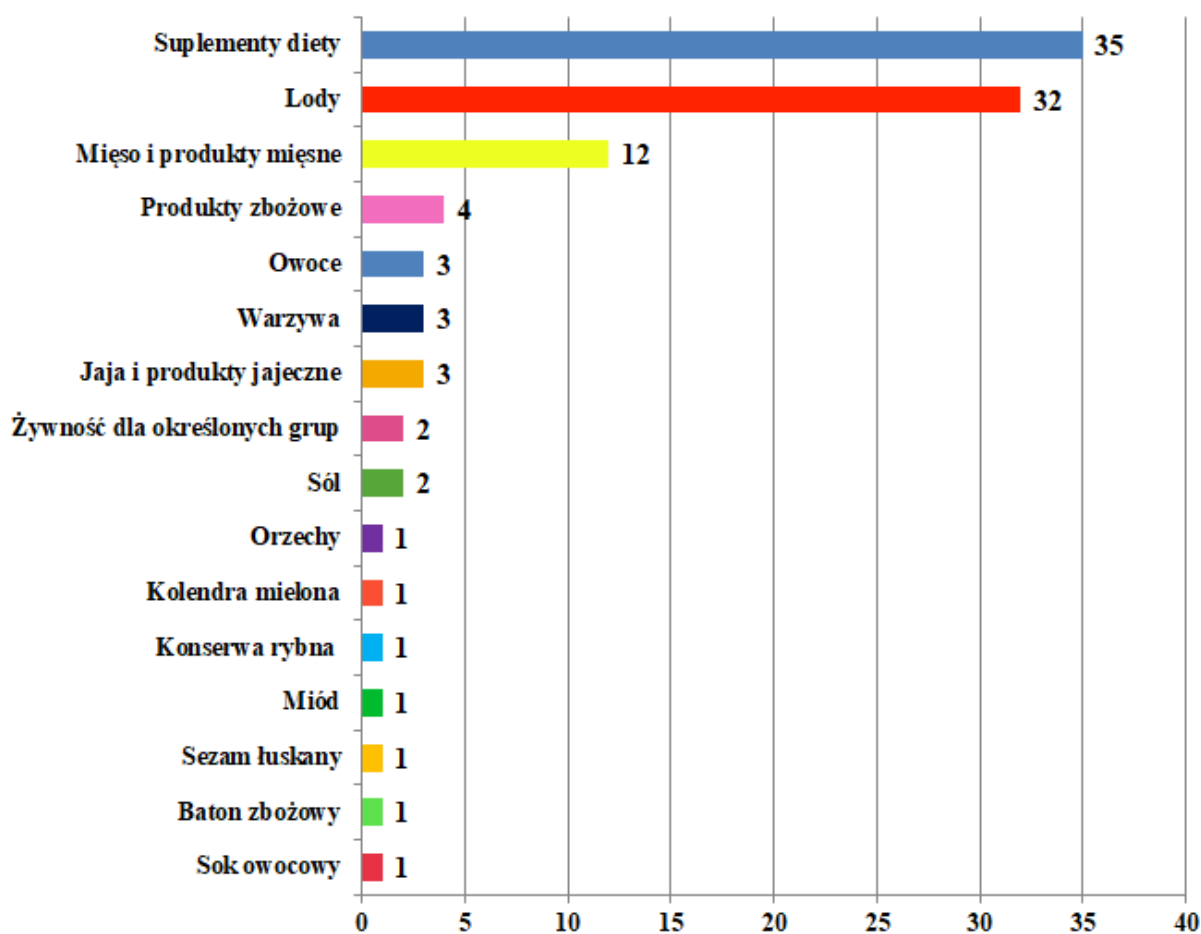

Wykres 16. Asortyment środków spożywczych kwestionowanych w roku 2018 z uwagi na nieprawidłowe znakowanie.

Wykres 17. Asortyment żywności kwestionowany w roku 2018 z powodu zanieczyszczeń mikrobiologicznych.

Wyrób do kontaktu z żywnością, tj. czajnik elektryczny zakwestionowano z powodu zmienionych cech organoleptycznych badanego płynu modelowego znajdującego się w czajniku, natomiast powodem kwestionowania glinki kosmetycznej było przekroczenie ogólnej liczby drobnoustrojów w produkcie (zanieczyszczenie mikrobiologiczne).

Wykres 18. Asortyment żywności kwestionowanej w roku 2018.

W porównaniu z rokiem 2017 zwiększyła się ogólna liczba próbek pobranych przez pracowników pionu bezpieczeństwa żywności na terenie woj. podlaskiego, zaś zmniejszył się odsetek próbek kwestionowanych z 7,25% na 6,11%. Zakwestionowano mniejszą liczbę próbek żywności oraz sanitarnych.

Głównym powodem kwestionowania środków spożywczych było nieprawidłowe znakowanie, natomiast w dalszej kolejności zanieczyszczenia mikrobiologiczne (odwrotnie niż w roku 2017). Zwiększyła się natomiast liczba próbek ocenionych negatywnie ze względu na zanieczyszczenia chemiczne oraz pozostałości pestycydów.

Biorąc pod uwagę miejsce pobrania próbek w porównaniu z rokiem ubiegłym zmniejszyła się liczba kwestionowanych próbek żywności pobranych w zakładach produkcji, a zwiększyła w zakładach wprowadzających żywność do obrotu oraz żywienia zbiorowego.

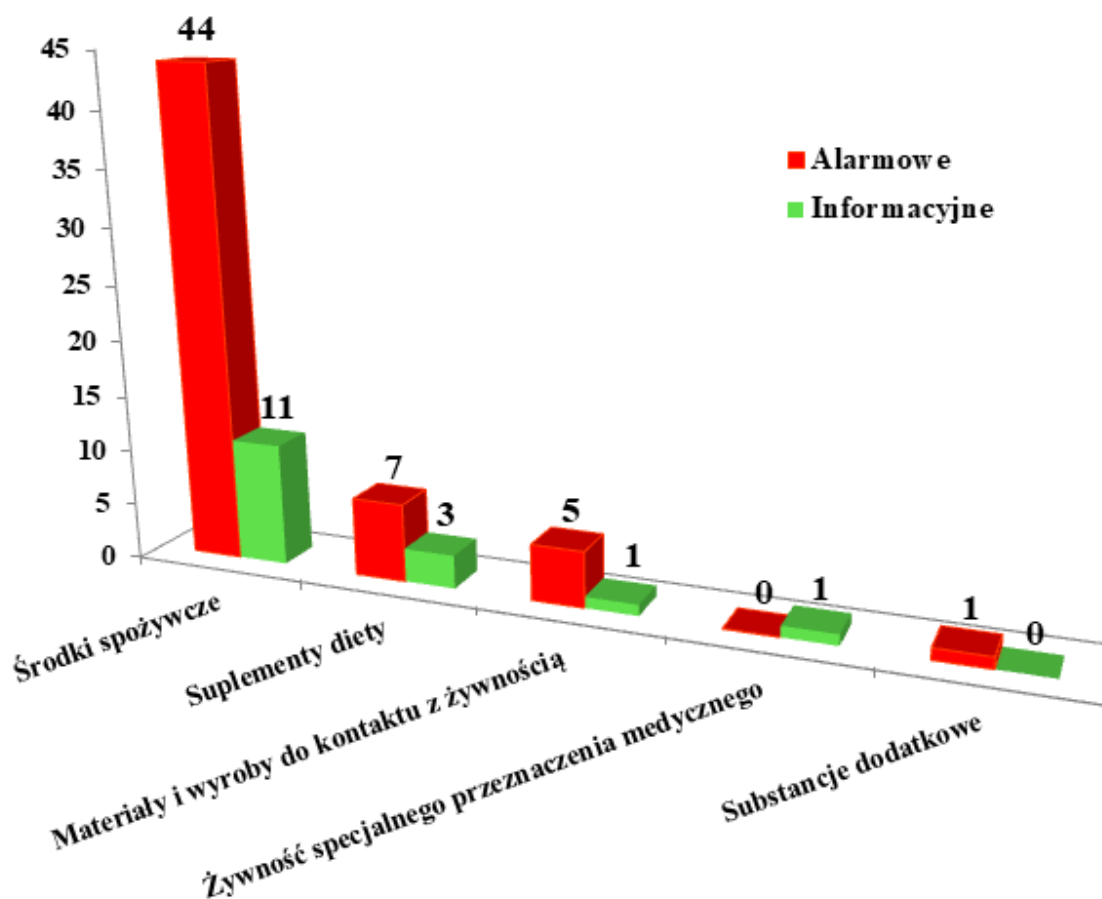
W każdym przypadku kwestionowania próbek podejmowano działania mające na celu wyeliminowanie stwierdzonych niezgodności. Prowadzono m.in. postępowanie administracyjne, kierowano wystąpienia, przekazywano pisma informujące o wynikach badań według właściwości i posiadanych kompetencji. W przypadkach stanowiących zagrożenie dla zdrowia dokonywano zgłoszenia w ramach systemu RASFF.

System Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznych Produktach Żywnościowych i Paszach (RASFF).

W 2018 r. pion bezpieczeństwa żywności i żywienia Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego podejmował działania w ramach Systemu Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznych Produktach Żywnościowych i Paszach (RASFF) mające na celu wyeliminowanie z rynku żywności oraz materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością zagrażających zdrowiu ludzi.

Wojewódzki Punkt Kontaktowy systemu RASFF w WSSE w Białymstoku w roku 2018 otrzymał łącznie 75 powiadomień, w tym 57 alarmowych, 16 informacyjnych oraz 2 typu NEWS. 29 powiadomień przekazano z Punktów Kontaktowych innych krajów członkowskich UE, zaś 46 pochodziło z krajowej sieci RASFF, przy czym 41 zgłoszeń przesłały do systemu organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej, a 5 organy Inspekcji Weterynaryjnej.

Z ogólnej liczby 75 powiadomień, 67 dotyczyło żywności (w tym: 10 suplementów diety), po 1 odpowiednio: substancji dodatkowych oraz żywności specjalnego przeznaczenia medycznego, oraz 6 materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością.

Wykres 19. Rodzaje produktów przekazanych w systemie RASFF w roku 2018 do Wojewódzkiego Punktu Kontaktowego w WSSE w Białymstoku w trybie alarmowym i informacyjnym.

Powodem umieszczenia ww. produktów w systemie RASFF były: zanieczyszczenia mikrobiologiczne (23 zgłoszenia), zanieczyszczenia chemiczne (32), obecność substancji niedozwolonych do stosowania jako składnik żywności lub stwierdzenie składnika dozwolonego

Ocena stanu sanitarnego w zakresie higieny żywności, żywienia i przedmiotów użytku

w przekroczonych ilościach (12), zanieczyszczenia fizyczne (4), nieprawidłowe znakowanie (3) i niewłaściwe cechy organoleptyczne (1).

Informacje wraz z dokumentacją przesyłane były bezpośrednio z Krajowego Punktu Kontaktowego w Głównym Inspektoracie Sanitarnym oraz za pośrednictwem innych Państwowych Wojewódzkich Inspektorów Sanitarnych. Otrzymane powiadomienia w trybie pilnym przesyłano do właściwego Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego celem podjęcia działań kontrolnych zmierzających do wyjaśnienia sprawy, w tym wycofania produktów niebezpiecznych z obrotu handlowego. W trzech przypadkach sprawę przekazano jednocześnie Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa celem współuczestniczenia w postępowaniu wyjaśniającym.

Tabela 4 Zestawienie powiadomień alarmowych i informacyjnych przekazanych do poszczególnych PSSE w roku 2018

<i>PSSE</i>	<i>Ilość przekazanych powiadomień</i>	<i>% przekazanych w stosunku do ogółu otrzymanych</i>
BIAŁYSTOK	58	77,3
SUWAŁKI	21	28,0
ŁOMŻA	20	26,7
GRAJEWO	12	16,0
ZAMBRÓW	10	13,3
KOLNO	9	12,0
WYSOKIE MAZOWIECKIE	9	12,0
AUGUSTÓW	8	10,7
BIELSK PODLASKI	8	10,7
SIEMIATYCZE	8	10,7
MOŃKI	6	8,0
SOKÓŁKA	6	8,0
HAJNÓWKA	5	6,7
SEJNY	3	4,0

W następstwie otrzymanych powiadomień pracownicy pionu bezpieczeństwa żywności PSSE przeprowadzili ogółem 323 kontrole interwencyjne w podlaskich zakładach produkcji i obrotu żywnością oraz materiałami i wyrobami przeznaczonymi do kontaktu z żywnością. Informacje zwrotne z wyników przeprowadzonych działań kontrolno - wyjaśniających przekazywano do KPK w GIS oraz właściwych Państwowych Wojewódzkich Inspektorów Sanitarnych. PPWIS w Białymstoku przesłał do Krajowego Punktu Kontaktowego oraz innych PWIS łącznie 101 informacji zbiorczych zawierających rezultaty działań podjętych celem wyeliminowania zagrożeń zgłoszonych w systemie.

W roku 2018 Wojewódzki Punkt Kontaktowy systemu RASFF w WSSE w Białymstoku otrzymał z terenowej sieci powiadamiania woj. podlaskiego (PSSE) 14 zgłoszeń o potencjalnie niebezpiecznej żywności, w tym: 3 zgłoszenia w trybie alarmowym (PPIS w Bielsku Podlaskim – 2 i PPIS w Grajewie – 1) oraz 11 zgłoszeń w trybie informacyjnym (PPIS w Białymstoku - 2, PPIS w Augustowie – 2, PPIS w Wysokim Mazowieckim – 2, PPIS w Łomży - 2, PPIS w Kolnie – 1, PPIS w Sejnach – 1, PPIS w Mońkach – 1).

Zgłoszenia dotyczyły odpowiednio:

- przekroczenia najwyższej dopuszczalnej pozostałości NDP pestycydów: chlorpiryfosu w gruszkach odmiana Abate, fipronilu w ryżu brązowym długoziarnistym, tricyklazolu w ryżu pełnoziarnistym, pirymifosu metylowego w pomidorach malinowych, chlorpiryfosu w dwóch próbach brokuła, mepikwatu w gruszkach odmiana Konferencja,
- przekroczenia najwyższej dopuszczalnej pozostałości NDP sumy folpetu i ftalimidu wyrażonej jako folpet oraz przekroczenie ditiokarbaminianów jako CS₂ w próbce mrożonych malin,
- przekroczenia najwyższych dopuszczalnych ilości benzo(a)pirenu oraz sumy WWA, benz(a)antracenu, chryzenu, benzo(b)fluorantenu, benzo(a)pirenu w przyprawie kolendra mielona,
- zanieczyszczenia środka spożywczego (sezam łuskany bio) bakteriami z rodzaju *Salmonella*,
- stwierdzenia obecności substancji alergennej - glutenu, w produkcie deklarowanym jako „produkt bezglutenowy” – chrupki kukurydziane,
- obecności *Campylobacter jejuni* w świeżym mięsie drobiowym i obecności *Campylobacter coli* w świeżym mięsie indyckim.

Wszystkie zgłoszenia zostały przesłane do Krajowego Punktu Kontaktowego w Głównym Inspektoracie Sanitarnym, z czego 3 zgłoszenia na poziomie centralnym przekazano Inspekcji Weterynaryjnej. W związku z oceną ryzyka przygotowaną przez ekspertów Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego – Państwowego Zakładu Higieny dwa z przekazanych zgłoszeń nie zostały ostatecznie przyjęte do systemu, gdyż nie mieściły się w jego zakresie z uwagi na brak potwierdzonego zagrożenia dla zdrowia konsumenta.

W ramach działań kontrolno-wyjaśniających prowadzonych przez Państwową Inspekcję Sanitarną woj. podlaskiego w następstwie powiadomień i informacji przekazywanych w systemie RASFF prowadzono współpracę z innymi organami kontrolnymi, w tym głównie z Inspekcją Weterynaryjną oraz Państwową Inspekcją Ochrony Roślin i Nasiennictwa. Rezultaty przeprowadzonych wspólnie postępowań kontrolno-wyjaśniających należy uznać za skuteczne i satysfakcjonujące.

Prawidłowość funkcjonowania terenowej sieci powiadamiania systemu RASFF była też przedmiotem kontroli kompleksowych przeprowadzanych w PSSE w roku 2018. W wyniku dokonanych ocen nie wniesiono zastrzeżeń do działań podejmowanych w systemie RASFF na poziomie jednostek terenowych (powiatów).

Graniczna kontrola sanitarna produktów przywożonych z państw trzecich na teren Unii Europejskiej lub wywożonych poza jej obszar.

Graniczne kontrole sanitarne w województwie podlaskim przeprowadzono:

- w dwóch Punktach Granicznej Kontroli Sanitarnej-Epidemiologicznej, zlokalizowanych na drogowych przejściach granicznych w Bobrownikach i Kuźnicy Białostockiej (wyznaczonych jako miejsca wprowadzenia/przywozu DPE/DPI) – przez pracowników Granicznej Stacji Sanitarnej-Epidemiologicznej w Suwałkach, upoważnionych przez Państwowego Granicznego Inspektora Sanitarnego w Suwałkach;
- w miejscach przeznaczenia towarów, siedzibie importera/eksportera albo odbiorcy towarów, składach celnych – przez upoważnionych pracowników Powiatowych Stacji Sanitarnej-Epidemiologicznych.

W 2018 roku w punktach granicznej kontroli sanitarnej na drogowych przejściach granicznych w Bobrownikach i Kuźnicy Białostockiej oceniono łącznie 2500 partii produktów z importu, w tym 1044 partie żywności oraz 1456 partii materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością.

Państwowy Graniczny Inspektor Sanitarny w Suwałkach wystawił:

- 825 świadectw spełnienia wymagań zdrowotnych (w tym 682 świadectwa dotyczące żywności oraz 143 świadectwa dla materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością);
- 51 Dokumentów Wspólnotowego Wejścia CED o zatwierdzeniu i dopuszczeniu przesyłek żywności do swobodnego obrotu lub przeznaczonych do innych krajów Unii Europejskiej (dalszy transport przesyłki do wyznaczonego miejsca kontroli DPI, wskazanego przez importera w I części CED).

Do badań laboratoryjnych pobrano 10 próbek żywności. Próbek w zbadanych parametrach nie kwestionowano. Państwowy Graniczny Inspektor Sanitarny w Suwałkach nie wydawał decyzji zakazujących wwozu towarów na terytorium Unii Europejskiej.

Największą grupę produktów objętych graniczną kontrolą sanitarną na przejściach granicznych województwa podlaskiego stanowiły: ziarna roślin oleistych, owoce i przetwory, grzyby, wyroby czekoladowe, materiały i wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością.

W 2018 r. nadzór w ramach granicznych kontroli sanitarnych realizowali również Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni województwa podlaskiego dokonując oceny importowanych i eksportowanych partii towarów w wyniku otrzymanych wniosków od importerów lub eksporterów o dokonanie granicznej kontroli sanitarnej.

Łącznie pracownicy Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych ocenili 243 partie towarów (240 żywności oraz 3 materiałów i wyrobów do kontaktu z żywnością), w tym:

- 86 partii z importu z państw trzecich (83 partie żywności oraz 3 partie materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością),
- 157 partii w ramach eksportu (żywność).

W wyniku granicznych kontroli sanitarnych, Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni wystawili łącznie 166 świadectw spełnienia wymagań zdrowotnych ocenionym towarom: 163 dla żywności (w tym 97 w ramach eksportu) oraz 3 dla materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością. Nie wydawano decyzji zakazujących wprowadzania do obrotu.

W ramach oceny jakości zdrowotnej żywności pobrano do badań laboratoryjnych 8 próbek środków spożywczych. W wyniku przeprowadzonych badań laboratoryjnych próbek nie kwestionowano.

Oceniany asortyment towarów z importu w miejscach docelowego przeznaczenia towaru i składach celnych to między innymi: owoce, warzywa, przyprawy, grzyby, wyroby ciastkarskie, dodatki do żywności, materiały i wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością.

Nadzór nad żywnością prozdrowotną.

W zakresie nadzoru nad żywnością prozdrowotną (suplementy diety, żywność dla określonych grup, żywność wzbogacana) organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego w 2018 roku obejmowały nadzorem 2 wytwórnie specjalizujące się w produkcji suplementów diety oraz 12 hurtowni suplementów diety, w tym w omawianym okresie uruchomiono 1 nową wytwórnię suplementów diety oraz 3 hurtownie zajmujące się obrotem tą grupą asortymentową.

Wśród produkowanych w województwie podlaskim suplementów diety znajdują się suplementy na bazie surowców sproszkowanych (witaminy, składniki mineralne), herbatki z ziół czystka oraz suplement diety będący skoncentrowanym ekstraktem propolisu w połączeniu z naturalnymi miodami pszczelimi. Ponadto część przedsiębiorców branży spożywczej rozszerzyła dotychczasową działalność o produkcję suplementów diety m.in. suplementów z suszu ziołowego, oleju i naturalnego oleju (oleosom) z rokitnika. Na terenie województwa podlaskiego natomiast nie funkcjonują wytwórnie produkujące żywność dla określonych grup (tj. preparaty do początkowego żywienia niemowląt i preparaty do dalszego żywienia niemowląt, produkty zbożowe przetworzone oraz żywność dla dzieci, żywność specjalnego przeznaczenia medycznego, środki spożywcze zastępujące całodzienną dietę, do kontroli masy ciała).

W 2018 roku w obszarze nadzoru nad żywnością prozdrowotną skontrolowano 10 zakładów (2 wytwórnie i 8 hurtowni), przeprowadzając łącznie 19 kontroli sanitarnych (4 – w wytwórniach i 15 – w hurtowniach), w tym 6 kontroli interwencyjnych (w hurtowniach). W czasie inspekcji stwierdzono, że wszystkie wytwórnie suplementów diety posiadały wdrożone zasady GHP/GMP oraz system HACCP. W stosunku do obiektów hurtowego obrotu środkami spożywczymi tej grupy asortymentowej wydano 16 decyzji nakazujących usunięcie stwierdzonych uchybień, w tym 3 decyzje zakazujące wprowadzania do obrotu suplementów diety niespełniających wymagań prawa.

Niezależnie od powyższego, znaczny odsetek działań kontrolnych stanowiły inspekcje prowadzone w sklepach spożywczych oraz aptekach, dla których obrót omawianą grupą asortymentową środków spożywczych nie jest działalnością wiodącą. Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni województwa podlaskiego w 2018 roku przeprowadzili w omawianym zakresie 259 kontroli dotyczących bezpieczeństwa suplementów diety, 175 kontroli w zakresie nadzoru nad żywnością dla określonych grup oraz 170 kontroli w obszarze oceny żywności wzbogaconej. Ponadto w ramach sprawowanego nadzoru pracownicy pionu bezpieczeństwa żywności dokonywali regularnego monitoringu ofert zamieszczanych na stronach internetowych czy portalach aukcyjnych specjalizujących się w sprzedaży żywności prozdrowotnej „na odległość”.

W 2018 roku dokonano przeglądu około 30 stron internetowych, oceniając łącznie 216 partii środków spożywczych prozdrowotnych, pod kątem m.in. prawidłowości składu produktów (nieobecności substancji niedozwolonych w żywności, składników będących „nową żywnością”), przestrzegania wymagań dotyczących znakowania, prezentacji i reklamy, w tym oceny zamieszczonych oświadczeń żywieniowych i zdrowotnych, wraz ze spełnieniem warunków ich stosowania.

Na przestrzeni 2018 roku w obszarze nadzoru nad żywnością prozdrowotną pobrano do badań laboratoryjnych łącznie 398 próbek, w tym 170 próbek suplementów diety, 208 próbek żywności dla określonych grup oraz 20 próbek żywności wzbogaconej (sól spożywcza i jej zamienniki). Spośród powyższych zakwestionowano 39 próbek ze względu na niewłaściwe znakowanie (co stanowi ok. 10% wszystkich pobranych próbek).

Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny, w następstwie wniosków o wymierzenie kar pieniężnych, otrzymanych od państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych, w roku 2018 nałożył w drodze decyzji administracyjnych na producentów i dystrybutorów suplementów diety działających na terenie woj. podlaskiego łącznie 7 kar pieniężnych na kwotę 63 800 zł.

Ocena sposobu oraz jakości żywienia w zakładach żywienia zbiorowego typu zamkniętego.

Badaniami sposobu żywienia w 2018 roku objęto 588 obiektów żywienia zbiorowego zamkniętego, co stanowi 47,46% ogółu tego typu zakładów ujętych w rejestrach prowadzonych przez państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych.

W zakładach objętych badaniami do oceny teoretycznej sposobu żywienia pobrano ogółem 34 próbki (zestawienia dekadowe), z czego 30, tj. 88,24% nie spełniało zaleceń. Materiały pobierano w blokach żywienia w szpitalach, sanatoriach, domach opieki społecznej, w stołówkach w bursach i internatach, przedszkolach, żłobkach i domach małego dziecka, w zakładach specjalnych i wychowawczych oraz zakładach usług cateringowych.

Przyczyną kwestionowania próbek zbadanych teoretycznie była nieprawidłowa wartość energetyczna oraz niewłaściwy procent udziału energii z białka i tłuszczu - negatywnie oceniono 67,57% próbek. Ponadto w części próbek stwierdzono niezgodną z zaleceniami zawartość witaminy C, wapnia oraz żelaza przypadającą na jeden dzień ocenianej dekady.

W 2018 r. laboratoryjnie oceniono 77 próbek posiłków, określając wartość energetyczną, procentowy udział energii z białka oraz z tłuszczu, zawartość wapnia i żelaza. Jako nieprawidłowe oceniono 67 próbek posiłków, co stanowi 87,01% ogółu zbadanych. Najczęstszymi przyczynami kwestionowania były: nieprawidłowy procentowy udział energii z białka – zakwestionowano 27 próbek, niewłaściwa wartość energetyczna posiłków – 25 próbek oraz nieprawidłowy udział energii z tłuszczu – 20 próbek.

Ponadto w trakcie czynności kontrolnych przeprowadzonych w zakładach żywienia łącznie oceniono 616 jadłospisów, z czego w 38 przypadkach wniesiono zastrzeżenia i uwagi, co stanowi 6,17% ogółu przeanalizowanych. Stwierdzane nieprawidłowości to m.in.:

- zbyt mały udział w ocenianej dekadzie ryb i produktów mlecznych,
- brak dodatków warzywnych i/lub owocowych głównie w posiłkach serwowanych na śniadania i kolacje oraz brak wykorzystania warzyw/owoców sezonowych,
- zbyt mała częstotliwość serwowania w ciągu dekady potraw przygotowanych na bazie roślin strączkowych.

Jak wynika z powyższych danych, jakość i sposób żywienia w części nadzorowanych placówek jest wciąż niezadowalający, choć należy podkreślić stwierdzoną poprawę w obszarze planowania żywienia (jadłospisy).

W roku 2018 Państwowa Inspekcja Sanitarna, zgodnie z wytycznymi Głównego Inspektora Sanitarnego, prowadziła wzmożony nadzór nad blokami żywienia w jednostkach systemu oświaty w zakresie spełnienia wymagań przepisów rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 26.07.2016 r. w sprawie grup środków spożywczych przeznaczonych do sprzedaży dzieciom i młodzieży w jednostkach systemu oświaty oraz wymagań jakie muszą spełniać środki spożywcze stosowane w ramach żywienia zbiorowego dzieci i młodzieży w tych jednostkach (Dz. U. z 2016 r., poz. 1154).

Pracownicy pionu bezpieczeństwa żywności w roku 2018 r. podejmowali również liczne działania edukacyjne zmierzające do poprawy jakości i sposobu żywienia w nadzorowanych zakładach żywienia zbiorowego, w tym w ramach krajowego programu „Trzymaj Formę”. Działania prowadzone były m.in. w formie pogadarek, zajęć warsztatowych kierowanych do dzieci i młodzieży oraz ich rodziców. Dotyczyły one przedstawienia zasad prawidłowego żywienia dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym.

W konsekwencji podpisanej deklaracji współpracy Ministra Edukacji Narodowej i Głównego Inspektora Sanitarnego pracownicy pionu bezpieczeństwa żywności WSSE aktywnie uczestniczyli w konferencji pt. „Edukacja dla zdrowia” zorganizowanej przez Podlaskiego Kuratora Oświaty i Podlaskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego przedstawiając zagadnienia dotyczące propagowania prawidłowych nawyków żywieniowych wśród dzieci i młodzieży.

Ponadto Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny wraz z Podlaskim Kuratorem Oświaty z inicjatywy własnej zorganizowali w dniu 07.06.2018 r. konferencję dotyczącą bezpieczeństwa i jakości żywienia dzieci i młodzieży przebywającej/uczącej się w jednostkach systemu oświaty (przedszkolach, szkołach itd.) funkcjonujących na terenie woj. podlaskiego. Spotkanie skierowane było do dyrektorów, nauczycieli, osób odpowiedzialnych za planowanie i realizację żywienia oraz pracowników powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych.

Współpraca i współdziałanie z innymi organami kontrolnymi.

Pion nadzoru nad bezpieczeństwem żywności Państwowej Inspekcji Sanitarnej na przestrzeni 2018 roku kontynuował współpracę z innymi jednostkami kontrolnymi, zaangażowanymi w problematykę nadzoru nad jakością zdrowotną i handlową środków spożywczych.

Powyższe realizowano zgodnie z funkcjonującymi porozumieniami, odpowiednio z: Inspekcją Weterynaryjną, Państwową Inspekcją Ochrony Roślin i Nasiennictwa; Inspekcją Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych; Państwową Inspekcją Farmaceutyczną, Inspekcją Handlową oraz Krajową Administracją Skarbową.

Wiodącymi obszarami współpracy były:

- pełna realizacja „*Planu działania na 2018 r. dotyczącego produkcji pierwotnej żywności pochodzenia roślinnego realizowanego w ramach porozumienia z dnia 20.01.2015 r. w sprawie współdziałania Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa, Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, Inspekcji Ochrony Środowiska w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa produkcji pierwotnej żywności pochodzenia roślinnego*”. Działania prowadzono w okresie od 20.04.2018 r. do 20.10.2018 r., przy czynnym udziale Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Inspekcji Ochrony Środowiska.

Priorytetowymi obszarami z punktu widzenia zidentyfikowanych oraz przewidywanych zagrożeń w 2018 roku, określonymi w „*Planie działania na 2018 r.*”, były: produkcja pierwotna owoców miękkich (malin, truskawek, borówek, porzeczek, agrestu, jeżyn), kielków przeznaczonych do bezpośredniego spożycia, warzyw liściastych jedzonych na surowo (sałata, szpinak, rukola), pomidorów i ogórków oraz jabłek.

W ramach realizacji powyższego, skontrolowano 45 podmiotów, przeprowadzając w sumie:

- 44 kontrole z udziałem Państwowej Inspekcji Sanitarnej i Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa, w tym 12 kontroli z dodatkowym udziałem przedstawicieli Inspekcji Ochrony Środowiska;
- 1 kontrolę w wytwórni kielków – przez pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Podczas prowadzonych działań kontrolnych w ramach realizacji ww. „*Planu działania na 2018 rok*” nieprawidłowości w zakresie stosowania środków ochrony roślin stwierdzono w 2 podmiotach produkcji pierwotnej. Przedstawiciele Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin

i Nasiennictwa wystawili 2 mandaty karne na łączną kwotę 100 zł. Uchybień w zakresie higieny i nawożenia nie odnotowano.

Szczegółowy plan wspólnych kontroli w obszarze nadzoru nad podmiotami produkcji pierwotnej na terenie województwa podlaskiego został zrealizowany.

- pełna realizacja zapisów porozumienia o współdziałaniu i współpracy Państwowej Inspekcji Sanitarnej i Inspekcji Weterynaryjnej w obszarze nadzoru nad produktami pochodzenia zwierzęcego, m.in.: poprzez:
  - półroczną aktualizację list zakładów, wytypowanych do wspólnego nadzoru na terenie województwa oraz realizację kontroli w tych zakładach, zgodnie z ustalonym planem,
  - wzajemne przekazywanie informacji i materiałów o stwierdzonych naruszeniach przepisów prawa żywnościowego przez podmioty żywności i żywienia funkcjonujące na terenie województwa podlaskiego, jak również o wynikach badań laboratoryjnych środków spożywczych,
  - ukierunkowane działania kontrolne w obszarze łagodzenia skutków związanych z wystąpieniem przypadków afrykańskiego pomoru świń,
  - wzajemną wymianę doświadczeń podczas spotkań i szkoleń merytorycznych.

Podsumowanie i wnioski.

1. Podejmowane i realizowane przez Państwową Inspekcją Sanitarną działania kontrolne i edukacyjne miały istotny wpływ na zapewnienie przez przedsiębiorców bezpieczeństwa żywności produkowanej i wprowadzanej do obrotu na terenie woj. podlaskiego.
2. Stan sanitarny zakładów żywności i żywienia na terenie woj. podlaskiego należy uznać za zadowalający, biorąc pod uwagę niewielki odsetek ocenionych zakładów, w których odnotowano ryzyko zagrożenia bezpieczeństwa żywności na poziomie wysokim lub średnim, jak również uwzględniając wysoką liczbę zakładów z poprawnie wdrożoną i realizowaną kontrolą wewnętrzną opartą o zasady GHP/GMP i procedury systemu HACCP.
3. Ocena laboratoryjna żywności, materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością oraz produktów kosmetycznych wykazała niewielki odsetek próbek niezgodnych, na poziomie 6,11 % ogółu próbek pobranych do badań w województwie podlaskim. Znaczna ilość kwestionowanych próbek ze względu na obecność zanieczyszczeń mikrobiologicznych, przy równoczesnym zauważalnym wzroście liczby przeprowadzonych kontroli interwencyjnych może świadczyć o niewystarczającym zaangażowaniu przedsiębiorców w utrzymanie właściwego bieżącego stanu sanitarnego, zwłaszcza w okresach o zwiększonym popycie konsumenckim.
4. Zauważalnym problemem na obszarze województwa są nieprawidłowości w znakowaniu żywności prozdrowotnej, w szczególności błędne stosowanie oświadczeń zdrowotnych.
5. Nowym obszarem niezgodności z prawem jest stosowanie przez przedsiębiorców w składzie produktów składników nie będących żywnością, dla których nieznana jest historia spożycia. Przedsiębiorcy sugerując się sprzedają takich środków na rynkach innych państw, wprowadzając je do obrotu na rynku krajowym, uznając za bezpieczne do spożycia.
6. W dalszym ciągu potrzebne jest prowadzenie działań kontrolnych i edukacyjnych w obszarze poprawy jakości i sposobu żywienia w zakładach prowadzących żywienie zorganizowane, w tym jednostkach systemu oświaty. Nadal znacznym utrudnieniem w egzekwowaniu poprawy jakości żywienia są niskie stawki żywieniowe oraz brak pełnych bloków żywienia w zakładach żywienia zbiorowego typu zamkniętego.

ODDZIAŁ HIGIENY KOMUNALNEJ

Raport o stanie sanitarnym województwa podlaskiego za 2018 rok

OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE HIGIENY KOMUNALNEJ

Wodociągi zbiorowego zaopatrzenia oraz inne podmioty zaopatrujące w wodę

Jednostkami odpowiedzialnymi za jakość wody produkowanej i podawanej do sieci wodociągowej są producenci wody, czyli przedsiębiorstwa wodociągowe oraz podmioty wykorzystujące wodę pochodzącą z indywidualnych ujęć jako część działalności handlowej lub

w budynkach użyteczności publicznej. Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa podlaskiego w 2018 roku prowadziła nadzór nad jakością wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi poprzez monitoringowe badania próbek wody oraz egzekwowanie od producentów wody właściwej jej jakości na podstawie: ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2019r. poz. 59), ustawy z dnia 7 czerwca 2001r.

o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz.U. z 2018 r. poz. 1152 ze zm.) oraz rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. poz. 2294). W 2018 roku Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa podlaskiego objęła nadzorem 302 wodociągi zbiorowego zaopatrzenia w wodę oraz 78 innych podmiotów zaopatrujących ludność zamieszkałą oraz tymczasowo przebywającą w obiektach hotelarskich, domach pomocy społecznej, szkołach, szpitalach oraz innych obiektach użyteczności publicznej.

Badania wody prowadzone były w zakresie parametrów grupy A i parametrów grupy B przez zarządców/właścicieli urządzeń wodociągowych oraz państwową inspekcję sanitarną.

Celem monitoringu:

- parametrów grupy A było regularne dostarczanie informacji o organoleptycznej, fizykochemicznej i mikrobiologicznej jakości wody dostarczanej do spożycia przez ludzi, a także informacji o efektywności uzdatniania wody do spożycia i stwierdzeniu, czy badana woda odpowiadała normatywom,
- parametrów grupy B było rozszerzenie (uzupełnienie) monitoringu parametrów grupy A oraz dostarczenie informacji niezbędnych do określenia, czy wszystkie wartości parametrów ustanowione w obowiązujących przepisach były spełnione.

Częstotliwość pobierania próbek wody do badań zależy od objętości dostarczanej lub produkowanej wody przez dany wodociąg w strefie zaopatrzenia. W związku z tym wodociągi na terenie województwa podlaskiego podzielono na 4 grupy.

W zakresie wodociągów zbiorowego zaopatrzenia w wodę najliczniejszą grupę tj. 224 wodociągi (stanowiących 74,17%) tworzyły wodociągi produkujące wodę w przedziale 101-1000 m³/dobę; 21,19% - wodociągi o produkcji ≤ 100 m³/dobę. Tylko 4,31% wodociągów znajdowało się w grupie produkującej wodę w przedziale 1001-10000 m³/dobę. Najmniejszy procent wodociągów - 0,33 stanowił Wodociąg Białystok o produkcji 39441,4 m³/dobę zaliczany jako jedyny do grupy 10001-100000 m³/dobę.

Wodę o kontrolowanej jakości w województwie podlaskim spożywało 1143515 osób tj. 96,5%, z czego 514323 osoby, tj. ok. 45% o niekwestionowanej jej jakości.

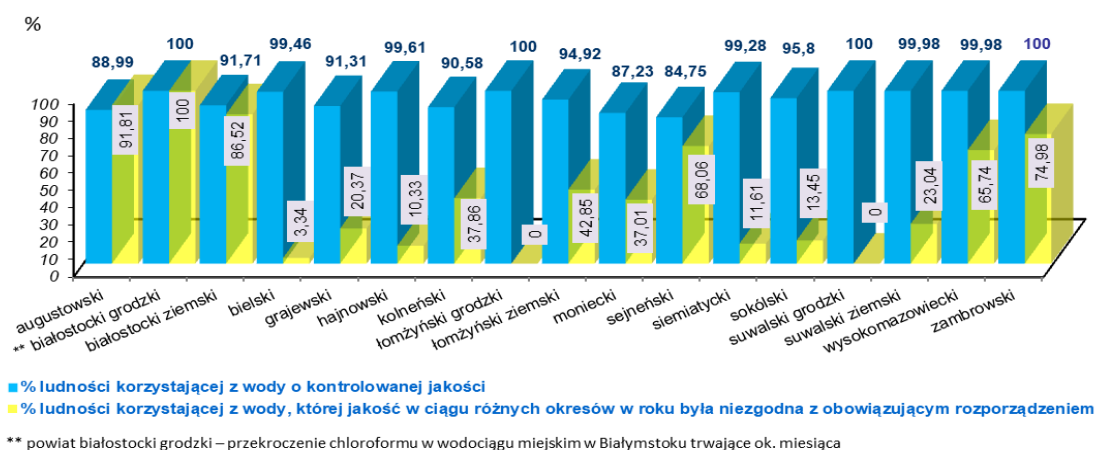
Ocena stanu sanitarnego w zakresie higieny komunalnej

W 2018 roku w następujących gminach wszystkie wodociągi dostarczały mieszkańcom wodę o niekwestionowanej jakości: Lipsk, Czarna Białostocka, Gródek, Poświętne, Bielsk Podlaski, m. Bielsk Podlaski, Rudka, Orla, Wyszki, Brańsk, m. Brańsk, m. Hajnówka, Hajnówka, Czyże, Narewka, Dubicze Cerkiewne, Czeremcha, m. Kolno, Kolno, Stawiski, Turośl, Nowogród, Wizna, Przytuły, Jedwabne, Knyszyn, Krypno, Sejny, Krasnopol, Siemiatycze, m. Siemiatycze, Drohiczyn, Nurzec Stacja, Perlejewo, Grodzisk, Milejczyce, Krynki, Sidra, m. Suwałki, Szypliszki, Bakalarzewo, Raczki, Przerośl, Rutka-Tartak, Wiżajny, m. Wysokie Mazowieckie, Kobylin Borzymy, Nowe Piekuty, Kulesze Kościelne, Sokoły, Rutki Kossaki.

Wodę o kontrolowanej jakości największa liczba ludności spożywała m. in. w następujących powiatach: białostockim grodzkim (100%), łomżyńskim grodzkim (100%), suwalskim grodzkim (100%), zambrowskim (100%), suwalskim ziemskim (99,98%), wysokomazowieckim (99,98%), hajnowskim (99,61%), bielskim (99,46%), siemiatyckim (99,28%). Podobnie jak w latach ubiegłych najmniej ludzi spożywało wodę o kontrolowanej jakości w powiatach: sejneńskim (84,75%), monieckim (87,23%).

W 2018 roku spośród ludności spożywającej wodę o kontrolowanej jakości (1143515 osób) 629192 osoby, tj. około 55% spożywało wodę, której jakość w ciągu roku, w różnych okresach, w zakresie różnych parametrów była kwestionowana, a więc nie spełniała wymogów określonych w rozporządzeniu w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

Wodę nie odpowiadającą wymogom obowiązującego rozporządzenia w różnych okresach roku najczęściej osób spożywało w powiatach: białostockim grodzkim (z uwagi na przekroczenie chloroformu w wodzie wodociągu Białystok trwające około miesiąca), augustowskim, białostockim ziemskim, zambrowskim.

Wykres 20. Procent ludności województwa podlaskiego korzystającej z wody o kontrolowanej jakości oraz wody, której jakość w ciągu roku w różnych okresach nie odpowiadała wymogom obowiązującego rozporządzenia

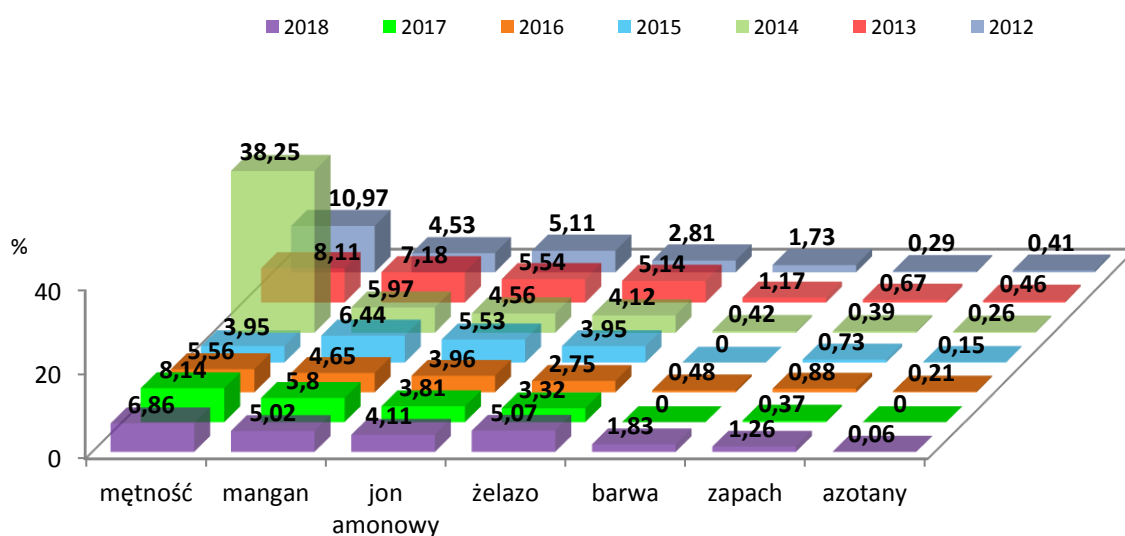
Analiza poszczególnych parametrów i wskaźników wykazała, że wśród najczęstszych przyczyn kwestionowania jakości wody wodociągów zbiorowego zaopatrzenia w wodę do spożycia były:

- mętność – ponadnormatywna wartość wystąpiła okresowo w 48 wodociągach zbiorowego zaopatrzenia, co stanowi 15,89% tej grupy obiektów (wodociągi te zaopatrywały około 6,86% ludności spożywającej wodę kontrolowaną w woj. podlaskim),

Ocena stanu sanitarnego w zakresie higieny komunalnej

- mangan – ponadnormatywna wartość wystąpiła okresowo w 28 wodociągach zbiorowego zaopatrzenia, co stanowi 9,27% tej grupy obiektów (wodociągi te zaopatrywały 5,02% ludności spożywającej wodę kontrolowaną w woj. podlaskim),
- żelazo – ponadnormatywna wartość wystąpiła okresowo w 27 wodociągach zbiorowego zaopatrzenia, co stanowi 8,94% tej grupy obiektów (wodociągi te zaopatrywały około 5,07% ludności spożywającej wodę kontrolowaną w woj. podlaskim),
- jon amonowy – ponadnormatywna wartość wystąpiła okresowo w 18 wodociągach zbiorowego zaopatrzenia, co stanowi 5,96% tej grupy obiektów (wodociągi te zaopatrywały około 4,11% ludności spożywającej wodę kontrolowaną w woj. podlaskim),
- barwa – ponadnormatywna wartość wystąpiła w 9 wodociągach zbiorowego zaopatrzenia, co stanowi 2,98% tej grupy obiektów (wodociągi te zaopatrywały około 1,83% ludności spożywającej wodę kontrolowaną w woj. podlaskim),
- zapach – kwestionowano w 5 wodociągach zbiorowego zaopatrzenia, co stanowi 1,65% tej grupy obiektów (wodociągi te zaopatrywały około 1,26% ludności spożywającej wodę kontrolowaną w woj. podlaskim).

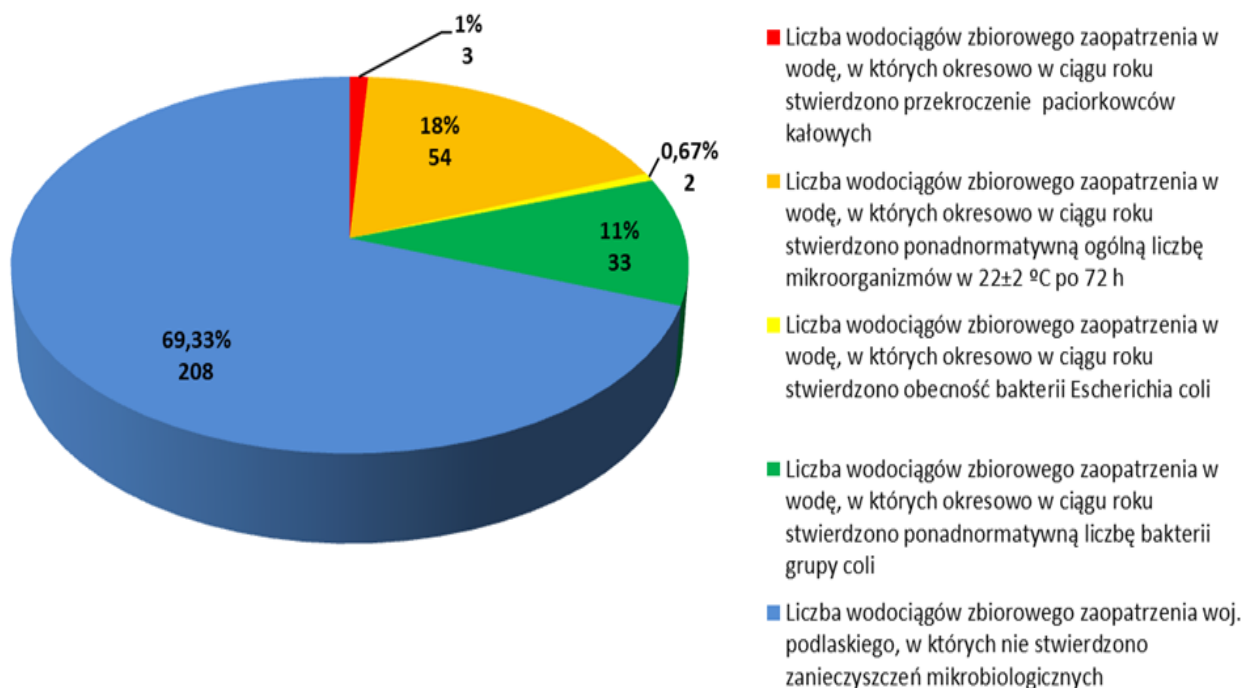
Ponadto w pojedynczych wodociągach stwierdzono ponadnormatywną wartość azotynów (1,65% tej grupy obiektów), azotanów (0,33% tej grupy obiektów), utlenialności (0,66% tej grupy obiektów) i chloroformu (w wodzie wodociągu miejskiego zaopatrującego większość mieszkańców Białegostoku).

Wykres 21. Procent ludności województwa podlaskiego zaopatrywanej przez wodociągi zbiorowego zaopatrzenia, spożywającej okresowo w ciągu roku wodę z ponadnormatywną zawartością poszczególnych parametrów fizykochemicznych i organoleptycznych w latach 2012 – 2018

Monitoringiem w zakresie wymagań mikrobiologicznych, jakim powinna odpowiadać woda do spożycia objęto pięć parametrów: bakterie grupy coli, ogólną liczbę mikroorganizmów w 22°C, Escherichia coli, Enterokoki (paciorkowce kałowe), Clostridium perfringens. Najczęściej stwierdzano przekroczenie ogólnej liczby mikroorganizmów w 22°C (w 54 wodociągach stanowiących 17,88% wodociągów zbiorowego zaopatrzenia, zaopatrujących około 10,67% ludności spożywającej kontrolowaną wodę) oraz bakterie grupy coli (w 33 wodociągach stanowiących 10,92% wodociągów zbiorowego zaopatrzenia, zaopatrujących około 7,4% ludności spożywającej kontrolowaną wodę).

Ocena stanu sanitarnego w zakresie higieny komunalnej

Wykres 22. Procent wodociągów zbiorowego zaopatrzenia w wodę woj. podlaskiego, wykazujących okresowe przekroczenia parametrów mikrobiologicznych

Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. poz. 2294) w powyższych przypadkach organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej stwierdzały:

- warunkową przydatność wody do spożycia obejmującą przypadki przekroczenia w badanej próbce wody wskaźnikowych parametrów mikrobiologicznych (przy jednoczesnym wykonaniu, w przypadku przekroczenia wartości parametrycznej bakterii grupy coli wynosiły <10 jtk (NPL) w 100 ml, wykluczono obecność w badanej próbce parametru E. coli i enterokoków oraz uznano, iż stwierdzona niezgodność nie stwarza zagrożenia dla zdrowia konsumentów),
- brak przydatności wody do spożycia przez ludzi (w pozostałych przypadkach przekroczeń mikrobiologicznych).

W 2018r. na terenie woj. podlaskiego w 15 wodociągach zbiorowego zaopatrzenia stwierdzono brak przydatności wody do spożycia przez ludzi. Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku wydał łącznie 34 komunikaty informacyjne o jakości wody w tych wodociągach, które były umieszczane na stronie internetowej Wojewódzkiej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej w Białymstoku i Biuletynu Informacji Publicznej oraz przekazywane do Wydziału Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku.

W wodociągach, w których stwierdzono niewłaściwą jakość wody administratorzy w celu ustalenia jej przyczyny oraz dążąc do jej poprawy podejmowali m. in. następujące działania naprawcze: płukanie i/lub dezynfekcję odcinków sieci wodociągowej oraz urządzeń uzdatniających wodę, zwiększenie natleniania wody, przeglądu oraz modernizacji mieszaczy wody surowej na hydroforni, wymiany złożeń filtracyjnych, dezynfekcji podziemnych zbiorników retencyjnych,

mycia zbiorników do magazynowania wody, odłączenia nieużywanych zbiorników, wymiany zaworów do poboru wody. Po zakończeniu działań naprawczych zarówno administratorzy wodociągów w ramach kontroli wewnętrznej jak i organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w ramach kontroli urzędowej dokonywali badań laboratoryjnych wody w celu potwierdzenia ich skuteczności oraz dokonania oceny wody pod względem przydatności do spożycia przez ludzi.

Zaopatrzenie w wodę do spożycia mieszkańców miasta Białegostoku, Łomży i Suwałk

Wszyscy mieszkańcy powiatu białostockiego grodzkiego (297 288 osób) spożywali wodę o kontrolowanej jakości. Byli zaopatrywani w wodę do spożycia z dwóch wodociągów - wodociągu zbiorowego zaopatrzenia - BIAŁYSTOK i wodociągu lokalnego o charakterze publicznym „FADOM-BUD”. Wodociąg Białystok dostarczał wodę dla 297 118 osób, a wodociąg FADOM-BUD - dla 170 osób. Średnie dobowe zaopatrzenie mieszkańców Białegostoku w wodę do spożycia z tych wodociągów wynosiło 39478,7 m³/d w tym wodociąg Białystok dostarczał 39441,4 m³/d oraz FADOM- BUD – 37,3 m³/d. Woda na potrzeby wodociągu Białystok eksploatowana była z trzech ujęć, tj. ujęcia wody głębinowej w Jurowcach oraz ujęć wody powierzchniowej i infiltracyjnej w Wasilkowie. Woda pochodząca z ujęcia głębinowego w Jurowcach pobierana była z 11 studni o głębokości 33,4 - 131,5m. Następnie woda była uzdatniana w Wydziale Produkcji Wody Jurowce w Białymstoku przy ul. 1000-lecia PP 77 – poddawano ją wstępnemu ozonowaniu, filtracji na filtrach antracytowo-piaskowych i dezynfekcji chlorem. Woda z ujęcia infiltracyjnego (ujmowana przez 12 studni o głębokości 17,5 - 40,8m) była ozonowana, filtrowana na filtrach kontaktowych w Wydziale Produkcji Wody Pietrasze - Wasilków w Wasilkowie i przesyłana do Wydziału Produkcji Wody Pietrasze-Wasilków w Białymstoku w celu dalszego jej uzdatnienia, tj. filtracji na filtrach pospiesznych, pośredniemu ozonowaniu, filtracji na filtrach węglowych. Woda powierzchniowa ujmowana ze stawu infiltracyjnego w Wasilkowie była przesyłana do Wydziału Produkcji Wody Pietrasze-Wasilków w Białymstoku przy ul. Wysockiego 160, następnie była poddawana wstępnemu ozonowaniu, koagulacji, flokulacji, filtracji na filtrach pospiesznych, pośredniemu ozonowaniu, filtracji na filtrach węglowych i dezynfekcji dwutlenkiem chloru. Nadzór nad jakością wody w wodociągu Białystok obejmował pobór próbek wody przeznaczonej do spożycia w Białymstoku do badań laboratoryjnych. Ponadto na podstawie sprawozdań z wyników badań realizowanych według ustalonego harmonogramu (PIS i kontroli wewnętrznej przez przedsiębiorstwo wodociągowe) Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Białymstoku wydawał bieżące, okresowe i obszarowe oceny jakości wody. Harmonogram poboru próbek wody w ramach kontroli wewnętrznej został opracowany przez administratora wodociągu Białystok – Wodociągi Białostockie Sp. z o.o. zgodnie z obowiązującymi przepisami. Próbkę wody do badań pobierano z właściwą częstotliwością i w pełnym zakresie badań. Nie odnotowano nieprawidłowości w tym zakresie. Łącznie pobrano do badań 263 próbki wody przeznaczonej do spożycia w tym 119 próbek przez pracowników PSSE w Białymstoku oraz 144 próbki wody w ramach kontroli wewnętrznej przez Wodociągi Białostockie Sp. z o.o. Badania ww. wody wykonywano w zakresie monitoringu parametrów grupy A i parametrów grupy B. Dwie próbki nie odpowiadały wymaganiom rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. poz. 2294) w zakresie chloroformu. Przekroczenie trwało około miesiąca. Po podjętych działaniach naprawczych przez administratora wodociągu woda spełniała i spełnia obowiązujące wymagania określone w ww. rozporządzeniu.

Producentem wody przeznaczonej do spożycia dla miasta Łomży (63092 osób) jest Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji w Łomży Sp. z o.o. Dobowa produkcja wody wynosiła

6703 m³/d. Woda wykorzystywana do zbiorowego zaopatrzenia mieszkańców Łomży pochodziła z dwóch ujęć wód podziemnych. Ujęcie „Rybaki” w Łomży liczy osiem studni głębinowych, natomiast ujęcie „Podgórze” zlokalizowane na terenie gm. Łomża składa się z dziewięciu studni głębinowych. Wody czerpane z czwartorzędowych poziomów wodonośnych charakteryzują się stosunkowo dobrą jakością, ale z powodu ponadnormatywnej zawartości związków żelaza i manganu wymagają uzdatniania. Uzdatnianie takiej wody jest stosunkowo proste, przy użyciu tradycyjnych układów napowietrzania i filtracji. Woda surowa po przejściu przez urządzenia uzdatniające, kierowana jest do zbiorników magazynowych skąd następnie tłoczona do sieci wodociągowej. Stacje wodociągowe wyposażone są w urządzenia do okresowej (awaryjnej) dezynfekcji wody. Stacja wodociągowa „Podgórze” dodatkowo jest zaopatrzona w lampę UV. Stan sanitarno-techniczny obiektów nie budził zastrzeżeń. Studnie na ujęciach wodociągowych są właściwie oznakowane, zabezpieczone przed dostępem osób nieupoważnionych oraz monitorowane. Jakość wody dostarczana konsumentom kontrolowana zgodnie z ustaloną częstotliwością. Do badań laboratoryjnych w ramach kontroli urzędowej pobrano 10 próbek wody, natomiast w ramach kontroli wewnętrznej prowadzonej przez przedsiębiorstwo 34 próbki. Na podstawie sprawozdań z przeprowadzonych badań stwierdzono, iż woda dostarczana przez wodociąg Łomża odpowiadała wymaganiom obowiązującego rozporządzenia. Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Łomży w minionym roku wydał: 15 ocen bieżących przydatności wody do spożycia przez ludzi; 2 oceny okresowe oraz 1 ocenę obszarową jakości wody, które każdorazowo przekazywano prezydentowi miasta zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. W 2018 r. do Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Łomży nie wpłynęły zgłoszenia dotyczące reakcji niepożądanych związanych ze spożyciem wody.

Wszyscy mieszkańcy powiatu suwalskiego grodzkiego (69554 osoby) spożywali wodę o kontrolowanej jakości. Zaopatrzenie w wodę oparte jest na 21 studniach głębinowych. Łączna długość sieci wodociągowej (z przyłączami) wynosi ok. 234 km. Dobowa produkcja wody wynosi 8386 m³/dobę. Stacja uzdatniania wody pracuje automatycznie w układzie dwustopniowego pompowania wody i jednostopniowej filtracji na wielowarstwowym złożu. Woda z 21 studni głębinowych kierowana jest do budynku SUW do dwóch ciśnieniowych komór reakcji, w których następuje natlenienie za pomocą sprężonego powietrza dostarczanego przez trzy sprężarki. Celem napowietrzenia jest wprowadzenie do wody tlenu pozwalającego na częściowe utlenienie związków żelaza i manganu do postaci strącanej. Do dezynfekcji stałej zastosowanej na SUW w Suwałkach używana jest lampa UV. Lampa zamontowana jest na rurociągu tłocznym wody wychodzącej do miasta. Promieniowanie UV jest emitowane w wyniku przepływu prądu pomiędzy dwiema elektrodami, umieszczonymi w kwarcowej obudowie lampy. Dzięki tej reakcji pozostałe w wodzie mikroorganizmy albo zostają zabite albo też tracą zdolności do namnażania. Stacja wodociągowa w Suwałkach wyposażona jest również w urządzenia do okresowej (awaryjnej) dezynfekcji wody za pomocą podchlorynu sodu. Po procesie dezynfekcji woda jest wtłaczana do sieci miejskiej za pomocą 8 pomp. Woda z wodociągu Suwałki od wielu lat prezentuje wysoką jakość zarówno pod względem parametrów fizykochemicznych jak i mikrobiologicznych. W 2018 roku do badań pobrano 5 prób monitoringowych w ramach kontroli urzędowej oraz 2 próby wody po złożonej interwencji przez klienta. Nie wykazano przekroczeń. Ponadto administrator pobrał 33 próby monitoringowe w ramach kontroli wewnętrznej oraz 21 prób wody surowej również w ramach kontroli wewnętrznej. W żadnej z przebadanych próbek nie stwierdzono przekroczeń badanych parametrów. Wystawiono 8 ocen o jakości wody do spożycia.

Ocena jakości wody w innych urządzeniach wodociągowych

Poza wodociągami zbiorowego zaopatrzenia w wodę do spożycia, w 2018 roku na terenie województwa podlaskiego Państwowa Inspekcja Sanitarna objęła nadzorem 78 innych podmiotów produkujących wodę przeznaczoną do spożycia. Zaopatrywały one około 0,3% ludności spożywającej wodę o kontrolowanej jakości. Były to m. in. urządzenia wodociągowe zaopatrujące ludność zamieszkałą oraz tymczasowo przebywającą w obiektach: hotelarskich, domach pomocy społecznej, szkołach, szpitalach oraz innych obiektach użyteczności publicznej.

W wyniku realizacji poboru prób wody w ramach kontroli wewnętrznej przez zarządców indywidualnych urządzeń wodociągowych oraz kontroli urzędowej przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w 12 urządzeniach wodociągowych stwierdzono w ciągu roku okresowe przekroczenia parametrów mikrobiologicznych (1 w powiecie sokólskim, 1 w powiecie hajnowskim, 2 w powiecie augustowskim, 2 w powiecie grajewskim, 6 w powiecie białostockim) oraz w 13 urządzeniach wodociągowych przekroczenia parametrów fizykochemicznych (1 w powiecie grajewskim, 1 w powiecie monieckim, 1 w powiecie sokólskim, 4 w powiecie augustowskim, 6 w powiecie białostockim).

W wyniku nadzoru nad wodociągami zbiorowego zaopatrzenia w wodę na terenie województwa podlaskiego Państwowa Inspekcja Sanitarna wydała ogółem 326 decyzji, w tym: 16 decyzji stwierdzających brak przydatności wody ze względu na przekroczenia parametrów mikrobiologicznych, 6 decyzji stwierdzających warunkową przydatność wody ze względu na przekroczenie parametrów mikrobiologicznych, 29 decyzji stwierdzających warunkową przydatność wody ze względu na przekroczenie parametrów fizykochemicznych, 17 decyzji na stan sanitarno-techniczny pomieszczeń i urządzeń wodociągowych, 35 decyzji prolongujących termin wcześniej wydanych decyzji, 126 decyzji umarzających postępowanie administracyjne, 89 decyzji płatniczych, 1 decyzję zezwalającą na zastosowanie nowej technologii uzdatniania wody, 9 innych decyzji (2 wygaszające decyzje o braku przydatności, 2 uchylające, 4 zezwalające na zastosowanie materiałów i wyrobów do uzdatniania wody, 1 zmieniającą za zgodą strony punkt decyzji).

Ponadto przekazano do właścicieli i zarządców wodociągów zbiorowego zaopatrzenia 86 wystąpień dotyczących: jakości wody, szkolenia próbkobiorców wody przeznaczonej do spożycia, ustalenia harmonogramu poboru prób wody, informujące wójtów gmin o jakości wody przeznaczonej do spożycia, aktualizacji danych technicznych wodociągów, obowiązków przedsiębiorstw wodociągowo-kanalizacyjnych, tj. wymogów w zakresie kontroli wewnętrznej jakości wody, zakresu parametrów, terminów pobierania próbek wody i przesyłania sprawozdań z badań. Wydano 1337 ocen jakości wody oraz 55 ocen higienicznych.

W wyniku nadzoru nad innymi podmiotami zaopatrującymi w wodę przeznaczoną do spożycia Państwowa Inspekcja Sanitarna województwa podlaskiego wydała 49 decyzji administracyjnych (4 stwierdzające brak przydatności wody do spożycia z uwagi na przekroczenia mikrobiologiczne; 1 stwierdzającą warunkową przydatność wody z uwagi na przekroczenia mikrobiologiczne, 4 stwierdzające warunkową przydatność wody z uwagi na przekroczenia fizykochemiczne, 1 decyzję na stan sanitarno-techniczny pomieszczeń i urządzeń wodociągowych, 10 decyzji prolongujących terminy wcześniej wydanych decyzji, 11 decyzji umarzających postępowanie, 12 decyzji płatniczych, 6 innych decyzji np. wygaszających), 230 ocen jakości wody, 34 wystąpień do właścicieli zarządców wodociągów m.in. w sprawie obowiązków wynikających z rozporządzenia w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, ustalenia planu poboru próbek wody, udostępnienia pozwoleń wodnoprawnych oraz 5 ocen higienicznych na zastosowane materiały i wyroby do uzdatniania wody. W związku

z prowadzonym postępowaniem administracyjnym nastąpiła poprawa jakości wody w większości nadzorowanych wodociągów.

Obiekty użyteczności publicznej

W ewidencji Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego znajdowały się ogółem 3982 obiekty pełniące funkcje użyteczności publicznej. Liczba tych obiektów w porównaniu z 2017 rokiem zwiększyła się o 165. Spośród ogólnej liczby obiektów objętych ewidencją w 2018 roku, skontrolowano 1683 obiekty, co stanowiło 42% obiektów objętych ewidencją.

Tabela 5. Grupy wybranych obiektów użyteczności publicznej województwa podlaskiego, ich ilość w ewidencji, liczba obiektów skontrolowanych oraz liczba obiektów ze złym stanem higieniczno-sanitarnym i/lub technicznym w latach 2017 – 2018.

Lp.	Grupa obiektów użyteczności publicznej	2017 rok			2018 rok		
		Liczba obiektów objętych ewidencją	Liczba obiektów skontrolowanych	Liczba obiektów ze złym stanem higieniczno-sanitarnym i/lub technicznym	Liczba obiektów objętych ewidencją	Liczba obiektów skontrolowanych	Liczba obiektów ze złym stanem higieniczno-sanitarnym i/lub technicznym
1	Ustępy publiczne	33	33	0	33	32	1
2	Ustępy ogólnodostępne	10	10	0	11	10	0
3	Pływalnie kryte	35	30	3	36	32	3
4	Pływalnie odkryte	4	3	0	4	2	0
5	Domy pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz placówki zapewniające całodobową opiekę	53	42	2	61	31	3
6	Noclegownie i domy dla bezdomnych	6	4	0	6	3	0
7	Hotele	51	27	0	51	43	2
8	Motele	1	1	0	2	2	0
9	Pensjonaty	8	6	0	8	7	0
10	Kempingi	4	4	0	4	4	0
11	Schroniska, w tym schroniska młodzieżowe i pola biwakowe	32	14	0	31	11	0
12	Inne obiekty, w których świadczone są usługi hotelarskie	558	372	4	562	365	11
13	Zakłady fryzjerskie	1018	507	4	1089	343	9
14	Zakłady kosmetyczne	560	288	8	645	232	15
15	Zakłady tatuażu	14	11	0	14	7	0
16	Zakłady odnowy biologicznej	132	44	0	125	41	0
17	Inne zakłady świadczące usługi łączone w zakresie fryzjerstwa, kosmetyki, tatuażu i odnowy biologicznej	147	77	0	151	52	5

Ocena stanu sanitarnego w zakresie higieny komunalnej

18	Dworce autobusowe	11	10	0	11	9	0
19	Dworce i stacje kolejowe	25	20	0	25	24	1
20	Przystanie żeglugi śródlądowej	1	1	0	1	1	0
21	Przystanie jednostek pływających rekreacyjnych i sportowych	4	1	0	5	5	0
22	Przejścia graniczne ogółem	7	7	0	7	7	0
23	Tereny rekreacyjne	189	62	0	189	59	0
24	Cmentarze	305	106	1	315	113	0
25	Domy przedpogrzebowe	67	43	1	73	28	0
26	Zakłady karne i areszty śledcze	6	6	0	6	6	1
27	Inne obiekty	536	324	3	517	217	5

Z grupy obiektów skontrolowanych w 2018 roku oceniono jako złe ogółem 56, co stanowi 3,3% obiektów skontrolowanych. Największą grupę ocenionych jako złe stanowiły obiekty, które nie spełniały wymagań higieniczno-sanitarnych - 32, technicznych - 18, oraz obiekty ocenione jako złe pod względem higieniczno-sanitarnym i technicznym - 6. Spośród obiektów użyteczności publicznej objętych nadzorem w 2018 roku największą liczbę obiektów ocenionych jako złe pod względem higieniczno-sanitarnym stanowiły zakłady kosmetyczne – 15, pod względem higieniczno-sanitarnymi i/lub technicznym to są inne obiekty, w których świadczone są usługi hotelarskie -11 oraz zakłady fryzjerskie - 9.

Kąpieliska i miejsca okazjonalnie wykorzystywane do kąpeli

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego prowadziły nadzór nad kąpieliskami i miejscami okazjonalnie wykorzystywanymi do kąpeli w sezonie kąpielowym 2018 w oparciu o zapisy:

- ustawy z dnia 20 lipca 2017r. Prawo wodne (Dz.U. z 2018r. poz. 2268),
- rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 8 kwietnia 2011r. w sprawie prowadzenia nadzoru nad jakością wody w kąpielisku i miejscu wykorzystanym do kąpeli (Dz.U. z 2016r. poz. 1602),
- rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 28 kwietnia 2011r. w sprawie ewidencji kąpielisk oraz sposobu oznakowania kąpielisk i miejsc wykorzystywanych do kąpeli (Dz.U. z 2016r. poz. 2082).

Na terenie województwa podlaskiego w 2018 roku zgłoszonych zostało do zaopiniowania organom Państwowej Inspekcji Sanitarnej 10 projektów uchwał dotyczących wykazu kąpielisk. Projekty uchwał zostały pozytywnie zaopiniowane przez właściwych terenowo państwowych, powiatowych inspektorów sanitarnych.

Przed rozpoczęciem sezonu kąpieliskowego ustalone zostały przez organizatorów kąpielisk w porozumieniu z właściwymi terenowo państwowymi, powiatowymi inspektorami sanitarnymi harmonogramy pobrania próbek wody do badań laboratoryjnych dla poszczególnych kąpielisk.

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej przed rozpoczęciem sezonów kąpielowych w poszczególnych kąpieliskach pobrały w ramach kontroli urzędowej próbki wody do badań. Na podstawie ocen wizualnych i wyników badań laboratoryjnych wydano przed sezonem 10 ocen bieżących jakości wody w kąpieliskach. Woda we wszystkich kąpieliskach przed rozpoczęciem sezonu spełniała wymogi określone w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 8 kwietnia

Ocena stanu sanitarnego w zakresie higieny komunalnej

2011 r. sprawie prowadzenia nadzoru nad jakością wody w kąpielisku i miejscu wykorzystanym do kąpeli.

Największa liczba kąpielisk zlokalizowana była na terenie powiatu białostockiego - 6, siemiatyckiego – 2. Po jednym kąpielisku posiadały powiaty augustowski i wysokomazowiecki.

Tabela 6. Liczba kąpielisk w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego wraz z oceną jakości wody w sezonie letnim 2018 r.

Lp.	Powiat	Miejscowość	Nazwa kąpieliska	Nazwa akwenu	Jakość wody w sezonie kąpielowym 2018r.
1.	augustowski	Serwy 1	Camp Serwy	Jeziro Serwy	przydatna
2.	białostocki	Zarzeczany b/n	Zarzeczany	Zalew Zarzeczany (zbiornik rekreacyjno-retencyjny)	przydatna
3.	białostocki	Supraśl, Plac Kościuszki b/n	Plaża miejska w Supraślu	Rzeka Supraśl	przydatna
4.	białostocki	Michałowó b/n	"Na Fali"	Rzeka Supraśl	przydatna
5.	białostocki	Czarna Białostocka, ul. Białostocka b/n	Czapielówka	Rzeka Jurczycha	przydatna
6.	białostocki	Wasilków	Wasilków	Rzeka Supraśl	przydatna
7.	białostocki	Białystok, ul. Plażowa b/n	Plaża miejska na terenie Ośrodka Sportów Wodnych "Dojlidy"	Zalew Dojlidy	przydatna
8.	siemiatycki	Siemiatycze	Kąpielisko miejskie w Siemiatyczach	Rzeka Kamionka	nieprzydatna ze wzg. na zakwit sinic w dniach 08-15.08.2018r.
9.	wysoko-mazowiecki	Czyżew	Kąpielisko miejskie w Czyżewie	Rzeka Brok (zbiornik retencyjno-rekreacyjny)	nieprzydatna ze wzg. na ponadnormatywną ilość bakterii Escherichia coli i enterokoków (paciorkowców kałowych) w dniach 09-11.07.2018r.
10.	siemiatycki	Drohiczyn	Kąpielisko na rzece Bug przy ul. Szmita w Drohiczynie	Rzeka Bug	przydatna

W 2018 roku na terenie województwa podlaskiego zgłoszonych zostało przez organizatorów 10 miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli. Wszystkie projekty uchwał dotyczące wyrażenia zgody na utworzenie miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli przez poszczególne rady gmin zostały pozytywnie zaopiniowane przez właściwych terenowo państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych.

Największa liczba miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli zlokalizowana była na terenie powiatu augustowskiego i suwalskiego- 3, sokólskiego- 2. Po 1 miejscu okazjonalnie wykorzystywanym do kąpeli zorganizowano w powiecie grajewskim i łomżyńskim.

Tabela 7. Liczba miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego wraz z oceną jakości wody w sezonie letnim 2018r.

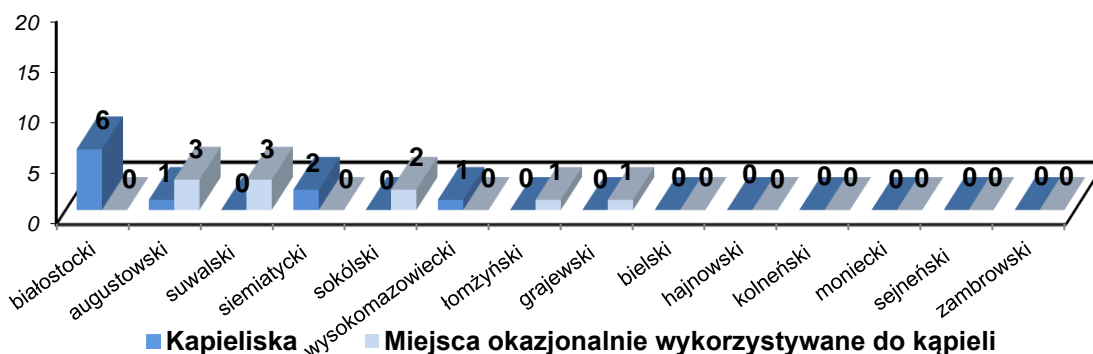
Lp.	Powiat	Miejscowość	Nazwa miejsca okazjonalnie wykorzystywanego do kąpeli	Nazwa akwenu	Jakość wody w sezonie kąpielowym 2018r.
1.	augustowski	Plaża Radiowej Trójki n/j Necko, 16-300 Augustów	Miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpeli Plaża Radiowej Trójki	Jeziro Necko	przydatna

Ocena stanu sanitarnego w zakresie higieny komunalnej

2.	augustowski	Plaża Bielnik n/j Necko, 16-300 Augustów	Miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpiel przy plaży Bielnik	Jezioro Necko	przydatna
3.	augustowski	Plaża POSTiW n/j Necko, 16-300 Augustów	Miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpiel przy plaży POSTiW	Jezioro Necko	przydatna
4.	łomżyński	Łomża ul. Sikorskiego (przy moście Hubala-działka nr 12236/10)	Miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpiel na rzece Narew w mieście Łomża	Rzeka Narew	przydatna
5.	sokólski	Sokółka ul. Wodna b/n	Miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpiel w Sokółce	Zalew w Sokółce	przydatna
6.	sokólski	Sokółka ul. Wodna b/n	Miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpiel w Sokółce naprzeciw schodów betonowych przy hangarach	Zalew w Sokółce	przydatna
7.	grajewski	Rajgród ul. Szkolna b/n	Miejskie Rajgród „Góra Zamkowa ”	Jezioro Rajgrodzkie	przydatna
8.	suwalski	Suwałki, ul. Wojska Polskiego b/n	Miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpiel na Zalewie Arkadia	Rzeka Czarna Hańcza	przydatna
9.	suwalski	Krzywe b/n	Miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpiel Krzywe	Jezioro Czarne	przydatna
10.	suwalski	Stary Folwark b/n	Miejsce okazjonalnie wykorzystywane do kąpiel Stary Folwark	Jezioro Wigry	przydatna

W porównaniu do roku 2017 zaobserwowano w 2018 roku wzrost liczby kąpielisk do 10. Nadmieniamy, że w roku 2017 w województwie podlaskim nie zarejestrowano kąpielisk gdyż nie były zorganizowane. Natomiast liczba miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpiel uległa zmniejszeniu z 35 do 10. Część organizatorów miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpiel zadeklarowała utworzenie w 2018r. kąpielisk, co jest tendencją korzystną.

Liczbę kąpielisk i miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpiel w poszczególnych powiatach województwa podlaskiego w 2018r. przedstawia wykres umieszczony poniżej.

Wykres 23. Liczba kąpielisk i miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpiel w powiatach województwa podlaskiego w 2018r.

Na podstawie sprawozdań z przeprowadzonych badań wody przekazanych przez organizatorów kąpielisk i miejsc okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli oraz badań przeprowadzonych w ramach kontroli urzędowej organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej dokonywały bieżących ocen jakości wody. Ogółem wydano 64 oceny, w tym 62 oceny o przydatności wody do kąpieli oraz 2 oceny o braku przydatności.

Zgodnie z zapisami załącznika nr 1 do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 8 kwietnia 2011 r. w sprawie prowadzenia nadzoru nad jakością wody w kąpielisku i miejscu wykorzystywanym do kąpieli (Dz.U. z 2016r. poz. 1602) woda w kąpieliskach i miejscach wykorzystywanych do kąpieli nie powinna zawierać zanieczyszczeń w postaci obecności skażeń mikrobiologicznych tj.: enterokoków (paciorkowców kałowych) w ilościach > 400 (*jtk/100 ml* lub *NPL/100 ml*) i bakterii *Escherichia coli* w ilościach > 1000 (*jtk/100 ml* lub *NPL/100 ml*) jak również innych organizmów, w tym zakwitu sinic przybierającego postać kożucha, smugi lub piany, materiałów smolistych powstających wskutek rafinacji, destylacji lub jakiegokolwiek obróbki pirolitycznej, w szczególności pozostałości podestylacyjnych lub szkła, tworzyw sztucznych, gumy oraz innych odpadów – w ilości stanowiących zagrożenie dla zdrowia lub życia osób kąpiących się.

W sezonie letnim 2018 r. jakość wody we wszystkich miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpieli nie była kwestionowana. Natomiast kwestionowana była w dwóch kąpieliskach w powiatach:

- wysokomazowieckim – ze względu na ponadnormatywną liczbę bakterii *Escherichia coli* i enterokoków w kąpielisku miejskim w Czyżewie na rzece Brok. W związku z zaistniałą sytuacją organizator kąpieliska wystosował do mieszkańców apel z prośbą o dokonanie przeglądu posesji i pól przyległych do rzeki Brok pod kątem ewentualnego splotu do niej gnojowicy i ścieków sanitarnych oraz likwidację ich wycieku. Powołana została komisja mająca na celu ustalenie przyczyn pogorszenia parametrów wody, co skutkowało poprawą jej jakości. Woda w kąpielisku była nieprzydatna do kąpieli tylko krótkotrwale w dniach 09.07.2018 r.

- siemiatyckim – ze względu na zakwit sinic w kąpielisku miejskim w Siemiatyczach na rzece Kamionka. Brak przydatności wody w przedmiotowym kąpielisku notowano w dniach 08-05.08.2018r.

W obu wyżej wymienionych przypadkach Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny w Siemiatyczach i Wysokiem Mazowieckiem stwierdzili brak przydatności wody do kąpeli, wprowadzając tymczasowy zakaz kąpeli i zobowiązując organizatorów do zamieszczenia informacji o zakazie kąpeli w kąpieliskach, które zostały umieszczone na tablicach informacyjnych zlokalizowanych w widocznym miejscu w pobliżu obu kąpielisk.

Informacje na temat przydatności wody w miejscach okazjonalnie wykorzystywanych do kąpeli na bieżąco umieszczane były na stronie internetowej Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku: www.wsse.bialystok.pl w zakładce monitoring wody oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

Informacje o jakości wody w kąpieliskach, na podstawie danych wprowadzanych na bieżąco ze wszystkich powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych, umieszczane były w serwisie kąpieliskowym, którego koordynatorem jest Główny Inspektorat Sanitarny w Warszawie. Serwis zawiera informacje o wykazie kąpielisk, klasyfikacji wody w każdym kąpielisku, profilu wody, bieżącej ocenie jakości wody, informacje o zakazie kąpeli wraz ze wskazaniem przyczyn zakazu oraz informacje o innych zaleceniach dotyczących jakości wody, jak również o możliwości występowania krótkotrwałych zanieczyszczeń, liczbie dni, w których kąpiel była zakazana w czasie poprzedniego sezonu kąpielowego, ostrzeżenie o każdym takim występującym lub przewidywanym zanieczyszczeniu, dane o rodzaju oraz spodziewanym czasie trwania sytuacji wyjątkowej. Celem serwisu jest informowanie na bieżąco społeczeństwa w okresie sezonu kąpielowego o jakości wody w kąpieliskach na terenie całego kraju. Umieszczony jest on na stronie internetowej <http://sk.gis.gov.pl/>.

Zgodnie z zapisami art. 344 ust. 1 pkt 1b ustawy z dnia 20 lipca 2017r. Prawo wodne po zakończeniu sezonu kąpielowego właściwi terenowo państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni dokonali ocen sezonowych.

Pływalnie kryte i odkryte

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego w 2018 roku sprawowały nadzór nad pływalniami tak jak w roku poprzednim w oparciu o zapisy:

- ustawy z dnia 18 sierpnia 2011r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 1482),
- rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 9 listopada 2015 r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda na pływalniach (Dz.U. poz. 2016).

Normatywy mikrobiologiczne i fizykochemiczne, jakim powinna odpowiadać woda w pływalniach, częstotliwość badań, sposób przekazywania sprawozdań z badań przez zarządcę pływalni właściwemu państwowemu inspektorowi sanitarnemu, sposób dokonywania ocen jakości wody przez zarządcę i organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz sposób informowania o jakości wody na pływalni osób z niej korzystających zostały określone w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 9 listopada 2015r. w sprawie wymagań, jakim powinna odpowiadać woda na pływalniach.

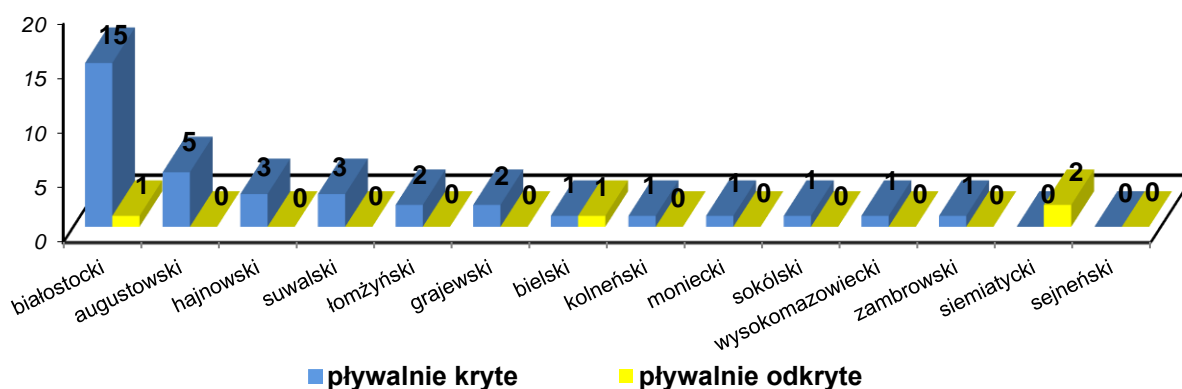
Zarządzający pływalniami zgodnie z zapisami wyżej cytowanego rozporządzenia mają obowiązek dokonywania bieżącej oceny jakości wody w nieckach poprzez jej obserwację. Odnotowywane są spostrzeżenia i podejmowane przez nich czynności takie jak: ocena stanu

przejrzystości wody, widoczne zanieczyszczenia, w tym incydenty kałowe oraz podjęte działania naprawcze w tym względzie. Zarządcy obiektu prowadzą systematyczny i udokumentowany nadzór pracy urzędów oraz badania jakości wody zgodnych z harmonogramem ustalonym z właściwym państwowym inspektorem sanitarnym. Mają także obowiązek umieszczania komunikatów dotyczących jakości wody na tablicach informacyjnych zlokalizowanych w miejscach widocznych dla osób korzystających z obiektu oraz na stronie internetowej, jeżeli taką stronę prowadzą. W przypadku zmian jakości wody na pływalni zarządcy są zobowiązani do niezwłocznej aktualizacji komunikatu.

Na właściwych państwowych inspektorach sanitarnych ciąży obowiązek dokonania oceny zbiorczej rocznej, czy woda na pływalniach odpowiada wymaganiom, poprzez analizę wyników badań wykonanych przez zarządzającego oraz wyników badań wykonanych w ramach kontroli urzędowej.

W 2018 roku w ewidencji organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego znajdowało się ogółem 40 pływalni, z czego 36 krytych (w tym 6 parków wodnych) oraz 4 pływalnie odkryte. Liczba pływalni krytych w porównaniu z 2017 rokiem zwiększyła się o 1, ponieważ w połowie 2018 roku objęto nadzorem pływalnię Hotelu Royal & SPA w Białymstoku przy ul. Rynek Kościuszki.

Wykres 24. Liczba pływalni krytych i odkrytych w powiatach województwa podlaskiego w 2018r.

W 2018 roku 5 pływalni w województwie podlaskim nie było czynnych: trzy pływalnie kryte i dwie odkryte.

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego w 2018r. w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego spośród 40 pływalni objętych ewidencją skontrolowały 34 z nich, co stanowi 85% obiektów będących w ewidencji.

W ramach sprawowanego bieżącego nadzoru sanitarnego nad pływalniami oraz innymi obiektami przeprowadzono łącznie 48 kontroli, w tym 5 kontroli obiektów innych, niezakwalifikowanych jako pływalnie. Do badań laboratoryjnych w ramach kontroli urzędowej pobrano na pływalniach 222 próby wody w kierunku oznaczeń mikrobiologicznych i 5 prób w innych obiektach oraz 203 próby w kierunku oznaczeń fizykochemicznych w pływalniach i 7 w innych obiektach.

Na podstawie sprawozdań z badań laboratoryjnych wody pobranej z nitek pływalni objętych nadzorem w 2018 roku do najczęstszych przekroczeń normatywów należały: *chloroform*,

chlor wolny, chlor związany, potencjał redox, mętność oraz utlenialność, Σ THM, azotany. W wodzie wprowadzanej z systemu cyrkulacji natomiast najczęściej kwestionowano: *chloroform, chlor związany, mętność, azotany, Σ THM oraz chlor wolny.*

Badania mikrobiologiczne wody z pływalni w analizowanym okresie wykazywały w większości przypadków przekroczenia *ogólnej liczby mikroorganizmów w $36\pm 2^{\circ}\text{C}$ po 48h*, które częściej notowano w wodzie wprowadzanej, niż w nieckach. Stwierdzano obecność *Pseudomonas aeruginosa* w wodzie wprowadzanej i w nieckach oraz w jednym przypadku *Escherichia coli* w wodzie niecki basenowej. Niedotrzymane były także normatywy w odniesieniu do bakterii *Legionella sp.* w wodzie wprowadzanej i nieckach oraz w wodzie ciepłej pobieranej z pryszniców.

Właściwi państwowi inspektorzy sanitarni województwa podlaskiego w 2018 roku wydali 29 decyzji administracyjnych na pływalnie, w tym 17 nakazowych, 7 umarzających, 3 dotyczące obciążenia opłatą i 2 prolongujące terminy wykonania nakazów.

Spośród 34 skontrolowanych w 2018 roku pływalni państwowi powiatowi inspektorzy sanitarni województwa podlaskiego 2 z nich ocenili jako niespełniające wymagań pod względem technicznym, co stanowiło 5,88% skontrolowanych i 1 pod względem higieniczno-sanitarnym, co stanowiło 2,94% skontrolowanych w tej grupie obiektów.

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w czasie trwania całego 2018 r. prowadziły postępowanie administracyjne w odniesieniu do:

- 21 pływalni ze względu na stwierdzenie przekroczeń normatywów parametrów fizykochemicznych i/lub bakteriologicznych. Najwięcej w powiecie białostockim-14, w powiecie hajnowskim-2, w powiatach augustowskim, kolneńskim, sokólskim, monieckim i wysokomazowieckim po 1;
- 4 obiektów z powodu złego stanu sanitarno-technicznego pomieszczeń (2 w powiecie białostockim oraz w powiatach augustowskim i suwalskim po 1).

W związku z koniecznością umieszczania przez zarządców pływalni na tablicy informacyjnej i na stronie internetowej, jeżeli taka strona jest prowadzona, komunikatów dotyczących spełniania przez wodę na pływalni wymagań określonych w wyżej wymienionym rozporządzeniu lub o aktualnych przekroczeniach dopuszczalnych wartości parametrów, podjętych działaniach naprawczych oraz o planowanym terminie doprowadzenia jakości wody do odpowiednich wymagań w większości przypadków komunikaty były wydawane i umieszczane na tablicy informacyjnej.

Przejścia graniczne

W 2018 roku Państwowy Graniczny Inspektor Sanitarny w Suwałkach obejmował bieżącym nadzorem sanitarnym 7 przejść granicznych (4 drogowe – w Kuźnicy Białostockiej, Bobrownikach, Białowieży i Połowcach; 2 kolejowe – w Kuźnicy Białostockiej i Siemianówce oraz 1 rzeczne przejście graniczne – w Rudawce na Kanale Augustowskim. Ilość nadzorowanych przejść granicznych w stosunku do roku ubiegłego nie uległa zmianie.

W okresie objętym informacją skontrolowano wszystkie przejścia graniczne funkcjonujące w obszarze województwa podlaskiego. Ogółem przeprowadzono 12 kontroli tych obiektów, w tym 8 kontroli drogowych przejść granicznych (po 2 kontrole każdego z nich), 2 kontrole kolejowych przejść (po 1 każdego z nich) oraz 2 kontrole rzeczno-przejścia granicznego. Sporządzono 12 protokołów kontroli, niezgodności stanu faktycznego z obowiązującymi przepisami sanitarnymi nie stwierdzono. Na wszystkich przejściach granicznych znajdują się toalety przystosowane dla potrzeb

osób niepełnosprawnych. Ustępy ogólnodostępne dla osób przekraczających granicę państwa utrzymane były w należyтым stanie sanitarno-technicznym. Pomieszczenia i urządzenia sanitarne były czyste i dezynfekowane. Toalety zaopatrzone zostały w zimną i ciepłą wodę, mydło, papier do rąk lub suszarki. Kabiny ustępowe zaopatrzone w papier toaletowy, kosze na odpady.

Przejścia graniczne województwa podlaskiego zaopatrywane są w wodę przeznaczoną do spożycia przez ludzi z wodociągów gminnych nadzorowanych przez właściwych terenowo państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych (drogowe w Połowcach, drogowe i kolejowe w Kuźnicy Białostockiej, kolejowe w Siemianówce, rzeczne w Rudawce) oraz z urządzeń wodociągowych zlokalizowanych w obszarze przejść, nad którymi nadzór sprawuje Państwowy Graniczny Inspektor Sanitarny w Suwałkach (drogowe w Bobrownikach i Białowieży).

Podróżni oraz pracownicy przejść korzystali z kontrolowanej i odpowiedniej jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

W ramach nadzoru nad jakością wody Państwowy Graniczny Inspektor Sanitarny w Suwałkach pobrał w 2018 r. 2 próbki wody do badań laboratoryjnych w zakresie parametrów objętych monitoringiem zgodnie z częścią A, załącznika nr 2 do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 07 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz.U. poz. 2294).

W ramach kontroli wewnętrznej, Podlaski Urząd Wojewódzki w Białymstoku pobrał do badań laboratoryjnych 4 próbki wody w zakresie parametrów objętych monitoringiem zgodnie z częścią A załącznika nr 2 do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 07 grudnia 2017 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (po 2 próbki z każdego urzędu) oraz 2 próbki w zakresie parametrów objętych monitoringiem zgodnie z częścią A i B załącznika

nr 2 do rozporządzenia (po 1 próbce z każdego urzędu). Terminy i punkty poboru próbek oraz zakres badań uzgodniono z Państwowym Granicznym Inspektorem Sanitarnym w Suwałkach. W żadnej z przebadanych próbek nie stwierdzono przekroczeń badanych parametrów.

Wszystkie próbki wody w zakresie zbadanych parametrów odpowiadały wymaganiom mikrobiologicznym i fizykochemicznym określonym w w/w rozporządzeniu.

Łącznie w 2018 roku pion higieny komunalnej Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego pobrał 1429 próbek do badań laboratoryjnych oraz wykonał 3103 kontrole. Ponadto wydał 658 decyzji merytorycznych i 227 decyzji płatniczych, 379 postanowień oraz 3 tytuły wykonawcze. Za stwierdzone naruszenia wymagań higieniczno-sanitarnych nałożono 32 mandaty karne na łączną kwotę 4050 zł.

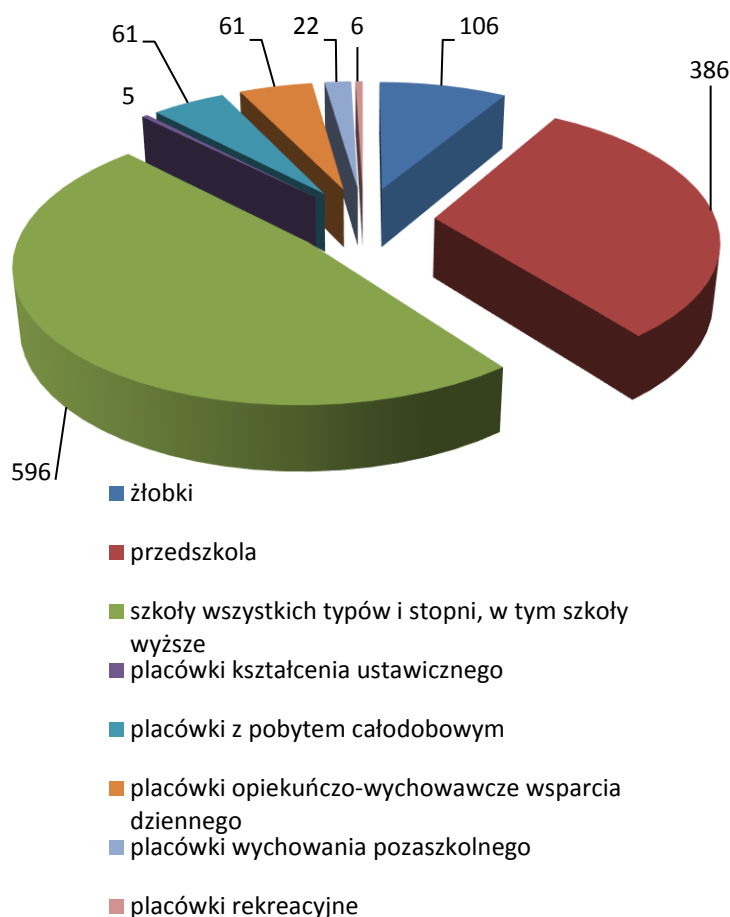
ODDZIAŁ HIGIENY DZIECI I MŁODZIEŻY

Raport o stanie sanitarnym województwa podlaskiego za 2018 rok

OCENA STANU SANITARNEGO I HIGIENY PROCESÓW NAUCZANIA W PLACÓWKACH OŚWIATOWO-WYCHOWAWCZYCH WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO ZA 2018 ROK

Na terenie województwa podlaskiego w 2018 r. nadzorem objęto 1992 placówek, w tym 1243 placówki stałe, takie jak: żłobki i kluby dziecięce - 106, przedszkola i inne formy wychowania przedszkolnego - 386, szkoły wszystkich typów, w tym szkoły wyższe - 596, placówki kształcenia ustawicznego - 5, placówki z pobytem całodobowym - 61, placówki opiekuńczo-wychowawcze wsparcia dziennego - 61, placówki wychowania pozaszkolnego -22, placówki rekreacyjne - 6. Ponadto w ewidencji znajdowało się 749 placówek wypoczynku dzieci i młodzieży, w tym: zimowego - 145 i letniego - 604.

Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w 2018 roku wydały ogółem 334 decyzje administracyjne, w tym: 210 merytorycznych, 124 płańniczych oraz 1 postanowienie. Nałożono 3 mandaty karne na kwotę 800 zł.

Wykres 25. Ewidencja placówek

Baza lokalowa i stan sanitarno-techniczny stałych placówek oświatowo-wychowawczych

W ramach nadzoru skontrolowano 1261 stałych placówek oświatowo-wychowawczych oraz placówek zimowego i letniego wypoczynku. Oceniano ich stan sanitarny pod względem posiadanej infrastruktury, bieżącej czystości i porządku, warunków do utrzymania higieny osobistej uczniów,

Ocena stanu sanitarnego i higieny procesów nauczania w placówkach oświatowo-wychowawczych dostępności do profilaktycznej opieki medycznej, przechowywania substancji chemicznych i ich mieszanin, organizacji dożywiania.

Przeprowadzono ogółem 1541 kontroli, w tym:

- 1128 kontroli placówek oświatowo-wychowawczych,
- 346 kontroli placówek wypoczynku zimowego i letniego dzieci i młodzieży,
- 43 placówek w związku z przygotowaniem szkół do nowego roku szkolnego 2017/2018,
- 10 kontroli w obiektach oświatowych nie ujętych w ewidencji,
- 14 kontroli związanych ze sprawdzeniem przestrzegania reżimów sanitarnych wprowadzonych w związku z występowaniem chorób zakaźnych i zakażeń.

Zrealizowano wszystkie zamierzenia ujęte w planie pracy na rok 2018.

Jak wynika z analizy sporządzonej na podstawie materiałów własnych i otrzymanych z PSSE woj. podlaskiego stan sanitarny i techniczny placówek stałych utrzymuje się na dobrym poziomie.

Tabela 8. Stan sanitarno-techniczny placówek oświatowych

Rok	Liczba placówek w złym stanie higieniczno-sanitarnym oraz technicznym	Liczba placówek w złym stanie higieniczno-sanitarnym	Liczba placówek w złym stanie technicznym
2017	1	0	2
2018	0	0	2

Od kilku lat pomimo przeprowadzania drobnych napraw i remontów zły stan techniczny stwierdza się w 2 szkołach podstawowych z oddziałami przedszkolnymi w powiecie sokólskim. Mieszczą się one w budynkach starych, wymagających gruntownego remontu. Konieczna jest w nich wymiana całej armatury sanitarnej i stolarki okiennie-drzwiowej. W bieżącym roku uległ poprawie stan higieniczno-sanitarny oraz techniczny placówki oświatowej z powiatu monieckiego.

Organizacja procesów nauczania

Podczas prowadzonego nadzoru sanitarnego pracownicy inspekcji sanitarnej analizowali także higienę procesów nauczania. Oceniano dostosowanie mebli do wzrostu uczniów, zwracano uwagę na oznakowanie mebli, odpowiednie ich zestawienie i stan techniczny.

Sprawdzono również rozkłady zajęć lekcyjnych, zwracając szczególną uwagę na równomierne obciążenie zajęciami w poszczególnych dniach tygodnia. Z punktu widzenia higieny osoby odpowiedzialne za kształtowanie środowiska szkolnego powinny stworzyć warunki do prawidłowego rozwoju psychofizycznego ucznia. Pomocne będą w tym prawidłowo zaprojektowane miejsca do nauki

Ocena stanu sanitarnego i higieny procesów nauczania w placówkach oświatowo-wychowawczych dobrane do wzrostu każdego ucznia i prawidłowo opracowany plan lekcji uwzględniający zasady higieny pracy umysłowej ucznia.

Podobnie jak w latach ubiegłych w czasie przeprowadzanych kontroli poza bezpieczeństwem i higieną bazy lokalowej oceniano również przestrzeganie zaleceń higienistów przy organizacji procesów nauczania.

Warunki higieny procesów nauczania w szkołach charakteryzują wyniki:

- oceny wyposażenia sal zabaw/lekcyjnych w meble dostosowane do wzrostu przedszkolaków,
- oceny prawidłowości układania tygodniowych rozkładów zajęć w szkołach.

Tabela 9. Ocena warunków higieny procesów nauczania w szkołach

Rok	Umeblowanie pomieszczeń do nauki				Tygodniowe rozkłady zajęć			
	Dostosowanie do wzrostu		Meble niedostosowane		Skontrolowano		Niewłaściwe	
	Liczba zbadanych uczniów	Ilość szkół	Liczba uczniów	Ilość szkół	Oddziałów	Ilość szkół	W ilu oddziałach	Ilość szkół
2017	18331	419	64 0,35%	7 1,80%	723	451	45 6,22%	16 3,54%
2018	18247	326	77 0,43%	10 3,07%	2185	370	62 3%	20 5,41%

Oceny dostosowania mebli do wzrostu uczniów dokonywano w szkołach samodzielnych i wchodzących w skład zespołów szkół. Ogółem przeprowadzono ją w 326 szkołach, w tym:

- w 256 samodzielnych szkołach podstawowych,
- w 20 samodzielnych gimnazjach,
- w 3 samodzielnych liceach ogólnokształcących,
- w 2 samodzielnych ponadgimnazjalnych szkołach zawodowych,
- w 45 zespołach szkół.

W porównaniu do roku 2017 zmniejszyła się o 4 liczba szkół, w których uczniowie siedzieli nieprawidłowo.

Tygodniowe rozkłady zajęć oceniono w 370 szkołach, w tym w:

- 256 samodzielnych szkołach podstawowych,
- 20 samodzielnych gimnazjach,
- 8 samodzielnych liceach ogólnokształcących,
- 4 samodzielnych ponadgimnazjalnych szkołach zawodowych,
- 82 zespołach szkół.

Z analizy danych wynika, iż zwiększyła się o 4 ilość szkół, w których stwierdzono nieprawidłowości podczas układania rozkładu zajęć lekcyjnych. W 2017 roku wykazano 16 takich placówek, a w 2018 roku 20 placówek. Analizując dane z lat poprzednich należy stwierdzić,

Ocena stanu sanitarnego i higieny procesów nauczania w placówkach oświatowo-wychowawczych i z roku na rok wzrasta liczba oddziałów, w których zasady higieny przy układaniu planów lekcji nie są brane pod uwagę.

Ponadto pracownicy Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych dokonali oceny dostosowania mebli do wzrostu dzieci w 329 przedszkolach/innych formach wychowania przedszkolnego, w tym 300 placówkach samodzielnych i 29 w zespołach szkół.

Tabela 10. Ocena warunków higieny procesów nauczania w przedszkolach

Rok	Umeblowanie sal zabaw w przedszkolach			
	Dostosowanie do wzrostu		Meble niedostosowane	
	Liczba zbadanych dzieci	Ilość przedszkoli	Liczba dzieci	Ilość przedszkoli
2017	8545	291	15	1
2018	9205	329	32	1

Z przedstawionych danych w tabeli wynika, iż ilość placówek, w których dzieci siedzą w meblach niedostosowanych do wzrostu utrzymuje się na podobnym poziomie.

Przeprowadzono również kampanię związaną z obciążeniem tornistrów szkolnych. Na terenie województwa podlaskiego pracownicy pionu higieny dzieci i młodzieży Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych skontrolowali 27 szkół podstawowych. 13 szkół na wsi, gdzie przebadano 2827 dzieci oraz 14 w mieście, gdzie przebadano 3995 dzieci. W 1 PSSE w powiecie sokólskim dokonano oceny tylko w 1 szkole podstawowej miejskiej.

W ramach akcji na 11486 uczniów przebadano 6822 uczniów klas I-VIII szkoły podstawowej, co stanowi 59,4% wszystkich uczniów w skontrolowanych placówkach.

Ponadto stwierdzono, iż uczniowie mają możliwość pozostawienia przyborów i podręczników w indywidualnych szafkach uczniowskich oraz mają wyznaczone do tego celu miejsca w sali zajęć. W szkołach tych stwierdzono również dwa rodzaje systemu nauki, tj.:

- pracowniany, gdzie uczniowie klas IV-VIII po każdej lekcji zmieniają sale zajęć,
- system nauki uczniowski, gdzie uczniowie klas I-III mają przydzieloną salę do nauki.

Podczas trwania ww. kampanii przedstawiciele Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku, Kuratorium Oświaty w Białymstoku oraz Dyrekcja Szkoły Podstawowej nr 19 w Białymstoku z udziałem lokalnych mediów przeprowadzili stosowne pomiary ciężarów plecaków szkolnych. W związku z przeprowadzoną kampanią Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Białymstoku przekazała dla pracowników PSSE do rozpowszechnienia wśród szkół podstawowych plakat pn.: „Lżejszy tornister to zdrowszy kręgosłup”.

Dożywianie uczniów

Tabela 11. Dożywianie uczniów w szkołach podstawowych

Szkoły podstawowe	Liczba uczniów w szkołach	Placówki skontrolowane w których stwierdzono										Liczba uczniów korzystających z posiłków dofinansowanych
		Wydawanie ciepłych posiłków						Organizowanie śniadań		Podawanie napoju		
		Liczba placówek			Liczba uczniów korzystających			Liczba placówek	Liczba uczniów korzystających	Liczba placówek	Liczba korzystających	
		ogółem	Obiady pełne	Posiłki jednodaniowe	ogółem	z obiadów pełnych	z posiłków jednodaniowych					
2017	77880	285	198	87	37761	32827	4934	36	1445	202	36384	11421
2018	66321	225	162	63	32841 49,52%	27744 84,48%	5097 15,52%	17	859 1,29 %	170	29106 43,88%	8337 12,57%

W 2018 roku skontrolowano 268 samodzielnych szkół podstawowych. W 225 szkołach zapewniono uczniom możliwość spożywania ciepłego posiłku. Z ciepłych posiłków w szkołach podstawowych korzystało ogółem 32841 uczniów, co stanowi 49,5 % . Z danych przedstawionych w tabeli 27744 (84,48%) uczniów, miało możliwość spożycia pełnego obiadu. Tylko 15,52% spożywało posiłki jednodaniowe. Natomiast 1,29% uczniów szkół podstawowych ma możliwość zjedzenia śniadania zorganizowanego przez szkołę. Z danych przedstawionych w tabeli wynika, iż zmniejszyła się liczba dzieci korzystających z posiłków dofinansowanych.

Tabela 12. Dożywianie uczniów w liceach ogólnokształcących

Licea Ogólnokształcące	Liczba uczniów w szkołach	Placówki skontrolowane w których stwierdzono										Liczba uczniów korzystających z posiłków dofinansowanych
		Wydawanie ciepłych posiłków						Organizowanie śniadań		Podawanie napoju		
		Liczba placówek			Liczba uczniów korzystających			Liczba placówek	Liczba uczniów korzystających	Liczba placówek	Liczba korzystających	
		ogółem	Obiady pełne	Posiłki jednodaniowe	ogółem	Z obiadów pełnych	Z posiłków jednodaniowych					
2017	4934	4	4	0	315	315	0	0	0	0	0	68
2018	3764	2	2	0	301	301 7,99%	0	0	0	0	0	45 1,19%

Ocena stanu sanitarnego i higieny procesów nauczania w placówkach oświatowo-wychowawczych

W 2018 roku skontrolowano 11 samodzielnych liceów ogólnokształcących. W 2 placówkach zapewniono uczniom możliwość spożycia pełnego obiadu, co stanowi 7,99% ogółu uczniów. Z dożywiania w szkołach korzystało ogółem 301 uczniów. Z danych przedstawionych w tabeli wynika, iż zmniejszyła się liczba młodzieży korzystającej z posiłków dofinansowanych.

Ocena infrastruktury do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w szkołach na terenie woj. podlaskiego.

Jednym z zadań realizowanych w roku 2018 przez pion higieny dzieci i młodzieży była analiza warunków do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego w szkołach i uczelniach wyższych.

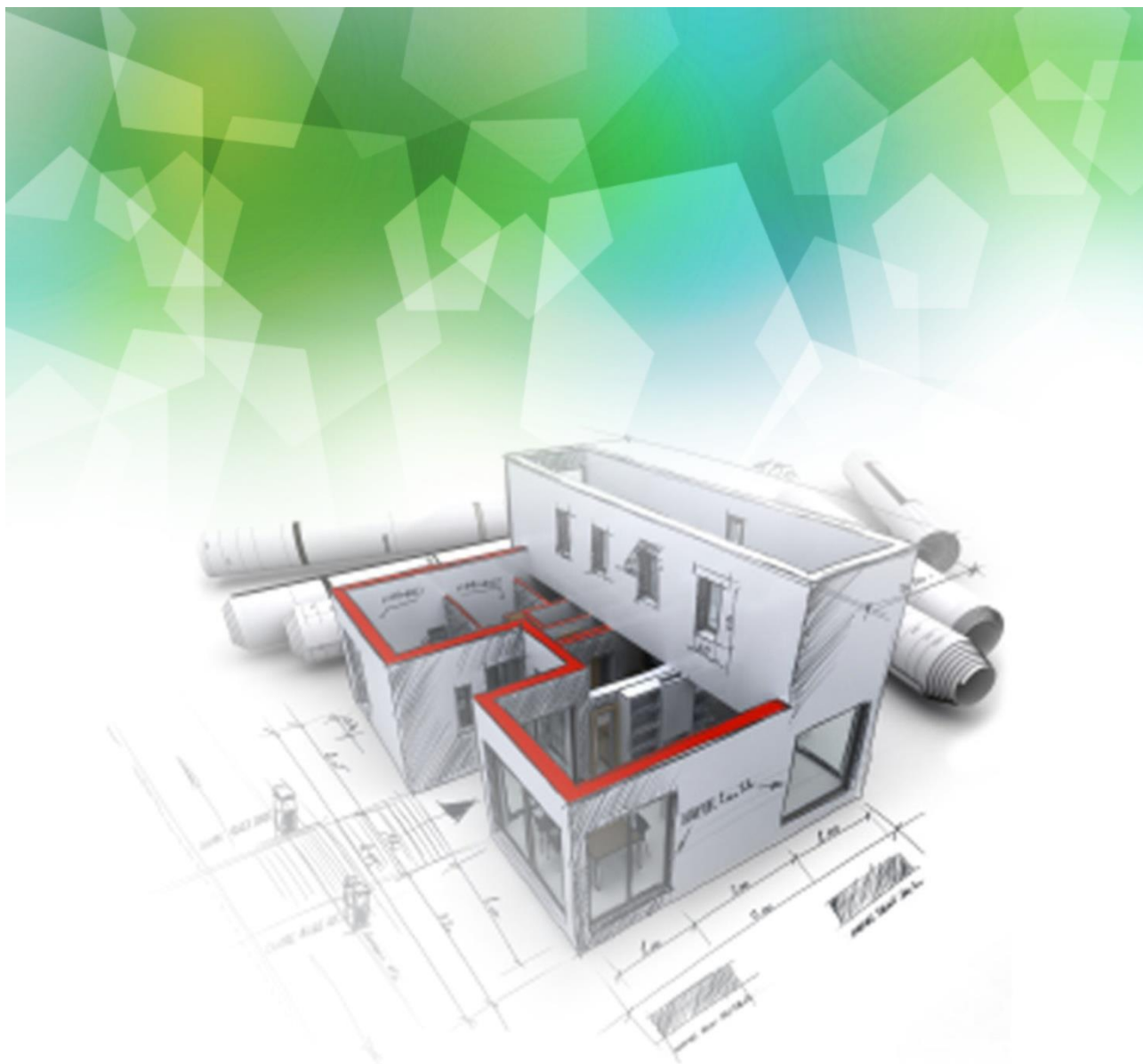
Tabela 13. Infrastruktura do prowadzenia wychowania fizycznego w placówkach szkolnych

Rok	Liczba placówek		Liczba placówek posiadających									liczba placówek nie posiadających warunków do prowadzenia wychowania fizycznego
	w ewidencji	skontrolowanych	tylko			salę gimnastyczną z boiskiem	salę zastępczą/rekreacyjną z boiskiem	salę gimnastyczną i salę zastępczą /rekreacyjną		szkolny zespół sportowy		
			salę gimnastyczną	salę zastępczą/rekreacyjną	boisko sportowe			z boiskiem	bez boiska	z boiskiem	bez boiska	
2017	592	510	5 1%	19 3,72%	58 11,40 %	30 5,88%	100 19,60%	17 3,33%	5 1%	216 42,35%	17 3,33 %	43 8,43 %
2018	596	415	9 2,17%	12 2,90%	42 10,12 %	41 9,88%	76 18,32%	10 2,17%	4 0,97%	179 42,90%	11 2,65 %	31 7,47 %

W wyniku kontroli przeprowadzonych w 415 szkołach oraz na uczelniach wyższych stwierdzono, iż wystarczające warunki do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego posiadały 384 szkoły, natomiast 31 nie posiadało warunków do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego.

Ponadto z informacji zebranych w czasie kontroli wynika, że w szkołach niezależnie od posiadanej infrastruktury do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego część uczniów ćwiczyła na korytarzach. Ustalono również, że szkoły, w których stwierdzono brak warunków lub niewystarczające warunki do prowadzenia wychowania fizycznego korzystały z infrastruktury poza placówką.

Szczególną uwagę, w trakcie kontroli bloków sportowych, zwrócono na problem niewykorzystywania natrysków po zajęciach wychowania fizycznego. Mimo, że większość placówek dysponuje dobrze wyposażonym zapleczem sanitarnym, to uczniowie nadal nie korzystają z nich systematycznie.

ODDZIAŁ ZAPOBIEGAWCZEGO NADZORU SANITARNEGO

Raport o stanie sanitarnym województwa podlaskiego za 2018 rok

OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE ZAPOBIEGAWCZEGO NADZORU SANITARNEGO

Zadaniem zapobiegawczego nadzoru sanitarnego jest podejmowanie działań mających na celu zapewnienie właściwego stanu sanitarno – zdrowotnego w obiektach oraz zapobieganie negatywnym skutkom wpływu szkodliwych i uciążliwych czynników na zdrowie ludzi na etapie zagospodarowania przestrzennego, projektowania, lokalizacji i realizacji inwestycji oraz uzyskania pozwolenia na użytkowanie obiektów budowlanych. Zakres kompetencji określa ustawa o Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz inne ustawy i akty wykonawcze. Należy zaznaczyć, że działania w zakresie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego podejmowane są wyłącznie na wniosek zainteresowanych podmiotów lub w związku z wystąpieniami organów prowadzących postępowanie główne.

Przedmiotem działalności zapobiegawczego nadzoru sanitarnego w 2018 r. było w szczególności uzgadnianie pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych oraz wydawanie opinii dotyczących:

- miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego,
- dokumentacji projektowych dotyczących budowy oraz zmiany sposobu użytkowania obiektów budowlanych,
- odbiorów obiektów budowlanych.

Uczestniczono również w postępowaniach na etapie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko i oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w trybie ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2018 r. poz. 2081) oraz udzielano odstępstw od przepisów w zakresie warunków techniczno-budowlanych i przepisów określających wymogi w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy.

W 2018 roku ogólna liczba stanowisk zajętych w ramach zapobiegawczego nadzoru sanitarnego przez Państwową Inspekcję Sanitarną województwa podlaskiego wyniosła 3124.

W dalszym ciągu można zaobserwować zainteresowanie gmin zmianami polityki przestrzennej i dostosowanie jej do obowiązujących wymogów. Organy administracji samorządowej sporządzają studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i na ich podstawie opracowują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Należy zauważyć, że działania planistyczne promują przyjmowanie rozwiązań proekologicznych w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki energetycznej, gospodarki odpadami, co znacząco wpływa na poprawę stanu sanitarnego miast, gmin i osiedli wiejskich. Na podkreślenie zasługuje fakt, że zapisy w planach przewidują zaopatrzenie w wodę z ujęć publicznych, odprowadzanie ścieków do kanalizacji sanitarnej, funkcjonowanie kotłowni wyłącznie na paliwo ekologiczne. Nieodłącznym elementem przy rozpatrywaniu studiów

uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest analiza prognozy oddziaływania na środowisko, która uwzględnia skutki dla środowiska, w tym zdrowia ludzi, wynikające z projektowanego przeznaczenia terenu, powodowane emisją zanieczyszczeń do powietrza, wprowadzaniem ścieków do wód i do ziemi, wytwarzaniem odpadów oraz zanieczyszczeniami gleby.

W 2018 roku organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego działając na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2018 r. poz. 1945 z późn. zm.) zaopiniowały łącznie 121 projektów studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2018 r. poz. 2081) przywołuje organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej jako kompetentne w sprawach opiniowania i uzgadniania w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko oraz w kwestiach opiniowania w ramach oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko.

Na etapie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wydano:

- 41 uzgodnień dotyczących odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko,
- 107 uzgodnień dotyczących zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko,
- 130 opinii do projektów polityk, strategii, planów lub programów.

W większości przypadków przeważały projekty studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego oraz plany urządzenia lasu.

Odrębną kwestię w działaniach zmierzających do zapewnienia właściwego stanu sanitarnego województwa (następny etap w procesie inwestycyjnym) stanowi określenie przez Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego i Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego warunków realizacji szczególnej grupy inwestycji – przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, których pełną listę zawiera rozporządzenie Rady Ministrów z 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. z 2016 r. poz. 71). Najczęściej rozpatrywane przedsięwzięcia to drogi oraz chów i hodowla zwierząt. Podczas opiniowania zwracano szczególną uwagę na zebranie pełnej informacji o przedsięwzięciu i jego wpływie na zdrowie i życie okolicznych mieszkańców.

W ramach postępowania dotyczącego oceny oddziaływania przedsięwzięć zakwalifikowanych do mogących znacząco oddziaływać na środowisko organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego wydały:

- 631 opinii co do potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, a w przypadku stwierdzenia takiej potrzeby – co do zakresu raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko,
- 4 opinie w sprawie zakresu raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko,
- 48 opinii przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach,
- 1 opinię na etapie ponownego przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko.

Kolejny bardzo ważny etap w działalności inwestycyjnej stanowi uzgadnianie dokumentacji projektowej pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych. Uzgodnień dokonują działający

Ocena stanu sanitarnego w zakresie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego

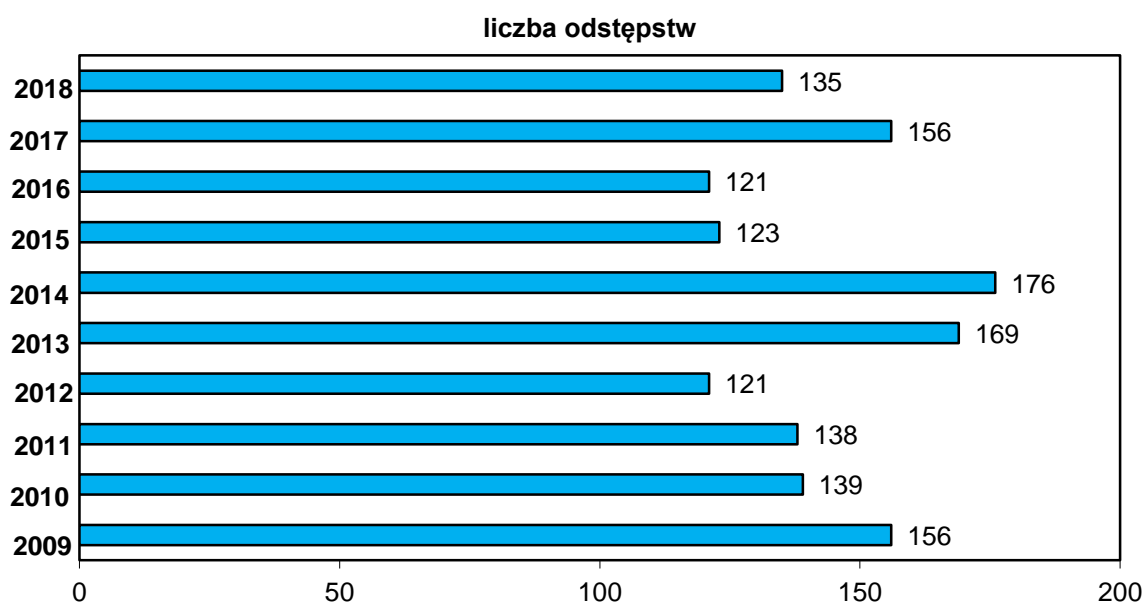
na mocy upoważnienia Głównego Inspektora Sanitarnego rzeczoznawcy ds. sanitarno – higienicznych, Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni województwa podlaskiego i Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku.

Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej zaopiniowali 51 projektów budowlanych, natomiast rzeczoznawcy ds. sanitarno - higienicznych uzgodnili 922 dokumentacje projektowe.

Na etapie projektowania obiektów budowlanych organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej zajmowały również stanowiska dotyczące:

- zatwierdzania projektów osłon stałych i wentylacji w pracowniach wyposażonych w aparaty rentgenowskie,
- uzgadniania ekspertyz technicznych w zakresie przyjętych rozwiązań zamiennych, w związku z niespełnieniem wymagań w przepisach dotyczących warunków technicznych obiektów budowlanych,
- wydawania zgód w zakresie odstępstw od przepisów określających warunki techniczne, jakie muszą spełniać budynki i od przepisów określających wymogi bezpieczeństwa i higieny pracy.

Stanowiska w zakresie odstępstw od warunków technicznych dotyczyły między innymi obniżenia wysokości pomieszczeń, zagłębienia poniżej poziomu terenu, braku oświetlenia naturalnego. Odnosiły się również do zastosowania recyrkulacji powietrza w budynkach opieki zdrowotnej, usytuowania wyrzutni powietrza instalacji wentylacyjnych, a także zmniejszenia odległości zbiorników na nieczystości ciekłe i miejsc na kontenery na odpady stałe od okien i drzwi budynków z pomieszczeniami przeznaczonymi na pobyt ludzi. W 2018 roku wydano 135 opinii, w tym Państwowi Powiatowi Inspektorzy Sanitarni województwa podlaskiego wydali 3 opinie w ww. zakresie.

Wykres 26 Odstępstwa od warunków technicznych w poszczególnych latach

Ocena stanu sanitarnego w zakresie zapobiegawczego nadzoru sanitarnego

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2018 r. poz. 799 z późn. zm.) nakłada na Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego obowiązek weryfikacji sprawozdań z pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz przyjmowania zgłoszeń instalacji wytwarzających pola elektromagnetyczne, składanych przez prowadzącego daną instalację. W 2018 roku zweryfikowano 466 sprawozdań z pomiarów poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz przyjęto 526 zgłoszeń instalacji wytwarzających pola elektromagnetyczne, których funkcjonowanie nie stwarza zagrożeń zdrowotnych. Wpłynął tylko 1 wniosek dotyczący zakończenia eksploatacji stacji bazowej telefonii komórkowej.

Ostatni etap działania zapobiegawczego nadzoru sanitarnego stanowi uczestniczenie pracowników Państwowej Inspekcji Sanitarnej w dopuszczaniu obiektów budowlanych do użytkowania. W 2018 roku zajęto 169 stanowisk.

Podsumowanie

W porównaniu z latami poprzednimi, w dalszym ciągu obserwuje się poprawę warunków higienicznych i zdrowotnych na różnych etapach procesu inwestycyjnego obiektów użyteczności publicznej, komunalnych, usługowych, zakładów pracy, służby zdrowia i oświaty, które były kontrolowane pod względem zastosowania rozwiązań zapewniających bezpieczeństwo zdrowotne przyszłych użytkowników. Powyższy fakt podyktowany jest między innymi wzrostem świadomości inwestorów w zakresie dostosowania wymagań do obowiązujących przepisów prawnych.

ODDZIAŁ HIGIENY RADIACYJNEJ

Raport o stanie sanitarnym województwa podlaskiego za 2018 rok

OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE HIGIENY RADIACYJNEJ

W Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku Oddział Higieny Radiacyjnej i Dział Laboratoryjny (Sekcja Badań i Pomiarów w Zakresie Higieny Radiacyjnej ze stanowiskami pracy ds. Pomiarów Radiacyjnych w Łomży) zajmują się sprawowaniem nadzoru nad warunkami higieny radiacyjnej.

W 2018 r. w województwie podlaskim sprawowano nadzór w zakresie higieny radiacyjnej nad 439 zakładami, w których użytkowane były 755 medyczne aparaty rtg i 417 urządzeń wytwarzających pole elektromagnetyczne. W 379 zakładach stosowano wyłącznie aparaturę rentgenowską zaś w 26 zakładach wyłącznie źródła pola elektromagnetycznego. W 34 jednostkach stosowano zarówno źródła promieniowania jonizującego jak i źródła pola elektromagnetycznego, w tym w 2 zakładach dodatkowo stosowane w celach medycznych są źródła izotopowe. Liczbę urządzeń z podziałem na rodzaj zastosowania przedstawiają tabela 14 oraz tabela 15. Tabele 16 i 17 przedstawiają strukturę wiekową użytkowanej aparatury rtg.

Tabela 14. Ogólna liczba i rodzaj aparatów rtg według ewidencji na koniec 2018 r.

Rodzaj aparatu rtg		liczba
tylko do prześwietleń	stosowane w radiologii zabiegowej naczyniowej	13
	stosowane w radiologii zabiegowej pozostałej	44
	stosowane w diagnostyce bez radiologii zabiegowej	4
tylko do zdjęć		86
do zdjęć i prześwietleń		27
mammografy		11
do wewnątrzustnych zdjęć zębów		448
do zdjęć panoramicznych		86
densytometry		16
tomografy komputerowe		20

Tabela 15. Ogólna liczba i rodzaj urządzeń wytwarzających pole elektromagnetyczne 0 Hz – 300 GHz według ewidencji na koniec 2018 r.

Dziedzina zastosowań	Urządzenia i instalacje	Liczba
Ochrona zdrowia	aparaty do elektrochirurgii	184
	diatermie	63
	urządzenia MRI	14
	inne (terapia)	49
Przemysł	urządzenia indukcyjne	6
	zgrzewarki	2
Radiokomunikacja i łączność	radiofoniczne	34
	telewizyjne	11
	inne	54

Ocena stanu sanitarnego w zakresie higieny radiacyjnej

Tabela 16. Struktura wiekowa aparatury RTG na terenie województwa podlaskiego na koniec 2018 r.

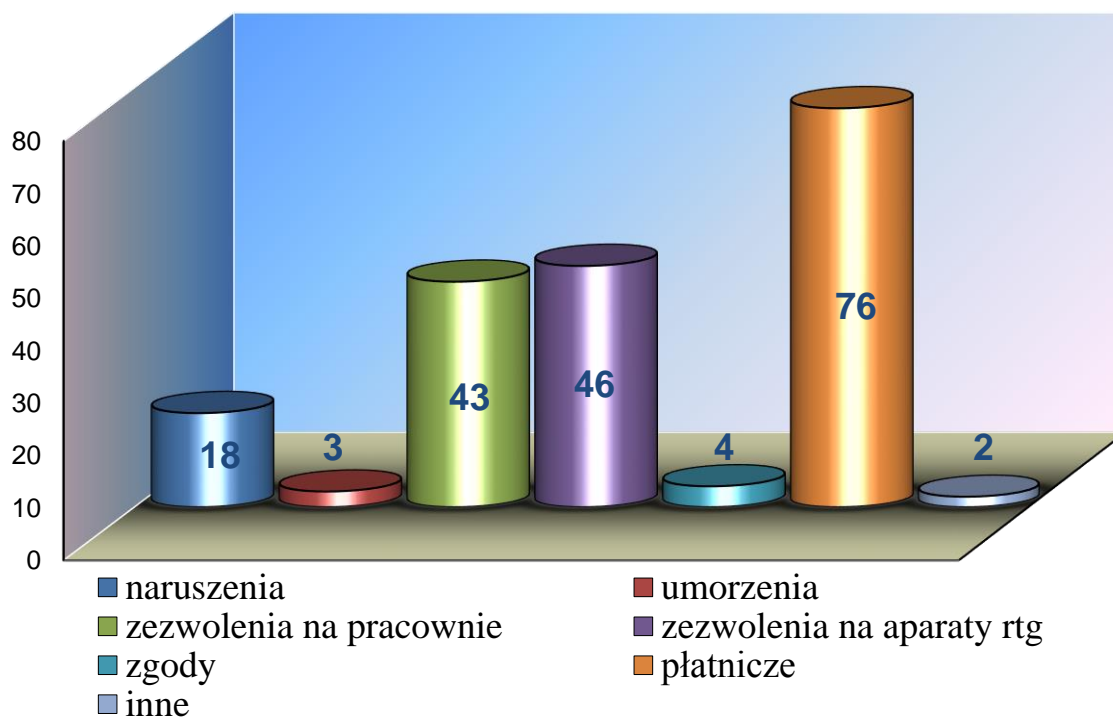
Rok produkcji	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Liczba aparatów rtg	9	39	30	47	49	45	40	73	55	41	48
Rok produkcji	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000	1999	1998	1997
Liczba aparatów rtg	42	27	59	37	26	14	13	20	6	4	5
Rok produkcji	1996	1995	1994	1993	1992	1991	1989	1987	1985	1983	1982
Liczba aparatów rtg	4	3	2	1	1	2	2	1	2	1	2
Rok produkcji	1973										
Liczba aparatów rtg	1										
Rok produkcji	Brak danych										
Liczba aparatów rtg	4										

Tabela 17. Wiek aparatów mammograficznych użytkowanych w województwie podlaskim – stan na koniec 2018 r.

Rok produkcji	2017	2016	2014	2008	2007	2006	2005	2003	2000
Mammografy ogółem	1	1	1	1	1	1	2	1	1

W 2018 r. w nadzorowanych obiektach przeprowadzono łącznie 188 kontroli w tym 140 kontrole przeprowadzono w związku z bieżącym nadzorem sanitarnym, podczas 24 kontroli stwierdzono naruszenia, wydano 198 decyzji administracyjnych. Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku wydał 43 decyzje zezwalające na uruchomienie pracowni rentgenowskich oraz 46 na uruchomienie i stosowanie aparatów rentgenowskich w celach medycznych i 4 zgody na prowadzenie działalności związanej z narażeniem na promieniowanie jonizujące w celach medycznych polegającej na udzielaniu świadczeń zdrowotnych z zakresu badań rentgenodiagnostycznych, badań diagnostycznych i leczenia chorób nienowotworowych oraz paliatywnego leczenia chorób nowotworowych z wykorzystaniem produktów radiofarmaceutycznych oraz zabiegów z zakresu radiologii zabiegowej. Wykres 27 przedstawia liczbę i rodzaje decyzji wydanych w 2018 r.

Ocena stanu sanitarnego w zakresie higieny radiacyjnej

Wykres 27. Liczba i rodzaj decyzji wydanych w zakresie higieny radiacyjnej w 2018 r.

Tabela 18. Aparaty rentgenowskie, na które wydano zezwolenia w 2018 r.

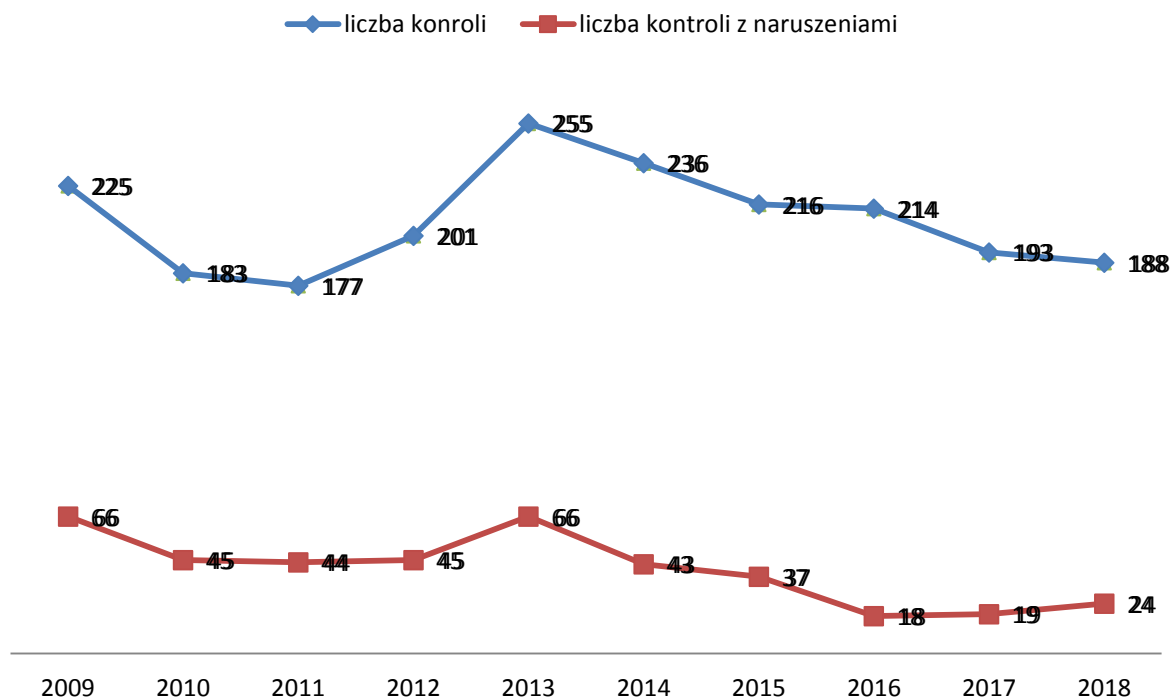
Rodzaj aparatu	Liczba wydanych zezwoleń
aparat stomatologiczny do zdjęć wewnątrzustnych zębów	32
aparat stomatologiczny do zdjęć pantomograficznych i cefalometrycznych	16
aparat stomatologiczny do zdjęć pantomograficznych i cefalometrycznych z opcją 3D	2
aparat zdjęciowy	5
aparat do zdjęć i prześwietleń	1
aparaty stosowane w radiologii zabiegowej naczyniowej	2
aparaty stosowane w radiologii zabiegowej pozostałej	4
tomograf komputerowy	2
aparat do densytometrii kości	1

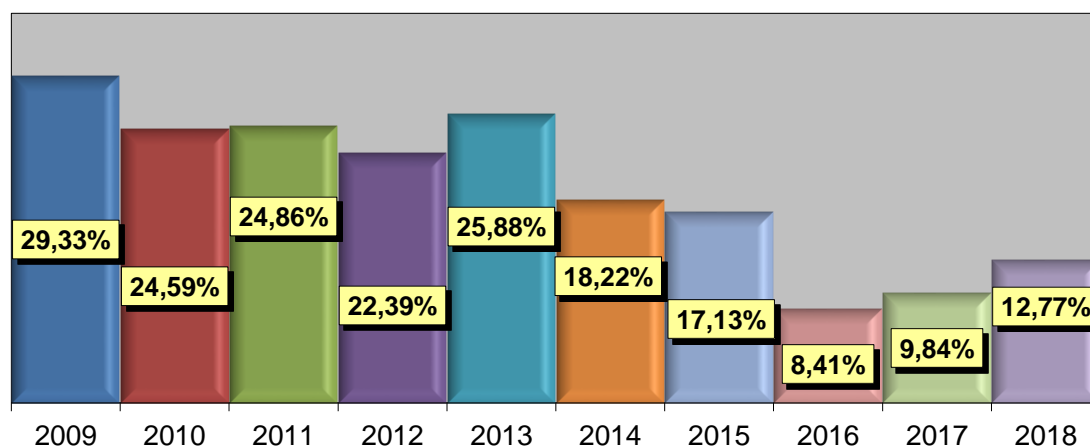
W województwie podlaskim, pracuje w narażeniu na promieniowanie jonizujące stosowane w celach medycznych 1909 osób, z tego 1678 osób zostało objętych pomiarami dawek indywidualnych. W 2018 roku nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych dawek rocznych u tych osób. Na tej podstawie ocenia się, że ochrona radiologiczna na stanowiskach pracy jest właściwa. W kontakcie z polem elektromagnetycznym pracowało 1485 osób.

W 2009 r. stwierdzono naruszenia podczas 66 kontroli na ogólną liczbę 225 kontroli, co stanowi 29,33%. W 2010 r. wykonano 183 kontrole podczas 45 stwierdzono naruszenia, co stanowi 24,59%. W 2011 r. przeprowadzono 177 kontroli podczas 44 stwierdzono naruszenia, co stanowi 24,86%. W 2012 r. wykonano 201 kontroli podczas 45 kontroli stwierdzono naruszenia, co stanowi 22,39% wszystkich przeprowadzonych kontroli. W 2013 r. przeprowadzono 255 kontroli podczas 66 stwierdzono naruszenia, co stanowi 25,88%. W 2014 r. przeprowadzono 236 kontroli podczas 43 kontroli stwierdzono naruszenia, co stanowi 18,22%. W 2015 r. przeprowadzono 216 kontroli podczas 37 kontroli stwierdzono naruszenia, co stanowi 17,12%. W 2016 r. przeprowadzono 214 kontroli podczas 18 kontroli stwierdzono naruszenia, co stanowi 8,41%. W 2017 r. przeprowadzono 193 kontrole podczas 19 kontroli stwierdzono naruszenia, co stanowi 9,84%. W 2018 r. przeprowadzono 188 kontroli podczas 24 kontroli stwierdzono naruszenia, co stanowi 12,77%. Dane zostały wizualizowane na wykresach 28 i 29.

Ocena stanu sanitarnego w zakresie higieny radiacyjnej

Wykres 28. Zestawienie wykonanych kontroli i kontroli, w czasie których stwierdzono naruszenia na przestrzeni lat 2009 – 2018

Wykres 29. Procent kontroli podczas których stwierdzono naruszenia w latach 2009-2018

W Województwie Podlaskim w 2018r. zainstalowano wiele nowoczesnych aparatów rentgenowskich co pozwoliło zwiększyć zakres stosowanych procedur radiologicznych. Bardziej wyszkolony personel pracuje coraz bezpieczniej a nowoczesna aparatura pozwala na zmniejszenie dawek otrzymywanych zarówno przez pracowników jak i pacjentów a co za tym idzie stan higieny radiacyjnej w naszym województwie ulega stałej, systematycznej poprawie.

ODDZIAŁ PROMOCJI ZDROWIA

Raport o stanie sanitarnym województwa podlaskiego za 2018 rok

OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE PROMOCJI ZDROWIA

„Jesteśmy po to by dbać i edukować” – tym hasłem kierują się pracownicy pionu oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia Państwowej Inspekcji Sanitarnej w działaniach skierowanych do mieszkańców województwa podlaskiego.

Interwencje podejmowane w zakresie promocji zdrowia i oświaty zdrowotnej wynikają ze zdiagnozowanych problemów zdrowotnych w skali światowej, krajowej i lokalnej. Kierunki działań profilaktycznych wskazuje Światowa Organizacja Zdrowia, Ministerstwo Zdrowia, Główny Inspektorat Sanitarny oraz sytuacja epidemiologiczna województwa podlaskiego i poszczególnych powiatów.

Głównym celem naszej działalności jest promowanie zdrowego stylu życia poprzez kształtowanie właściwych postaw i zachowań zdrowotnych społeczeństwa oraz mobilizowanie do odpowiedzialności i dbałości o własne zdrowie i swoich bliskich.

Zamierzone cele staramy się osiągać poprzez realizację programów edukacyjnych oraz akcji i kampanii informacyjno-edukacyjnych, organizację szkoleń tematycznych, organizację imprez środowiskowych, ekspozycję form wizualnych i upowszechnianie informacji za pośrednictwem mediów lokalnych i portali społecznościowych w przedstawionych w ocenie zakresach tematycznych.

Profilaktyka palenia tytoniu i chorób odtytoniowych

Działania podejmowane przez Państwową Inspekcję Sanitarną w województwie podlaskim realizowane były w ramach „Podlaskiego programu zwalczania następstw zdrowotnych używania wyrobów tytoniowych i wyrobów powiązanych” oraz interwencji ogólnopolskich. Antytytoniowe inicjatywy skierowane były do różnorodnych grup odbiorców, w tym dzieci w wieku przedszkolnym, szkolnym i ich rodziców, młodzieży, studentów, pacjentów oraz ogółu społeczeństwa.

W roku szkolnym 2017/2018 zrealizowano X edycję programu przedszkolnej edukacji antytytoniowej „Czyste powietrze wokół nas”, który jest pierwszym ogniwem w łańcuchu działań antytytoniowych służących kształtowaniu właściwych postaw prozdrowotnych. Treści programowe kierowane są do dzieci w wieku 3 - 6 lat oraz ich rodziców i opiekunów. Głównym celem podejmowanych działań jest ochrona dzieci przed narażeniem na bierne wdychanie dymu tytoniowego. Działaniami programowymi objęto około 7 000 dzieci i 4 500 ich rodziców z 190 placówek wychowania przedszkolnego województwa podlaskiego.

Program edukacyjny „Nie pal przy mnie, proszę” stanowi drugie ogniwo w cyklu programów profilaktyki tytoniowej i ma za zadanie wykształcić u dzieci świadomą umiejętność radzenia sobie w sytuacjach, w których inne osoby palą przy nich papierosy. Realizowane treści programowe pozwalają uporządkować i rozszerzyć wiedzę na temat zdrowia i zagrożeń wywoływanych przez aktywną i bierną inhalację dymu tytoniowego oraz kształtować postawę odpowiedzialności za własne zdrowie. W roku

szkolnym 2017/2018 program objął swoim zasięgiem 7 640 uczniów klas I-III oraz ponad 2 800 rodziców z 101 szkół podstawowych w naszym województwie.

W roku szkolnym 2017/2018 realizowaliśmy II edycję ogólnopolskiego programu antytytoniowej edukacji zdrowotnej, który skierowany był do uczniów klas IV szkoły podstawowej w wieku 9-10 lat. Główny cel programu to zwiększenie wiedzy i umiejętności uczniów na temat zdrowia w kontekście szkodliwości palenia papierosów i używania e-papierosów oraz pokazanie atrakcyjności życia w środowisku wolnym od dymu tytoniowego. W działaniach programowych uczestniczyło ponad 3 500 uczniów i 3 000 ich rodziców z 111 szkół podstawowych województwa podlaskiego.

Program edukacyjny „Znajdź właściwe rozwiązanie”, którego głównym celem jest zapobieganie paleniu tytoniu wśród młodzieży, skierowany został do starszych

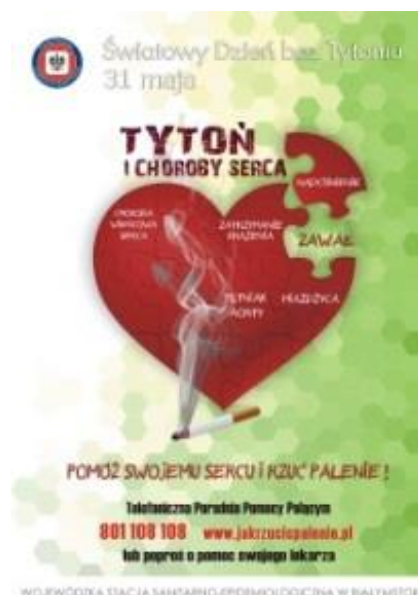
uczniów szkół podstawowych i gimnazjów. W ramach realizowanych zadań programowych wzmocniane są postawy zachęcające do niepalenia, ukazywane jest funkcjonowanie ludzkiego organizmu i jego potrzeb oraz uświadamiane są mechanizmy nacisku grupowego wraz z uczeniem się zachowań asertywnych. W roku szkolnym 2017/2018 w programie uczestniczyło ponad 6 000 uczniów z 104 szkół podstawowych województwa

podlaskiego. W realizację zadań programowych zaangażowało się również około 1300 rodziców.

Światowy Dzień bez Tytoniu, który przypada zawsze 31 maja, w 2018 roku obchodzony był pod hasłem „Tytoń i choroby serca”. Z okazji obchodów tego dnia Państwowa Inspekcja Sanitarna realizowała kampanię, która miała na celu :

- ukazanie związku pomiędzy paleniem tytoniu i występowaniem chorób sercowo-naczyniowych, które są wiodącą przyczyną śmierci ludzi na całym świecie,
- zwiększenie świadomości na temat wpływu aktywnego palenia tytoniu i biernej inhalacji jego dymu na zdrowie, a szczególnie funkcjonowanie układu krwionośnego,
- wspieranie działań mających na celu zmniejszenie konsumpcji wyrobów tytoniowych i wyrobów powiązanych oraz ochronę ludzi przed występowaniem chorób niezakaźnych.

Kampanię informacyjną prowadzono w mediach społecznościowych oraz na lokalnych stronach internetowych, opracowano plakat tematyczny, który był eksponowany w autobusach komunikacji miejskiej w Białymstoku oraz w pociągach na terenie województwa podlaskiego. Tematykę Światowego Dnia bez Tytoniu poruszano także w trakcie imprez plenerowych w środowisku lokalnym, podczas uroczystych podsumowań

programów edukacyjnych, organizowanych konkursów i akcji profilaktycznych. Na terenie województwa podlaskiego odbiorcami działań było ponad 246 000 osób.

Światowy Dzień Rzucania Palenia obchodzony jest corocznie w trzeci czwartek listopada. W 2018 roku zwracaliśmy uwagę na kwestię zagrożeń zdrowotnych związanych z używaniem tytoniu wśród kobiet w ciąży oraz członków ich rodzin oraz negatywnego wpływu dymu tytoniowego na dzieci. Pracownicy WSSE w Białymstoku zorganizowali akcję profilaktyczną pod hasłem „Wybieram zdrowie - nie pałę!” dla pracowników Wodociągów Białostockich, podczas której można było wziąć udział w konkursie wiedzy z nagrodami, zbadać poziom tlenu węgla w wydychanym powietrzu, sprawdzić za pomocą alkoogogli jak wygląda upośledzenie zmysłów po spożyciu alkoholu, skorzystać z porad dietetyków oraz nauczyć się udzielania pierwszej pomocy i samobadania piersi.

W autobusach komunikacji miejskiej oraz na słupach ogłoszeniowych w Białymstoku eksponowano plakaty na temat szkodliwości e-papierosów, przeprowadzono konkursy radiowe i internetowe w zakresie profilaktyki tytoniowej, organizowano akcje profilaktyczne w szkołach oraz upowszechniano informacje w mediach lokalnych i społecznościowych. Działania profilaktyczne i medialne skierowano do około 159 000 mieszkańców województwa.

Od 15 listopada 2010 roku w Polsce zakazem palenia tytoniu objęte są pomieszczenia zakładów pracy, obiektów sportowych, jednostek oświatowych, obiektów kultury i wypoczynku, tereny podmiotów leczniczych i inne pomieszczenia, gdzie udziela się świadczeń zdrowotnych, lokale gastronomiczno-rozrywkowe, środki pasażerskiego transportu publicznego, obiekty służące obsłudze podróżnych, przystanki komunikacji publicznej oraz ogólnodostępne miejsca przeznaczone do zabaw dzieci. Zakaz dotyczy palenia wyrobów tytoniowych, a od 8 września 2016 roku także innych wyrobów tytoniowych i papierosów elektronicznych. Właściciel lub zarządzający obiektem jest obowiązany umieścić w widocznych miejscach odpowiednie oznaczenie słowne i graficzne informujące o zakazie palenia na terenie obiektu. W 2018 roku pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej dokonali oceny przestrzegania zakazu palenia tytoniu i wyrobów powiązanych w 6 644 obiektach użyteczności publicznej na terenie województwa podlaskiego, z których w 2 zakładach pracy nie przestrzegano ustawy.

ZAKAZ PALENIA

Profilaktyka HIV/AIDS

W Polsce codziennie o zakażeniu wirusem HIV dowiadują się średnio trzy osoby. Jedna trzecia z nich to ludzie młodzi poniżej 30 roku życia, ale wzrasta też liczba osób 50+, u których wykrywane jest zakażenie. Ważnym działaniem Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego było zapobieganie rozprzestrzenianiu się chorób przenoszonych drogą płciową oraz przez kontakt z zakażoną krwią. Cel ten realizowano poprzez podejmowanie inicjatyw w ramach Krajowego Programu Zapobiegania Zakażeniom HIV i Zwalczenia AIDS. Działania informacyjno-edukacyjne kierowano przede wszystkim do młodzieży szkół ponadgimnazjalnych oraz ogółu

społeczeństwa. Poprzez akcje i kampanie społeczne, imprezy prozdrowotne, szkolenia, konkursy, portale społecznościowe, informacje o problemie HIV/AIDS dotarły do ponad 240 000 mieszkańców naszego województwa. Z inicjatywy Wojewódzkiej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej w Białymstoku przeprowadzono warsztaty edukacyjne pt. „Uczymy się żyć bez ryzyka AIDS” dla około 1 000 uczniów szkół ponadgimnazjalnych w województwie podlaskim.

Od 2017 roku realizujemy kampanię społeczną „Mam czas rozmawiać” zainicjowaną przez Krajowe Centrum ds. AIDS. Celem kampanii jest promowanie dialogu międzypokoleniowego o zdrowiu, a zwłaszcza o tematach trudnych, takich jak choroby przenoszone drogą płciową oraz zachęcanie do testowania w kierunku HIV. Aby dotrzeć do jak największej liczby odbiorców organizatorzy kampanii przygotowali spoty telewizyjne i radiowe, bannery internetowe, plakaty oraz materiały informacyjne do bezpłatnego rozdawnictwa. W województwie podlaskim spot „Mam czas rozmawiać” emitowany był w Telewizji Polskiej Oddział Terenowy w Białymstoku oraz w Radio Eska Białystok w maju 2018 roku. Z przekazem zachęcającym do podejmowania rodzinnych rozmów na temat zdrowia i możliwości testowania w kierunku HIV staraliśmy się dotrzeć do wielu mieszkańców Podlasia. Służyły temu plakaty z adresem Punktu Konsultacyjno-Diagnostycznego w Białymstoku wykonującego anonimowo i bezpłatnie badania w kierunku HIV, eksponowane w autobusach komunikacji miejskiej w Białymstoku oraz szynobusach kursujących w naszym województwie. Działania informacyjne realizowano również poprzez portale społecznościowe oraz radiowe konkursy wiedzy o HIV/AIDS.

Od kilku lat Wojewódzka Stacja Sanitarно-Epidemiologiczna w Białymstoku realizuje Wojewódzką Olimpiadę Wiedzy o HIV/AIDS, która w 2018 roku skierowana była do uczniów szkół ponadgimnazjalnych. Jest to działanie realizowane przy wsparciu Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego w Białymstoku, Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Białymstoku, Urzędu Miejskiego w Białymstoku oraz Polskiego Towarzystwa Oświaty Zdrowotnej Oddział Terenowy w Białymstoku. Celem konkursu było poszerzenie wiedzy młodzieży na temat zapobiegania zakażeniom HIV, chorobom przenoszonym drogą płciową oraz kształtowanie pozytywnych postaw wobec ludzi żyjących z HIV i chorych na AIDS. Do udziału w konkursie zgłosiło się 2 929 uczniów z 45 szkół ponadgimnazjalnych województwa podlaskiego. Uczestnicy poszczególnych etapów olimpiady musieli wykazać się wiedzą na temat medycznych i psychospołecznych aspektów HIV/AIDS. W przeddzień Światowego Dnia Walki z AIDS, odbył się etap wojewódzki konkursu, do którego zakwalifikowało się 42 uczestników z 22 szkół średnich. Jury wyłoniło 3 laureatów, którzy otrzymali atrakcyjne nagrody, ufundowane przez organizatorów.

Profilaktyka chorób zakaźnych

Choroby zakaźne to grupa chorób stanowiących zagrożenie dla ludzi, wywoływanych przez drobnoustroje lub produkty ich przemiany materii. Choroby te mogą się rozprzestrzeniać podczas kontaktu bezpośredniego z osobą zakażoną lub za pośrednictwem drogi kropelkowej, pokarmowej, a także tzw. wektorów - organizmów będących przenosicielami patogenów. Działania profilaktyczne w zakresie chorób zakaźnych miały na celu zwiększenie wiedzy i świadomości społeczeństwa na temat ich etiologii oraz sposobów zapobiegania rozprzestrzenianiu się ich.

„Cichy zabójca” – tak naukowcy określają wirusowe zapalenie wątroby typu C, gdyż zakażenie przebiega bezobjawowo lub objawy są niecharakterystyczne, co powoduje, że choroba rozpoznana zostaje po wielu latach w okresie poważnych już zmian chorobowych w wątrobie. Przed WZW C nie ochroni nas szczepionka, dlatego musimy świadomie chronić się sami. Do zakażenia dochodzi najczęściej poprzez naruszenie ciągłości tkanek i kontakt uszkodzonej skóry, śluzówek ze skażoną wirusem HCV krwią lub wydzielinami. Podstawową metodą rozpoznania zakażenia jest wykrycie przeciwciał anti-HCV, które są odpowiedzią

organizmu na obecność wirusa. W celu zwiększenia świadomości społeczeństwa w zakresie wirusowego zapalenia wątroby typu C Państwowa Inspekcja Sanitarna realizowała w województwie podlaskim program edukacyjny „STOP!HCV”. Program skierowany do młodzieży dotyczy edukacji w zakresie dróg szerzenia się i profilaktyki zakażenia wirusem HCV. Celem interwencji było także dotarcie do rodziców z przekazem motywującym do wykonania testu na obecność wirusa. Strategię informacyjno-edukacyjną prowadzono również w ramach kampanii „HCV- jestem świadom”. Działaniami edukacyjnymi objęto ponad 500 mieszkańców województwa podlaskiego. Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Białymstoku zorganizowała akcję bezpłatnego testowania w kierunku zakażeń wirusem HCV, z których skorzystało 100 pracowników.

Chorobę meningokokową wywołują bakterie, które mogą spowodować zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych, a także sepsę. Do zakażenia dochodzi drogą kropelkową oraz przez kontakt bezpośredni, dlatego podstawą działań profilaktycznych jest uwrażliwienie społeczeństwa na problem, informowanie o sposobach minimalizowania ryzyka zakażenia i szczepieniach ochronnych oraz utrwalanie podstawowych zasad higieny.

W powiecie siemiatyckim w placówkach nauczania i wychowania realizowano program edukacyjny „Pierwszy dzwonek”. Celem przedsięwzięcia było przekazanie dzieciom informacji na temat dróg zakażenia meningokokami z grupy C oraz podstawowych zasad profilaktyki tych zakażeń. Prowadzono pogadanki i prelekcje dla uczniów oraz pokazy prawidłowego mycia rąk wśród ponad 600 osób.

W 2018 roku w Polsce zanotowano 334 przypadki zachorowania na odrę. Nastąpił ponad pięciokrotny wzrost liczby przypadków w stosunku do roku poprzedniego. Zachorowania na odrę w Polsce są to przede wszystkim przypadki zawleczone z zagranicy i w znacznym odsetku występują u osób nie będących narodowości polskiej. Zachorowania o charakterze i rozmiarach ognisk epidemicznych mogą wystąpić jedynie wśród społeczności lokalnych lub środowisku

szkolnym, w których stopień uodpornienia dzieci i dorosłych jest niewystarczający dla uzyskania tzw. odporności zbiorowiskowej, która powstaje gdy liczba osób uodpornionych w danym środowisku osiąga co najmniej 95%. Stosowanie szczepień ochronnych ma zasadnicze znaczenie w zapobieganiu zachorowaniom na odrę i ze względu na wysoką zaraźliwość choroby oraz jej przenoszenie się drogą kropelkową nie może być zastąpione innymi środkami ochrony.

W województwie podlaskim Państwowa Inspekcja Sanitarna podejmowała działania edukacyjno - informacyjne mające na celu eliminację choroby, które skierowano do około 8 000 osób.

Na terenie województwa podlaskiego wskaźniki zapadalności na kleszczowe zapalenie mózgu i opon mózgowo – rdzeniowych oraz

boreliozę należą do najwyższych w kraju. W związku z tym Państwowa Inspekcja Sanitarna realizuje program „Kleszcz mały czy duży – nic dobrego nie wróży”, którego celem jest zmniejszenie liczby zachorowań na choroby przenoszone przez kleszcze na człowieka poprzez:

- edukację młodzieży szkół gimnazjalnych w zakresie profilaktyki chorób wywoływanych przez kleszcze,
- zaktywizowanie środowisk szkolnych do działań edukacyjnych dotyczących profilaktyki chorób wywoływanych przez kleszcze,
- promowanie szczepień ochronnych jako skutecznej metody profilaktyki kleszczowego zapalenia opon mózgowych i mózgu oraz stosowania repelentów.

Uczniowie poznawali zagadnienia z zakresu fizjologii i etiologii kleszczy, uczyli się rozpoznawać pajęczaki, a także nabywali umiejętność usuwania wkłutego kleszcza. Ogółem działaniami programowymi objęto około 3 400 uczniów i ich rodziców. Jednocześnie w okresie wycieczek letniego oraz w sezonie największej aktywności kleszczy uwrażliwiano ogół społeczeństwa na kwestie zagrożeń ze strony tych pajęczaków poprzez informacje na stronach internetowych, w mediach lokalnych i społecznościowych oraz rozdawnictwo materiałów informacyjnych. Działaniami objęto ponad 1000 mieszkańców województwa.

Sezon jesienno-zimowy to wzmożony okres zachorowań na grypę. Celem podejmowanych inicjatyw było zmniejszenie liczby zachorowań na grypę sezonową, poprzez podniesienie poziomu wiedzy w zakresie zasad higieny osobistej oraz roli szczepień ochronnych w profilaktyce chorób zakaźnych, a także propagowanie zaleceń dotyczących zdrowego stylu życia i zasad postępowania w przypadku zachorowania. Działaniami edukacyjnymi objęto dzieci i młodzież z placówek oświatowych oraz placówek wycieczek, ich rodziców i opiekunów, personel i pacjentów podmiotów leczniczych oraz ogół społeczeństwa, do którego kierowano informacje poprzez lokalne mass media, strony internetowe i portale społecznościowe. Powyższymi działaniami objęto ponad 14 500 osób.

18 listopada

Europejski Dzień Wiedzy o Antybiotykach

Europejska inicjatywa zdrowotna

Europejski Dzień Wiedzy o Antybiotykach jest coroczną inicjatywą, która podjęta została w związku z tworzeniem się coraz większej liczby szczepów bakterii opornych na antybiotyki, a co za tym idzie zmniejszaniem skuteczności tej formy leczenia. Ideę rozsądnego stosowania antybiotyków popiera również Państwowa Inspekcja Sanitarna, przekazując wytyczne oraz materiały informacyjne o kampanii do podległych jednostek, motywując do podjęcia działań edukacyjnych w tym zakresie oraz umieszczając informacje w mediach społecznościowych i na stronach internetowych. Na terenie województwa

działaniami informacyjnymi objęto ponad 6 400 osób.

Szczepienia ochronne to najbezpieczniejsza i najskuteczniejsza metoda chroniąca przed wieloma groźnymi chorobami zakaźnymi. Nowoczesne szczepionki są dobrze tolerowane, niepożądane efekty uboczne występują bardzo rzadko. Państwowa Inspekcja Sanitarna jako instytucja nadzorująca wykonawstwo szczepień realizowała również akcje informacyjne w tym zakresie. Działania te podejmowano w ramach obchodów X Ogólnopolskiego Dnia Szczepień, Europejskiego Tygodnia Szczepień, akcji „Zaszczep w sobie chęć szczepienia” oraz „Wiosna bez pneumokoków”. Odbiorcami działań edukacyjnych i medialnych było około 46 000 osób.

Profilaktyka nadwagi i otyłości

Nadwaga i otyłość to jeden z największych problemów zdrowotnych w populacji dzieci i młodzieży w skali kraju i świata. Zapobieganie nadwadze i otyłości jest obecnie jednym z priorytetów w działaniach profilaktycznych. Poprzez realizację XII edycji programu edukacyjnego „Trzymaj Formę!” pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego prowadzili działania edukacyjne w zakresie profilaktyki nadwagi i otyłości. Celem programu jest kształtowanie prozdrowotnych nawyków dzieci i młodzieży szkolnej i ich rodzin poprzez promocję zasad aktywnego stylu życia i zbilansowanej diety w oparciu o odpowiedzialność indywidualną i wolny wybór jednostki. Cel ten realizowano poprzez organizację warsztatów kulinarnych, ćwiczeń w sporządzaniu jadłospisów zgodnie z zasadami zbilansowanej diety, spotkań z ekspertami z zakresu żywienia. Propagując aktywność fizyczną wśród uczniów organizowano w szkołach zawody sportowe, wycieczki rowerowe, dodatkowe zajęcia wychowania fizycznego. W roku szkolnym 2017/2018 w realizacji programu uczestniczyło ponad 23 500 uczniów i 3 190 rodziców z 226 szkół podstawowych i gimnazjalnych województwa podlaskiego. Wzmocnieniem działań programowych był ogólnopolski konkurs wiedzy o zdrowym

stylu życia adresowany do uczniów. Celem konkursu było zwiększenie świadomości dotyczącej wpływu żywienia i aktywności fizycznej na zdrowie młodzieży. Do udziału w tym przedsięwzięciu przystąpiło 601 uczniów z 45 szkół podstawowych i gimnazjalnych województwa podlaskiego.

Profilaktyka chorób nowotworowych

Zachorowalność na choroby nowotworowe w Polsce stale rośnie. Najczęstszymi nowotworami złośliwymi występującymi u mężczyzn jest rak płuc, rak gruczołu krokowego oraz rak jelita grubego. Polki najczęściej chorują na raka piersi, raka jelita grubego oraz raka płuc. Cel główny Narodowego Programu Zwalczania Chorób Nowotworowych na lata 2016-2024 zakłada dążenie do przybliżenia się do wskaźników europejskich w zakresie 5-letnich przeżyć chorych na nowotwory. Cel ten realizowany jest poprzez podejmowanie działań skierowanych na rozwój profilaktyki polegającej na utrwalaniu prawidłowych wzorców zdrowego stylu życia oraz zwiększenie zgłaszalności na badania profilaktyczne. W ramach podejmowanej tematyki pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej organizowali punkty informacyjno-edukacyjne podczas imprez środowiskowych, prowadzili zajęcia edukacyjne, rozdawnictwo materiałów oświatowo-zdrowotnych oraz nagłaśniali problem nowotworów na stronach internetowych i w mediach społecznościowych. Działaniami tymi objęto ponad 20000 osób.

Międzynarodowym symbolem walki z rakiem piersi jest różowa wstążeczka. Tak zatytułowany program edukacyjny ma na celu zmniejszenie śmiertelności kobiet z powodu zbyt późnego wykrywania zmian nowotworowych poprzez zachęcanie do wykonywania regularnych badań profilaktycznych oraz naukę samobadania piersi. Prowadzone prelekcje, pogadanki, ćwiczenia samobadania piersi wśród 1300 uczennic szkół ponadgimnazjalnych i kobiet dorosłych miały na celu podniesienie

ich poziomu wiedzy w zakresie profilaktyki raka piersi.

Na świecie co roku dzień 4 lutego jest obchodzony jako Światowy Dzień Walki z Rakiem. Jest to doskonała okazja do zwrócenia uwagi społeczeństwa na znaczącą rangę wykonywania badań profilaktycznych we wczesnej diagnostyce choroby nowotworowej. Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej podejmowali działania informacyjno-edukacyjne podczas akcji profilaktycznych oraz w lokalnych mediach skierowane do ponad 2 300 osób. Pracownicy Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku uczestniczyli także w Dniu Drzwi Otwartych Białostockiego Centrum Onkologii, prowadząc konkursy wiedzy z nagrodami, poradnictwo w zakresie zdrowego stylu życia, pokazy upośledzenia zmysłów po spożyciu alkoholu za pomocą alkohogli oraz rozdawnictwo materiałów informacyjnych.

Współpracując z instytucjami działającymi w zakresie profilaktyki chorób nowotworowych, Państwowa Inspekcja Sanitarna wspierała działanie Stowarzyszenia do Walki z Rakiem, Białostockiego Centrum Onkologii oraz Klubu Amazonki w Białymstoku, które były organizatorami cyklicznego przedsięwzięcia Marszu Nadziei. Celem podjętej inicjatywy było zachęcanie do prowadzenia zdrowego trybu życia, dbania o siebie i regularnego korzystania z badań profilaktycznych jako

podstawowego sposobu na wczesne wykrycie choroby i zwiększenie szans na całkowite wyleczenie. Pracownicy Wojewódzkiej i Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku zorganizowali punkt informacyjno-edukacyjny w Białostockim Centrum Onkologii.

Profilaktyka uzależnień

Problem zatruć substancjami psychoaktywnymi, nowymi narkotykami tzw. dopalaczami jest stale niepokojący. W 2018 roku Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku podpisał porozumienie o współpracy z Komendantem Wojewódzkim Policji w Białymstoku w zakresie realizacji kilkuletniego programu edukacyjnego pt. "Mam wybór...wybieram rozsądek" o zasięgu wojewódzkim. Na mocy podobnych porozumień podpisanych na szczeblach powiatowych, pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej we współpracy z funkcjonariuszami Podlaskiej Policji, prowadzili działania w całym województwie podlaskim zmierzające do wzrostu wiedzy w zakresie zagrożeń związanych z używaniem środków psychoaktywnych oraz zapobieganiem i zwalczaniem zjawiska demoralizacji w środowisku dzieci i młodzieży. Przeprowadzone działania to: narady, szkolenia, listy intencyjne, zajęcia edukacyjne, stoiska informacyjno-edukacyjne, emisje filmów edukacyjnych, dystrybucja i rozdawnictwo materiałów oświatowo-zdrowotnych, opracowania własne, prezentacje multimedialne, poradnictwo metodyczne, konkursy, ekspozycje form wizualnych, publikacje informacji na stronach internetowych i w mediach społecznościowych. Ogółem działaniami informacyjnymi i edukacyjnymi w zakresie realizacji interwencji programowej objęto około 39 000 osób.

W roku szkolnym 2017/2018 w szkołach ponadgimnazjalnych województwa podlaskiego realizowana była piąta edycja ogólnopolskiego programu edukacyjnego pt. „ARS, czyli jak dbać o miłość?”. Program dotyczy profilaktyki używania substancji psychoaktywnych (alkoholu, tytoniu, narkotyków, nowych narkotyków) w kontekście norm i wyznawanych przez młodzież wartości. Działaniami programowymi objęto ponad 3 000 uczniów

Ocena stanu sanitarnego w zakresie promocji zdrowia

w 67 szkołach ponadgimnazjalnych województwa podlaskiego. Wzmocnieniem działań programowych była II edycja konkursu na projekt pt. "Szkoła wolna od używek" skierowanego do uczniów szkół realizujących program edukacyjny.

W latach 2012 – 2017 Państwowa Inspekcja Sanitarna realizowała "Profilaktyczny program w zakresie przeciwdziałania uzależnieniu od alkoholu, tytoniu i innych substancji psychoaktywnych", który był współfinansowany przez Szwajcarię w ramach Szwajcarsko – Polskiego Programu Współpracy z nowymi krajami członkowskimi Unii Europejskiej.

Celem projektu jest ograniczenie używania tytoniu, alkoholu i innych substancji psychoaktywnych, a główną grupą docelową są kobiety w wieku prokreacyjnym, tj. między 15 a 49 r.ż. Pozostałymi beneficjentami projektu są członkowie rodzin kobiet z grupy docelowej, lekarze, nauczyciele, uczniowie szkół ponadgimnazjalnych, pracownicy zakładów pracy, a także ogół społeczeństwa.

Od 2018 roku, przez kolejnych pięć lat, pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej podejmują działania zmierzające do kontynuowania celów Projektu. Działania edukacyjno-

informacyjne skierowane do grup docelowych realizowano podczas akcji profilaktycznych i festynów prozdrowotnych w placówkach nauczania i wychowania, podmiotach leczniczych oraz w środowisku lokalnym. Prowadzono także działania promocyjne w mediach i na portalach społecznościowych. Odbiorcami działań na terenie województwa było ponad 20000 osób.

Zatrucia lekami pochodzącymi z nielegalnych źródeł stały się ostatnio poważnym problemem wśród Polaków. Alarmujący jest fakt, że blisko 50 % leków i suplementów z nieautoryzowanych źródeł internetowych jest fałszywych. Państwowa Inspekcja Sanitarna wspierała kampanię edukacyjno-informacyjną Głównego Inspektoratu Farmaceutycznego poprzez upowszechnianie informacji w zakresie bezpiecznego kupowania leków w Internecie. Odbiorcami działań było około 1 000 mieszkańców województwa podlaskiego.

Profilaktyka wad rozwojowych dzieci i młodzieży oraz promocja zdrowego stylu życia

W 2018 roku pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego realizowali programy edukacyjne i kampanie mające na celu wspieranie prawidłowego rozwoju fizycznego i psychicznego dzieci i młodzieży.

Ocena stanu sanitarnego w zakresie promocji zdrowia

ZANIM ZOSTANIESZ MAMĄ
PAMIĘTAJ O TYM:

- Wybierz położną – jeśli AJS ją wybierasz, możesz liczyć na jej pomoc.
- Zabierz do szpitala **plan porodu** (przygotowany wcześniej z lekarzem lub położną).
- Personel medyczny powinien każdorazowo pytać o ból. Twój zgodny na zabieg i badania.
- Podczas porodu możesz **towarzyszyć Ci osoba bliska** (niepoinformowana).
- Musisz być aktywna w czasie całego porodu i wyrażać, dlaczego **najlepiej dla Ciebie**.
- Poród nie musi boleć** – lekarz lub położna powinna Ci o dostępnych metodach łagodzenia bólu.
- Najlepiej dla Ciebie i dziecka jest poród fizjologiczny** („czarna noc”)? Wybierz, jeśli chcesz się wyświadczyć medycznie.
- Bezpieczniejsze dla porodu masz prawo do przynajmniej **dwugodzinnej kontaktu z dzieckiem** „skóra do skóry”.
- Najdłuższym sposobem żywienia dziecka jest karmienie piersią**. Personel powinien pokazać Ci m.in. jak prawidłowo przystawić dziecko do piersi.
- Po powrocie ze szpitala **przez 6 tygodni** powinieliście wraz z dzieckiem mieć zapewnioną **opiekę położną w domu**.
- Wybierz, przez kogo chcesz **powinno odwiedzić Cię w domu** na najdłuższą i najwięcej.
- Przeważa wyzwał? W ciągu 48 godzin od informacji ze szpitala o urodzeniu dziecka.

W Polsce standardy opieki okołoporodowej regulują przepisy prawa, ale wiele kobiet nie zna swoich praw. Państwowa Inspekcja Sanitarna we współpracy z Ministerstwem Zdrowia upowszechniała informacje, które szczegółowo regulują kwestie dotyczące opieki nad kobietą i dzieckiem w okresie ciąży, porodu i pokoju. Działania informacyjne prowadzono wśród kobiet w ciąży i planujących ciążę w poradniach ginekologiczno-położniczych, w szpitalnych oddziałach położniczo-ginekologicznych oraz poprzez strony internetowe i media społecznościowe. Interwencja swoim zasięgiem objęła ponad 2 100 osób w naszym województwie.

Państwowa Inspekcja Sanitarna podejmuje również tematykę profilaktyki wad cewy nerwowej. Wady cewy nerwowej są to nieprawidłowości w procesie tworzenia się centralnego układu nerwowego, takie jak m.in. bezmózgowie oraz przepukliny oponowe i oponowo - rdzeniowe, które powstają w pierwszych 4 tygodniach rozwoju zarodka. Badania prowadzone przez Ministerstwo Zdrowia wykazały, że występowanie tych wad jest związane z niedoborami kwasu foliowego w okresie przedkoncepcyjnym i w pierwszych dwunastu tygodniach ciąży.

W naszym województwie realizujemy „Program Pierwotnej Profilaktyki Wad Cewy Nerwowej” oraz program edukacyjny „Już teraz możesz zadbać o zdrowie swego przyszłego dziecka”, których głównymi celami jest upowszechnianie spożycia kwasu foliowego przez kobiety w wieku rozrodczym oraz kształtowanie wśród młodych kobiet świadomości realnego wpływu na zdrowie ich przyszłego potomstwa. Działania edukacyjne prowadzone były w szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, w podmiotach leczniczych oraz podczas imprez prozdrowotnych wśród ponad 3 100 osób.

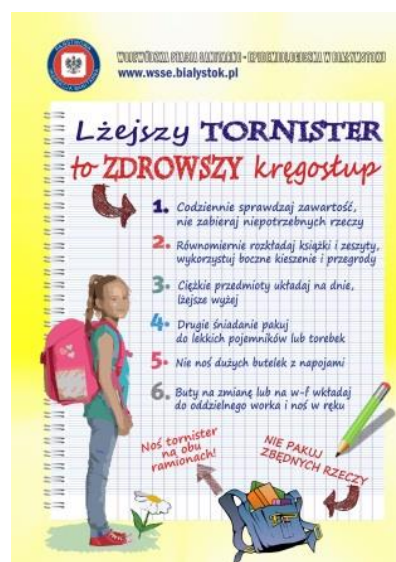

z rodzicami oraz ćwiczenia praktyczne z dziećmi w pakowaniu tornistrów i przygotowywaniu „zdrowych” kanapek na drugie śniadanie.

Zgodnie z zaleceniami Głównego Inspektora Sanitarnego waga tornistra dziecka nie powinna przekraczać 10–15% jego masy ciała. Z przeprowadzonych badań wynika, że co drugi uczeń w wieku wczesnoszkolnym nosi za ciężki plecak.

W 2018 roku 3 500 osób uczestniczyło w programie edukacyjnym „Moje dziecko idzie do szkoły”, którego głównym celem było wyposażenie rodziców w wiedzę o ergonomicznym stanowisku pracy ucznia oraz kształtowanie u dzieci pozytywnego nastawienia do obowiązku szkolnego i umiejętności radzenia sobie w nowym środowisku. W ramach realizacji programu organizowano spotkania edukacyjne

Na mocy porozumienia na rzecz rozwoju edukacji zdrowotnej w środowisku szkolnym, podpisanego przez Głównego Inspektora Sanitarnego oraz Minister Edukacji Narodowej, pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej podejmowali w środowiskach szkolnych działania edukacyjno - profilaktyczne wśród dzieci i ich rodziców. Celem tych działań było utrzymywanie prawidłowej postawy ciała przez dzieci oraz zmiana złych nawyków związanych z noszeniem ciężkich tornistrów przez dzieci. Działania kampanijne realizowane były w ponad 240 placówkach nauczania i wychowania, obejmując informacjami około 47 000 mieszkańców naszego województwa.

Jak ochronić dziecko przed próchnicą

Ministerstwo Zdrowia

Próchnica zębów jest chorobą zakaźną i może być przyczyną wielu chorób w

organizmie człowieka. O profilaktyce próchnicy zębów i chorób przyzębia warto mówić już od najmłodszych okresów życia dziecka. Ubytki próchnicowe lub braki zębów, które są spowodowane próchnicą, mogą utrudniać prawidłowe odżywianie dziecka i rozwój mowy. Oprócz uwarunkowań genetycznych na wystąpienie i rozwój próchnicy mają wpływ niewłaściwe zachowania zdrowotne i złe nawyki żywieniowe.

Jednym ze sposobów walki z pogarszającym się stanem uzębienia dzieci jest realizacja programu edukacyjnego „Radosny Uśmiech - Radosna Przyszłość”, adresowanego do uczniów klas II szkół podstawowych. Głównym celem interwencji jest zmniejszenie

występowania próchnicy wśród dzieci i motywowanie ich do zmiany nawyków higienicznych poprzez podnoszenie poziomu wiedzy na temat zdrowia i higieny jamy ustnej, kształtowanie umiejętności prawidłowego szczotkowania zębów, budowania pozytywnego wizerunku stomatologa i zachęcanie do regularnych wizyt kontrolnych. W 2018 roku w programie uczestniczyło około 1 100 uczniów szkół podstawowych powiatu bielskiego i hajnowskiego.

Tematykę profilaktyki próchnicy jamy ustnej przy wsparciu Państwowej Inspekcji Sanitarnej, realizowały również inne placówki, obejmując działaniami ponad 8 000 osób.

Astma oskrzelowa jest przewlekłą chorobą zapalną dróg oddechowych i jednocześnie najczęstszą chorobą przewlekłą występującą u dzieci. Skuteczność i efekty leczenia, a także jakość życia pacjentów uzależnione są od tego, na jakim etapie rozwoju choroba zostanie wykryta. W celu edukacji rodziców w zakresie umiejętności obserwacji objawów astmy oraz stworzenia dzieciom zagrożonym chorobą możliwości optymalnej jakości życia realizowany był program „Wolność Oddechu - Zapobiegaj Astmie”. Działaniami programowymi objęto 60 uczniów szkoły podstawowej w powiecie sokólskim.

Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej dbają o bezpieczny wypoczynek dzieci i młodzieży podczas wakacji i ferii zimowych. Akcje „Zimowa Szkoła Bezpieczeństwa” i „Letnia Szkoła Bezpieczeństwa” to działania o charakterze profilaktyczno-edukacyjnym, skierowane do dzieci i młodzieży przebywających w placówkach wypoczynku zimowego i letniego na terenie województwa podlaskiego. Poruszana tematyka dotyczyła profilaktyki zatruć pokarmowych,

chorób zakaźnych, HIV/AIDS, grypy, chorób odkleszczowych, uzależnień od tytoniu, dopalaczy, zasad bezpieczeństwa w czasie mrozów i upałów, podczas przebywania nad wodą, w lesie, w domu, w ruchu drogowym, higieny osobistej, zasad zdrowego stylu życia, zagrożeń bąblowicą i poparzeń barszczem Sosnowskiego, zasad udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej, bezpiecznego opalania, zasad postępowania podczas spotkań z niebezpiecznymi zwierzętami, bezpiecznego korzystania z Internetu. W 2018 roku działaniami edukacyjnymi objęto ponad 28 000 dzieci i młodzieży oraz ich rodziców i opiekunów.

Wszawica traktowana jest jako choroba, która odeszła już do lamusa i nie występuje w środowisku. Niestety wciąż atakuje głowy dzieci i dorosłych. Może ona dotyczyć każdego, jednak najczęściej występuje wśród dzieci i młodzieży ze względu na jej rozprzestrzenianie się w dużych

zbiorowiskach ludzkich - przedszkolach, szkołach, internatach, w placówkach wypoczynku dzieci i młodzieży. Do zakażenia dochodzi na skutek bezpośredniego kontaktu z nosicielem lub poprzez używanie wspólnych przedmiotów (grzebień, czapki, materace itp.). Dbając o zmniejszenie ilości zakażeń wszawicą, pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej upowszechniali informacje dotyczące dróg jej szerzenia się oraz sposobów zapobiegania zakażeniu. Przeprowadzali spotkania edukacyjne z kadrą pedagogiczną, dziećmi w placówkach nauczania i wychowania oraz wypoczynku i ich rodzicami, połączone z rozdawnictwem materiałów informacyjnych. Informacje dotyczące przeciwdziałaniu wszawicy zamieszczano także na lokalnych stronach internetowych oraz w mediach społecznościowych. Odbiorcami działań w naszym województwie było ponad 6 000 osób.

Problemy wieku dojrzewania są istotnym czynnikiem wpływającym na poziom samooceny i samoakceptacji młodzieży. Interwencja programowa „Powiedz NIE trądzikowi” miała na celu zwiększenie wiedzy i umiejętności młodzieży w zakresie dbałości o wygląd i zdrowie. Odbiorcami programu było około 140 uczniów z 2 szkół ponadgimnazjalnych w powiecie sokólskim.

Program edukacyjny „Stres pod kontrolą” jest cykliczną inicjatywą Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku skierowaną do uczniów klas maturalnych ze szkół ponadgimnazjalnych Białegostoku i powiatu białostockiego. Głównym celem programu jest zwiększenie umiejętności radzenia sobie ze stresem w sytuacjach trudnych, ze szczególnym uwzględnieniem matury. W podejmowanych

działaniach uczestniczyło ponad 3 600 uczniów i ich rodziców z 19 szkół ponadgimnazjalnych.

Państwowa Inspekcja Sanitarna we współpracy z Narodowym Instytutem Zdrowia Publicznego – Państwowym Zakładem Higieny prowadziła kampanię informacyjno - edukacyjną „Jasne jak słońce” skierowaną do ogółu społeczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży. Przedsięwzięcie przyczyniło się do wzrostu świadomości dzieci, młodzieży i osób dorosłych na temat szkodliwości działania promieniowania ultrafioletowego na zdrowie. Informacja w tym ważnym temacie dotarła do około 750 osób.

Światowy Dzień Zdrowia

W 2018 roku, 70-tym jubileuszowym roku swojej działalności, Światowa Organizacja Zdrowia wzywała światowych przywódców do spełnienia obietnicy, którą złożyli podpisując Cele Zrównoważonego Rozwoju w 2015 r. i zaangażowania w konkretne działania służące poprawie zdrowia dla wszystkich. Oznaczało to zapewnienie każdemu człowiekowi dostępu do opieki zdrowotnej na niezbędnym poziomie niezależnie od miejsca i zasobności portfela. Hasło Światowego Dnia Zdrowia, który corocznie obchodzony jest 7 kwietnia, w rocznicę powstania Światowej Organizacji Zdrowia, brzmiało „Zdrowie dla wszystkich” i podkreślało rolę powszechnej opieki zdrowotnej. Mając na względzie ideę i cele Światowego Dnia Zdrowia, pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej realizowali działania w województwie podlaskim poprzez prowadzenie szkoleń, prelekcji i pogadarek, organizację imprez środowiskowych, punktów konsultacyjnych i konkursów, ekspozycję i rozdawnictwo materiałów informacyjnych oraz publikacje informacji w mediach lokalnych i społecznościowych, a także na stronach internetowych instytucji publicznych. Ogółem działania informacyjno-edukacyjne w zakresie tematyki Światowego Dnia Zdrowia skierowano do blisko 94 000 mieszkańców województwa.

Podsumowanie działalności

W województwie podlaskim działania prozdrowotne prowadzone są przez trzydziestu pracowników pionu oświaty zdrowotnej i promocji zdrowia Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Wszystkie działania zrealizowane były zgodnie z planami, aktualną sytuacją epidemiologiczną w województwie i poszczególnych powiatach oraz według ujednoczonych standardów i procedur systemu jakości.

W 2018 roku pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego realizowali

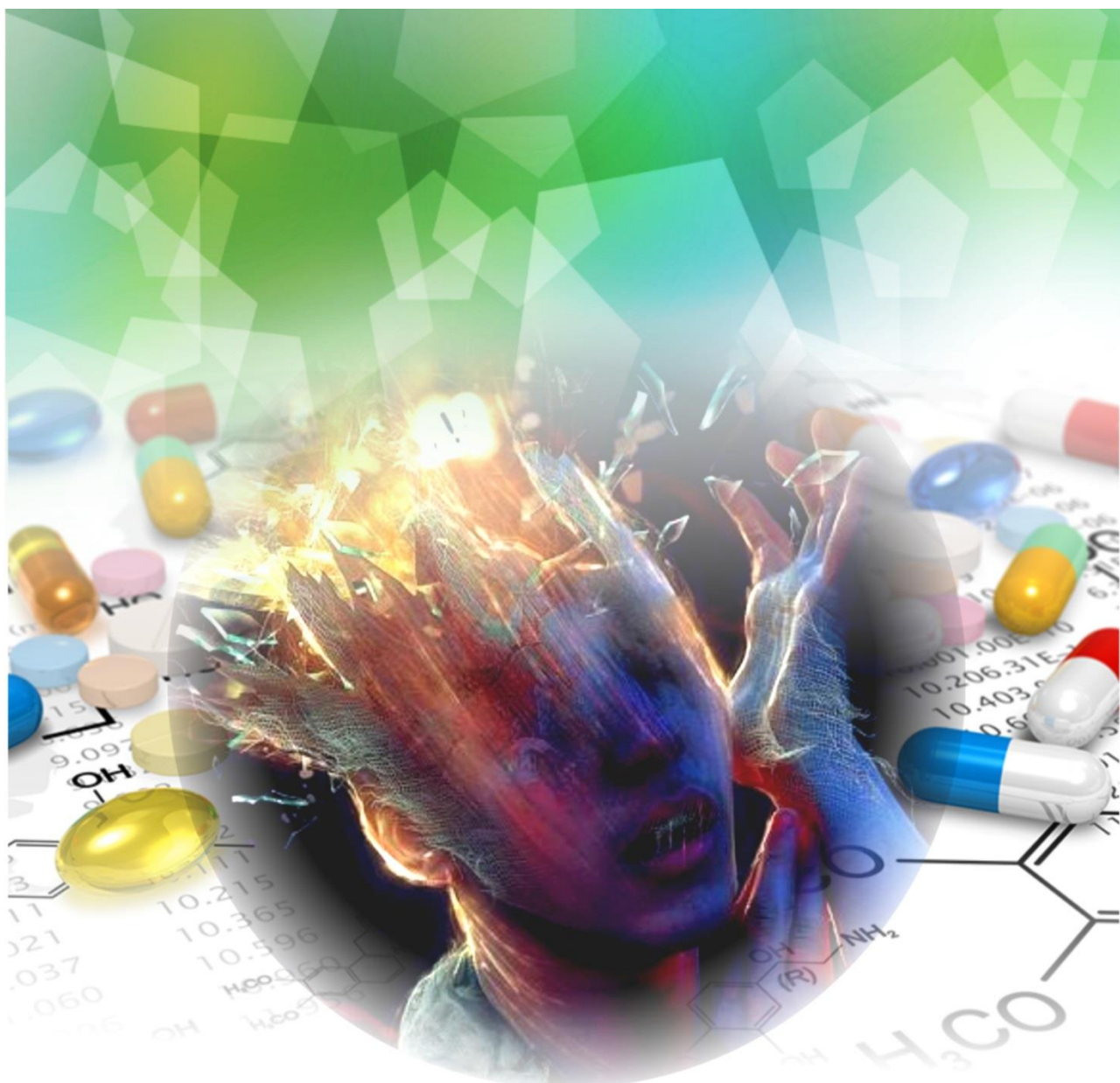
22 interwencje programowe oraz 34 interwencje nieprogramowe - kampanie i akcje z zakresu promocji zdrowego stylu życia, profilaktyki uzależnień, chorób zakaźnych, nowotworowych, nadwagi i otyłości, profilaktyki wad rozwojowych dzieci i młodzieży oraz promujących bezpieczne zachowania. Przeprowadzono 525 wizytacji interwencji programowych w podległych podmiotach.

Realizacja interwencji w zakresie promocji zdrowia nie byłaby możliwa bez szerokiej współpracy ze środowiskiem lokalnym. Nawiązano nową i podtrzymywano dotychczasową współpracę z władzami rządowymi, samorządowymi, lokalnymi instytucjami i mediami oraz organizacjami działającymi w obszarze zdrowia publicznego. Dzięki tej współpracy pozyskiwano środki finansowe na realizację podejmowanych inicjatyw, specjalistów do prowadzenia szkoleń i zajęć edukacyjnych oraz wsparcie organizacyjne i rzeczowe.

W celu dotarcia do jak największej liczby osób wykorzystywaliśmy różnorodne kanały komunikacji. Z informacjami zamieszczonymi na profilu Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Białymstoku na Facebooku w roku 2018 zapoznało się ponad 171 000 osób.

Pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej dbali o utrzymanie wysokiego poziomu merytorycznego realizowanych przedsięwzięć o charakterze prozdrowotnym w województwie podlaskim, podnosząc stale swoje kompetencje zawodowe poprzez organizację i udział w szkoleniach i konferencjach.

SEKCJA NADZORU NAD ŚRODKAMI ZASTĘPCZYMI

Raport o stanie sanitarnym województwa podlaskiego za 2018 rok

OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE ŚRODKÓW ZASTĘPCZYCH

Nadzór nad środkami zastępczymi

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2018 r. poz. 1030 z późn. zm.) ustanowiła zakaz wytwarzania, przywozu i wprowadzania do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej środków zastępczych. Do 21 sierpnia 2018 r. powyższym zakazem były objęte również nowe substancje psychoaktywne. Nowelizacja ustawy spowodowała kryminalizację zachowań dotyczących nowych substancji psychoaktywnych, pozostawiając w kompetencjach Państwowej Inspekcji Sanitarnej środki zastępcze.

W celu realizacji zasad wynikających z przedmiotowej ustawy, na terenie woj. podlaskiego prowadzony był stały monitoring obecności w obrocie środków zastępczych lub produktów, co do których zachodziło podejrzenie, że mogą być środkami zastępczymi lub nowymi substancjami psychoaktywnymi. Intensyfikacja działań Państwowej Inspekcji Sanitarnej spowodowała spadek aktywności podmiotów wprowadzających do obrotu środki zastępcze. W 2018 r. na terenie woj. podlaskiego nie funkcjonowały stacjonarne punkty sprzedaży,

w których wprowadzano do obrotu środki zastępcze lub nowe substancje psychoaktywne. Dominującym trendem w dystrybucji powyższych substancji stała się sprzedaż przez Internet oraz sprzedaż dilerska.

Współpraca z podmiotami mającymi większe możliwości ograniczania podaży nowych narkotyków przez te kanały dystrybucji skutkowałą wszczynaniem postępowań w stosunku do osób fizycznych. Organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. podlaskiego prowadziły postępowania administracyjne przede wszystkim w sprawach przekazywanych przez Policję i Prokuraturę, w związku z prowadzonymi postępowaniami, regulowanymi przepisami kodeksu karnego, w wyniku których zabezpieczono środki zastępcze i nowe substancje psychoaktywne.

W 2018 r. do Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. podlaskiego trafiły łącznie 122 sprawy dotyczące środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych. W ramach prowadzonych działań nadzorowych wydano łącznie 215 decyzji administracyjnych, w tym 33 decyzje administracyjne, nakładające kary pieniężne w myśl art. 52a ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, na łączną kwotę 1 244 262 zł. Kwota nałożonych kar była 2,5 razy wyższa w porównaniu z rokiem ubiegłym. Ponadto w roku 2018 po raz pierwszy wyegzekwowano część nałożonych kar pieniężnych. Kwota wyegzekwowanych kar wyniosła 52 742 zł.

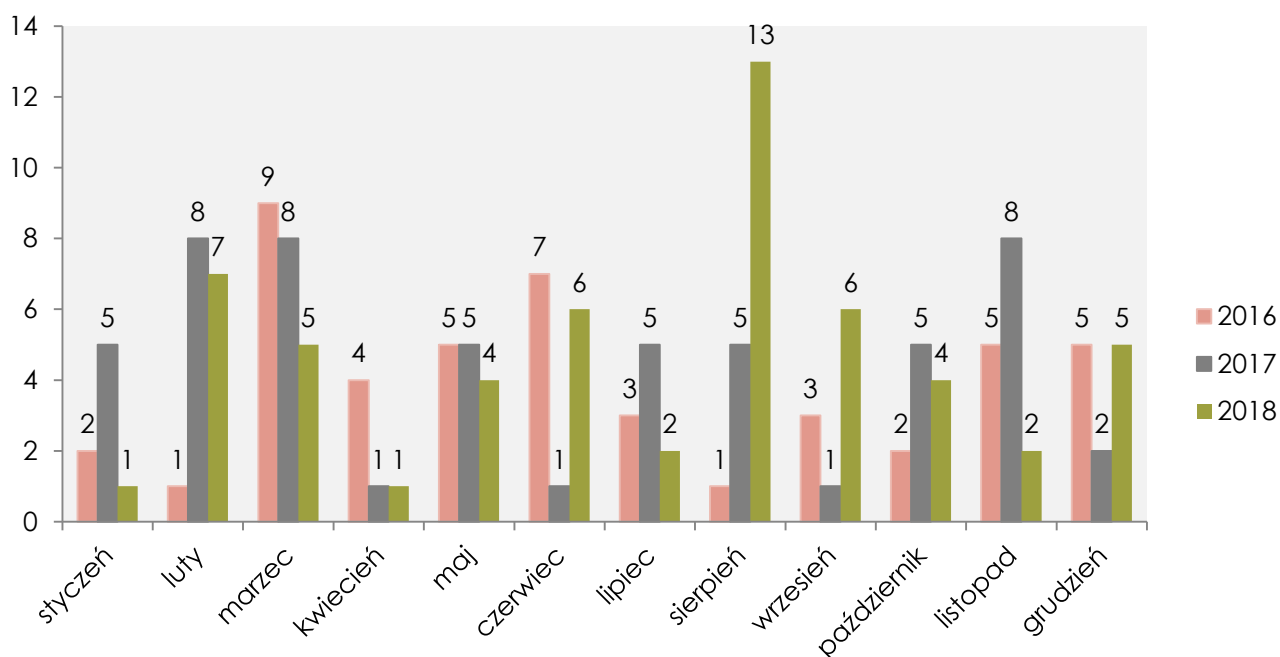
Ocena stanu sanitarnego w zakresie środków zastępczych

(HEX-EN).

W minionym roku, w związku z postępowaniami administracyjnymi na terenie woj. podlaskiego zabezpieczono 2170 opakowań produktów o łącznej wadze około 2680 gram. Najczęściej identyfikowanymi substancjami w zabezpieczonych produktach, podobnie jak w roku ubiegłym były syntetyczne katynony m.in.: 3-CMC, 4-CMC, 3-CEC, 4-CEC oraz dodatkowo n-etyloheksedron

Podlaski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Białymstoku wzorem lat ubiegłych kontynuował monitorowanie liczby przypadków podejrzeń zatruc środkami zastępczymi lub nowymi substancjami psychoaktywnymi na terenie woj. podlaskiego, uzyskując za pośrednictwem państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych, od jednostek służby zdrowia, informacje o 56 przypadkach podejrzeń zatruc. Nie odnotowano przypadków śmiertelnych zatruc dopalaczami.

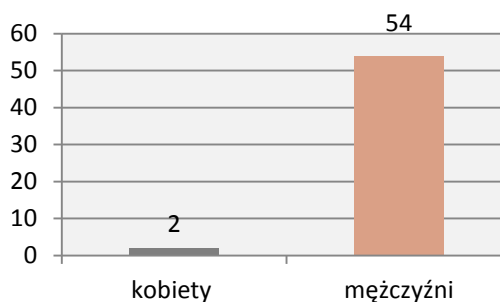
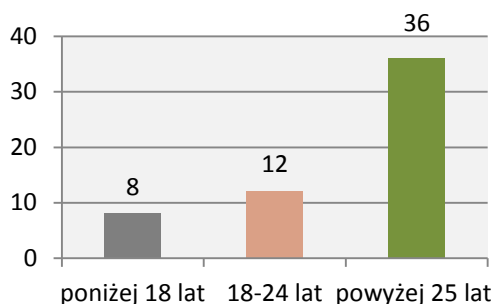

Wykres 30. Liczba przypadków podejrzeń zatruc środkami zastępczymi w poszczególnych miesiącach w latach 2016 - 2018

Analiza zgłoszeń wykazała, że 96 % podejrzeń zatruc dotyczyło mężczyzn, a zaledwie 4% przypadków dotyczyło kobiet. Statystycznie najliczniejszą grupę stanowiły osoby powyżej 25 roku życia – 64,3%, osoby w kategorii wiekowej 18-24 lat - 21,4 %, poniżej 18 lat – 14,3%.

Ocena stanu sanitarnego w zakresie środków zastępczych

a)

Wykres 31. Liczba przypadków podejrzeń zatrucień środkami zastępczymi w roku 2018

a) z podziałem na wiek

b) z podziałem na płeć

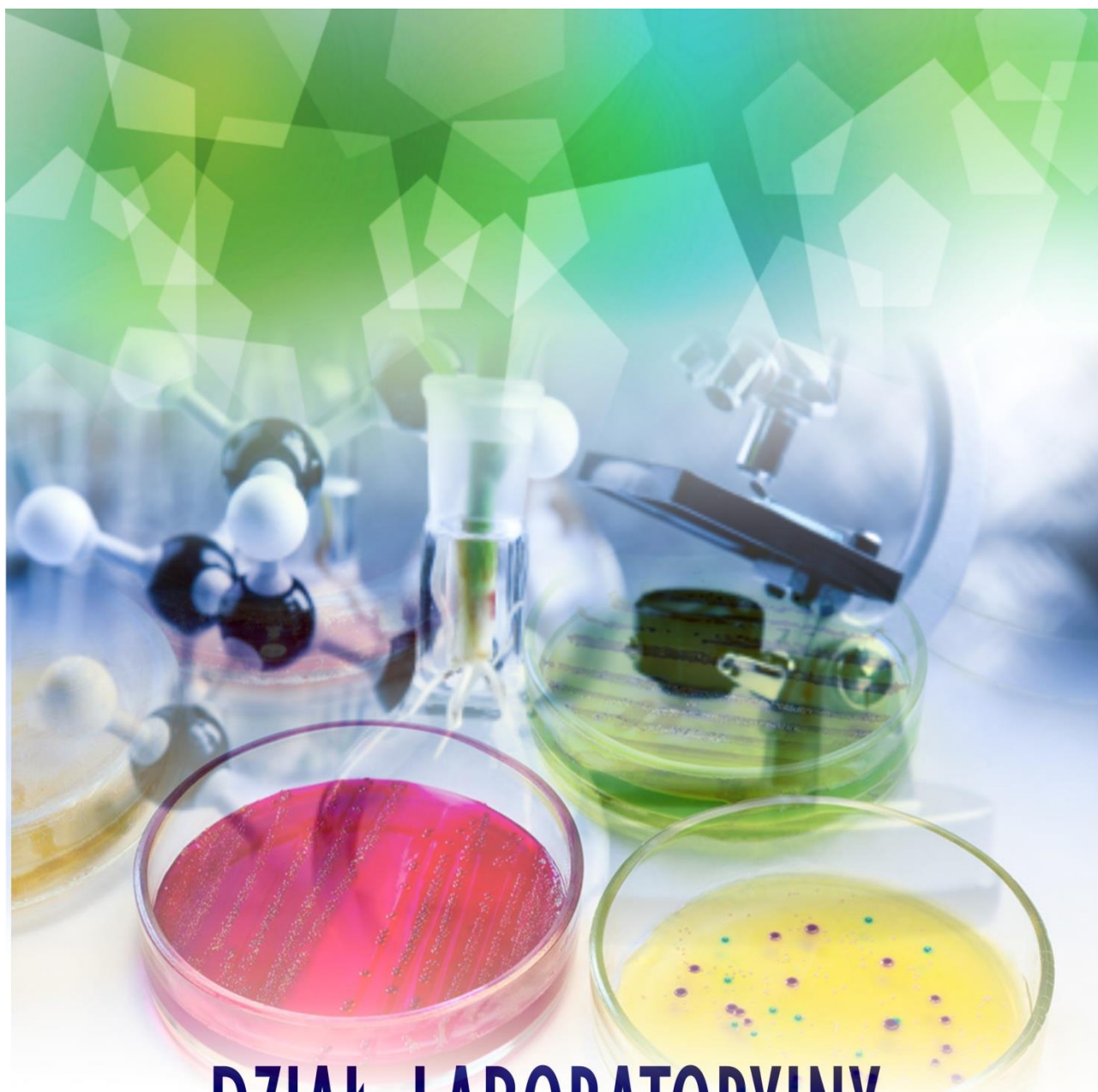
b)

W związku z ogromnym niebezpieczeństwem dla zdrowia i życia jakie niosą ze sobą zatrucia dopalaczami ważne jest podejmowanie działań profilaktycznych mających na celu ograniczenie zażywania substancji psychoaktywnych. Państwowa Inspekcja Sanitarna przeciwstawia się rynkowi nowych narkotyków nie tylko działaniami administracyjnymi, ale również prowadzoną edukacją wśród społeczeństwa.

Działania profilaktyczne podjęte przez Państwową Inspekcję Sanitarną skierowano szczególnie do potencjalnych nabywców środków zastępczych tj. głównie do młodzieży, ale także do rodziców oraz nauczycieli. W ramach działań skierowanych do młodzieży, odbyły się m. in. warsztaty, prelekcje, pogadanki i zajęcia edukacyjne. Prowadzono kolportaż materiałów edukacyjnych do szkół oraz ich rozdawnictwo podczas trwania wycieczki letniego i zimowego. Ponadto informacje o charakterze edukacyjno – informacyjnym zamieszczano na

stronach internetowych Wojewódzkiej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Białymstoku i powiatowych stacji sanitarno – epidemiologicznych woj. podlaskiego oraz w mediach społecznościowych i lokalnej prasie. We współpracy z Policją, starostwami powiatowymi, urzędami miast i gmin, dyrektorami szkół podstawowych, gimnazjalnych, średnich organizowano punkty informacyjno – edukacyjne podczas lokalnych imprez, festynów rodzinnych, dożynek. Ogółem w okresie od stycznia do grudnia 2018 r. działaniami informacyjnymi i edukacyjnymi w zakresie profilaktyki używania środków zastępczych i nowych substancji psychoaktywnych zostało objętych ok. 43 300 osób woj. podlaskiego.

DZIAŁ LABORATORYJNY MEDYCZNE LABORATORIUM DIAGNOSTYCZNE

Raport o stanie sanitarnym województwa podlaskiego za 2018 rok

OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE DZIAŁU LABORATORYJNEGO

Badania laboratoryjne są ważnym elementem zapewnienia bezpieczeństwa sanitarno-epidemiologicznego ludności województwa podlaskiego.

Na terenie woj. podlaskiego w strukturach pionu laboratoryjnego inspekcji sanitarnej województwa podlaskiego badania wykonują trzy laboratoria:

- Dział Laboratoryjny WSSE w Białymstoku
- Oddział Laboratoryjny PSSE w Łomży
- Oddział Laboratoryjny PSSE w Suwałkach.

Wszystkie laboratoria włączone są do zintegrowanych systemów badania wody, żywności, środowiska pracy i środowiska komunalnego.

Tabela 19. Rodzaje badań laboratoryjnych wykonywanych przez laboratoria PIS województwa podlaskiego

Lp.	Laboratorium	RODZAJE BADAŃ LABORATORYJNYCH							
		ŻYWNOSCI			WODY		Radiacyjne	Biologii molekularnej	Środowiska pracy
		Mikrobiologiczne	Fizykochemiczne	PU (przedmioty użytku)	Mikrobiologiczne	Fizykochemiczne			
1.	Dział Laboratoryjny WSSE w Białymstoku	+	+	+	+	+	+	+	+
2.	Oddział Laboratoryjny PSSE w Łomży	+	+		+	+			+
3.	Oddział Laboratoryjny PSSE w Suwałkach	+	+		+	+			

Realizowane przez laboratoria zadania wynikające z ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (tekst jednolity: Dz. U. z 2019 poz. 59) w ramach bieżącego nadzoru sanitarnego oraz badania wykonywane zgodnie z zapotrzebowaniami społeczeństwa, przyczyniają się do ochrony zdrowia i poprawy jakości życia ludności województwa podlaskiego.

Działalność laboratoryjna oparta jest na systemie zarządzania jakością zgodnie z wymaganiami normy PN-EN ISO/IEC 17025 „Ogólne wymagania dotyczące kompetencji laboratoriów badawczych i wzorcujących”. W 2018 roku w trakcie auditów przeprowadzonych przez Polskie Centrum Akredytacji, we wszystkich laboratoriach potwierdzono spełnienie wymagań normy PN-EN ISO/IEC 17025 oraz kompetencje techniczne do wykonywania badań i pomiarów we wnioskowanych zakresach. Stosowane w laboratoriach metody badawcze w większości są akredytowane. Dział Laboratoryjny WSSE w Białymstoku posiada zakres akredytacji nr AB 311, Oddział Laboratoryjny PSSE w Łomży nr AB 635, Oddział Laboratoryjny PSSE w Suwałkach nr AB 530.

W laboratoriach inspekcji sanitarnej woj. podlaskiego wykonywane są:

1. Badania:

- fizykochemiczne i mikrobiologiczne środków spożywczych, kosmetyków, próbek sanitarnych,
- materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością,

- mikrobiologiczne wymazów sanitarnych,
- posiłków,
- żywności i pasz genetycznie modyfikowanych,
- fizykochemiczne i mikrobiologiczne wody do spożycia,
- fizykochemiczne i mikrobiologiczne wód mineralnych, stołowych i źródłanych,
- fizykochemiczne i mikrobiologiczne wody w pływalniach,
- mikrobiologiczne wody w kąpieliskach i miejscach wykorzystywanych do kąpieli,
- powietrza wewnątrz pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi,
- szkodliwych dla zdrowia czynników chemicznych i pyłów w środowisku pracy,

2. Pomiary:

- szkodliwych i uciążliwych dla zdrowia czynników fizycznych występujących w środowisku pracy, w budynkach mieszkalnych, zamieszkania zbiorowego i użyteczności publicznej,
- pól elektromagnetycznych w środowisku,

3. Testy specjalistyczne dla celów kontroli jakości aparatów rentgenowskich.

Badania środków spożywczych, przedmiotów użytku i struktury żywienia

Laboratoria Państwowej Inspekcji Sanitarnej woj. podlaskiego wykonują badania w ramach ogólnokrajowego planu kontroli urzędowej i monitoringu, koordynowanego przez Główny Inspektorat Sanitarny, wynikające z ustawowego nadzoru oraz potrzeb społeczeństwa. W Dziale Laboratoryjnym WSSE w Białymstoku, Oddziale Laboratoryjnym PSSE w Łomży i Oddziale Laboratoryjnym PSSE w Suwałkach, w oparciu o zarządzenie PPWIS w sprawie badania żywności w systemie zintegrowanym, wykonywane są badania fizykochemiczne, organoleptyczne, mikrobiologiczne oraz dokonuje się oceny prawidłowości znakowania w zakresie:

- środków spożywczych, posiłków,
- materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością,
- kosmetyków,
- próbek sanitarnych.

Badania fizykochemiczne środków spożywczych oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością przeprowadza się z wykorzystaniem technik specjalistycznych: chromatografii gazowej, chromatografii gazowej sprzężonej ze spektrometrią mas, wysokosprawnej chromatografii cieczowej, chromatografii jonowej i absorpcyjnej spektrometrii atomowej. W związku z powyższym większość badań fizykochemicznych żywności wykonuje się w Dziale Laboratoryjnym WSSE w Białymstoku.

Realizując zadania w ramach zintegrowanego systemu badania żywności w województwie podlaskim w 2018 roku wykonano 19213 oznaczeń badając 3497 próbek środków spożywczych, w tym:

- 12038 oznaczeń parametrów mikrobiologicznych w 2097 próbkach oraz,
- 7175 oznaczeń parametrów fizykochemicznych w 1400 próbkach.

Zbadano również 16 próbek kosmetyków, wykonując 50 oznaczeń mikrobiologicznych i fizykochemicznych. Wykonano 217 badań sanitarnych (tj. zmiotek i wymazów sanitarnych).

Wyroby przeznaczone do kontaktu z żywnością badane są w Sekcji Badań Żywności, Przedmiotów Użytku i Struktury Żywienia WSSE w Białymstoku. W 143 próbkach dostarczonych

Ocena stanu sanitarnego w zakresie działu laboratoryjnego

przez próbkobiorców powiatowych stacji sanitarno-epidemiologicznych i zlecniodawców wykonano 218 oznaczeń.

Ponadto przeprowadzono ocenę teoretyczną sposobu żywienia na podstawie zestawień dekadowych (34 zestawienia) w obiektach żywienia zbiorowego, głównie domach pomocy społecznej, szpitalach, przedszkolach.

Badania wody

W ramach nadzoru nad jakością wody, zgodnie z zarządzeniem PPWIS w sprawie realizacji badań jakości wody w systemie zintegrowanym, badaniem wskaźników i parametrów wody zajmują się trzy laboratoria: Dział Laboratoryjny WSSE w Białymstoku, Oddział Laboratoryjny PSSE w Łomży i Oddział Laboratoryjny PSSE w Suwałkach.

Laboratoria te wykonują:

- badania fizykochemiczne wody przeznaczonej do spożycia, naturalnych wód mineralnych, źródłanych i stołowych, wody w pływalniach,
- badania mikrobiologiczne wody przeznaczonej do spożycia, naturalnych wód mineralnych, źródłanych i stołowych, wody w pływalniach, kąpieliskach i miejscach wykorzystywanych do kąpieli.

Ogółem w 2018 roku wykonano 45879 oznaczeń w 9698 próbkach, w tym:

- oznaczeń fizykochemicznych – 29588 (4059 próbek),
- oznaczeń mikrobiologicznych – 16291 (5639 próbek).

Sekcja Badań Żywności Genetycznie Zmodyfikowanej

Metoda molekularna (PCR) jest stosowana do badań materiału roślinnego zawartego w próbkach żywności/pasz w kierunku obecności lub względnej zawartości DNA zmodyfikowanego genetycznie, do wykrywania bakterii chorobotwórczych w żywności oraz do wykrywania obecności wirusa grypy w materiale biologicznym. Powyższe badania wykonuje się w Dziale Laboratoryjnym WSSE w Sekcji Badań Żywności Genetycznie Zmodyfikowanej.

W 2018 roku w sekcji wykonano badania 228 próbek przeprowadzając 1887 oznaczeń w kierunku obecności/zawartości materiału zmodyfikowanego genetycznie. Ponadto wykonano 359 oznaczeń w kierunku obecności wirusów grypy (wspólnie z Sekcją Badań Epidemiologiczno-Klinicznych MLD) w ramach nadzoru sanitarnego i zleceń szpitali.

Badania powietrza i pomiary hałasu w budynkach mieszkalnych, zamieszkania zbiorowego i użyteczności publicznej.

W 2018 roku przeprowadzono badania powietrza w 17 obiektach, głównie po przeprowadzeniu prac remontowych, badając 51 próbek i wykonując 661 oznaczeń czynników

chemicznych. W związku ze skargami mieszkańców przeprowadzono pomiary hałasu w porze dziennej i nocnej w 3 pomieszczeniach budynków mieszkalnych.

Badania i pomiary w środowisku pracy

Badaniami czynników szkodliwych i uciążliwych występujących w środowisku pracy zajmują się pracownicy Oddziału Laboratoryjnego w Łomży i Sekcji Badań i Pomiarów w Środowisku Pracy WSSE w Białymstoku. Laboratoria te zajmują się:

- pobieraniem próbek do oceny narażenia zawodowego na czynniki chemiczne i pyły przemysłowe,
- badaniem chemicznych zanieczyszczeń powietrza na stanowiskach pracy,
- badaniem pyłowych zanieczyszczeń powietrza na stanowiskach pracy,
- badaniem czynników biologicznych w środowisku pracy,
- pomiarami hałasu słyszalnego, hałasu infradźwiękowego i hałasu ultradźwiękowego na stanowiskach pracy,
- pomiarami drgań mechanicznych o ogólnym działaniu na organizm człowieka i działających na organizm człowieka przez kończyny górne na stanowiskach pracy,
- oceną warunków termicznych oddziałujących na organizm człowieka w środowisku pracy (mikroklimat zimny, gorący, umiarkowany),
- pomiarami oświetlenia elektrycznego miejsc pracy.

W 2018 roku przeprowadzono pomiary czynników fizycznych na 343 stanowiskach pracy, badania stężeń czynników chemicznych na 52 stanowiskach pracy, badania stężeń pyłu przemysłowego (frakcja wdychana i frakcja respirabilna) na 61 stanowiskach pracy. Wykonano 1734 pomiary czynników fizycznych, pobrano i oznaczono 103 próbki powietrza w kierunku badania stężenia pyłu na stanowiskach pracy. W celu oceny narażenia na szkodliwe czynniki chemiczne występujące w środowisku pracy pobrano i zbadano 670 próbek, wykonując 507 oznaczeń, głównie we współpracy z Sekcją Analizy Instrumentalnej stosując techniki absorpcyjnej spektrometrii atomowej, chromatografii gazowej i chromatografii gazowej sprzężonej ze spektrometrią masową.

Badania i pomiary w zakresie higieny radiacyjnej

Sekcja Badań i Pomiarów w Zakresie Higieny Radiacyjnej ze Stanowiskami Pracy ds. Pomiarów Radiacyjnych w Łomży, będąca w strukturze Działu Laboratoryjnego Wojewódzkiej Stacji Sanitarно-Epidemiologicznej w Białymstoku zajmuje się pomiarami z zakresu higieny radiacyjnej, obejmując swoim działaniem obszar województwa podlaskiego.

Sekcja wykonuje:

- pomiary pól elektromagnetycznych w środowisku pracy i ogólnym,
- pomiary aktywności właściwej cezu 137 i potasu 40 metodą spektrometrii gamma,
- pomiary aktywności właściwej cezu 137 i strontu 90 metodą radiochemiczną,
- pomiary dozymetryczne promieniowania X dla celów oszacowania narażenia pracowników oraz osób z ogółu ludności przebywających w otoczeniu badanego aparatu rentgenowskiego,
- testy specjalistyczne dla celów kontroli jakości aparatów rentgenowskich w zakresie radiografii ogólnej analogowej,

Ocena stanu sanitarnego w zakresie działu laboratoryjnego

- testy specjalistyczne dla celów kontroli jakości aparatów rentgenowskich w zakresie fluoroskopii i angiografii,
- testy specjalistyczne dla celów kontroli jakości aparatów rentgenowskich w zakresie stomatologii,
- testy specjalistyczne dla celów kontroli jakości stomatologicznych aparatów rentgenowskich,
- testy specjalistyczne dla celów kontroli jakości aparatów rentgenowskich w zakresie mammografii analogowej.

W 2018 roku pracownicy sekcji wykonali łącznie 909 badań fizycznych, w których wykonali 8329 oznaczeń. W ramach nadzoru wykonano badania 43 aparatów rentgenowskich (1770 oznaczeń) oraz pomiary rozkładu pola elektromagnetycznego w otoczeniu 21 urzędów (751 oznaczeń). Wykonano również 51 oznaczeń radiochemicznych izotopów cezu 137 i strontu 90 w paszach, wodzie i środkach spożywczych.

Zgodnie z zatwierdzonymi przez Prezesa PAA harmonogramami Dział Laboratoryjny WSSE - Sekcja Badań i Pomiarów w Zakresie Higieny Radiacyjnej ze stanowiskami pracy ds. Pomiarów Radiacyjnych w Łomży wykonywała pomiary skażeń promieniotwórczych żywności, wody i pasz na terenie województwa podlaskiego.

Podobnie jak w latach ubiegłych, pracownicy sekcji w 2018 roku brali udział w zdarzeniach radiacyjnych i monitoringu tych zdarzeń na terenie województwa podlaskiego w koordynacji z Wydziałem Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego Podlaskiego Urzędu Wojewódzkiego w Białymstoku. Zakupiony w grudniu 2018 r. Cyfrowy Spektrometr Gamma z Identyfikacją RAYMON 10 z możliwością identyfikacji radioizotopów znaczenie usprawni ocenę oraz monitoring zdarzeń radiacyjnych.

W laboratoriach inspekcji sanitarnej województwa podlaskiego:

- pracuje kompetentny personel, posiadający wiedzę i doświadczenie zawodowe, systematycznie podnoszący swoje kwalifikacje poprzez udział w szkoleniach i konferencjach organizowanych przez jednostki zewnętrzne i organy PIS,
- badania i pomiary przeprowadzane są z wykorzystaniem specjalistycznego wyposażenia pomiarowego stosując wiarygodne metody badawcze oraz certyfikowane materiały odniesienia,
- w celu zapewnienia wysokiej jakości badań laboratoria systematycznie prowadzą wewnętrzną kontrolę jakości wyników oraz poddają się kontroli w międzylaboratoryjnych badaniach biegłości i porównaniach międzylaboratoryjnych; potwierdzeniem jakości wykonywanych badań są uzyskane certyfikaty akredytacji na badania wydane przez Polskie Centrum Akredytacji.

Dział Laboratoryjny WSSE w Białymstoku prowadzi nadzór merytoryczny nad działalnością laboratoriów działających w systemie zintegrowanym w PSSE w Łomży i w PSSE w Suwałkach, przeprowadza szkolenia i konsultacje w zakresie pobierania próbek i wykonywania badań/pomiarów. Działalność laboratoryjna jest integralną częścią systemu zapewnienia bezpieczeństwa sanitarno-epidemiologicznego ludności województwa podlaskiego.

OCENA STANU SANITARNEGO W ZAKRESIE MEDYCZNEGO LABORATORIUM DIAGNOSTYCZNEGO WSSE w BIAŁYMSTOKU

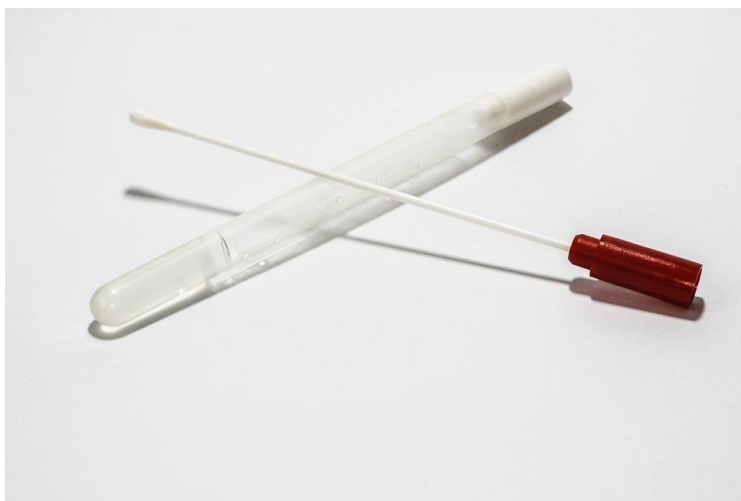
W Medycznym Laboratorium Diagnostycznym WSSE w Białymstoku w celu ochrony zdrowia publicznego są realizowane zadania wynikające z ustawy o Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz ustawy z dnia 05.12.2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi. Działalność laboratorium oparta jest na systemie zarządzania jakością zgodnie z wymaganiami normy PN-EN ISO 17025. Laboratorium stosuje akredytowane metody badawcze.

Medyczne Laboratorium Diagnostyczne wykonuje badania materiału biologicznego (m.in. kału, wymazów z gardła i nosa, surowic) w ramach nadzoru sanitarnego oraz na zlecenie klienta zewnętrznego:

- bakteriologiczne, w tym identyfikację szczepów Salmonella i Shigella,
- parazytologiczne,
- badania skuteczności procesów sterylizacji,
- wirusologiczne w kierunku wirusów grypy,
- serologiczne w kierunku: krztuśca, durów i paradurów, wirusa opryszczki, rotawirusów i adenowirusów, astrowirusów, norowirusów, parainfluenzy typu 1, 2 i 3, RSV, adenowirusów,
- badania molekularne w kierunku wirusów grypy typu A, podtypu A/H1N1/pdm09, podtypu A/H3N2/ oraz typu B (tj. wykonuje etap izolacji kwasu nukleinowego z materiału biologicznego),
- parazytologiczne badania gleby.

W zakresie badań metodą PCR Sekcja Badań Epidemiologiczno-Klinicznych Medycznego Laboratorium Diagnostycznego współpracuje z Sekcją Badań Żywności Genetycznej Zmodyfikowanej Działu Laboratoryjnego, która przeprowadza etap oznaczenia obecności kwasów nukleinowych wirusa grypy w izolacie RNA.

W 2018 roku w Sekcji Badań Epidemiologiczno-Klinicznych MLD przebadano 29166 próbek materiału biologicznego, wykonując przy tym 58600 oznaczeń. W ramach nadzoru sanitarnego wykonano ogółem 4746 badań i 13301 oznaczeń mikrobiologicznych, w tym 328 oznaczeń w kierunku obecności wirusa grypy (próbki wspólne z Sekcją Badań Żywności Genetycznej Zmodyfikowanej Działu Laboratoryjnego).

SYSTEM ZARZĄDZANIA JAKOŚCIĄ

Raport o stanie sanitarnym województwa podlaskiego za 2018 rok

SYSTEM ZARZĄDZANIA I AKREDETACJA DZIAŁALNOŚCI LABORATORYJNEJ

Dział Laboratoryjny i Medyczne Laboratorium Diagnostyczne Wojewódzkiej Stacji Sanitarnej-Epidemiologicznej w Białymstoku posiada akredytację (Certyfikat akredytacji AB 311). Akredytacja jest najlepszym potwierdzeniem wiarygodności wyników. Zakres akredytacji obejmuje:

- badania biochemiczne i biologiczne wyrobów konsumpcyjnych przeznaczonych dla ludzi - w tym żywności, produktów rolnych - w tym pasz,
- badania chemiczne, analityka chemiczna produktów rolnych w tym pasz, kosmetyków i wyrobów chemicznych, wody, powietrza, ceramiki, materiałów opakowaniowych, wyrobów z tworzyw sztucznych i gum, wyrobów konsumpcyjnych przeznaczonych dla ludzi - w tym żywności,
- badania mikrobiologiczne obiektów i materiałów biologicznych, kosmetyków, wody, wyrobów konsumpcyjnych przeznaczonych dla ludzi - w tym żywności,
- badania kliniczne medyczne obiektów i materiałów biologicznych,
- badania dotyczące inżynierii środowiska – oświetlenia, mikroklimatu, drgań, pola elektromagnetycznego w środowisku pracy i ogólnym oraz od urządzeń, a także hałasu w środowisku pracy i w środowisku ogólnym,
- badania właściwości fizycznych wody, wody do spożycia, wyposażenia medycznego, wyrobów konsumpcyjnych przeznaczonych dla ludzi - w tym żywności,
- badanie właściwości fizycznych i pobieranie próbek powietrza,
- badania radiochemiczne i promieniowania w środowisku, produktów rolnych, w tym pasz dla zwierząt, wyposażenia medycznego, wyrobów konsumpcyjnych przeznaczonych dla ludzi - w tym żywności,
- pobieranie próbek wody do spożycia,
- badania sensoryczne materiałów opakowaniowych, wyrobów konsumpcyjnych przeznaczonych dla ludzi - w tym żywności.

SYSTEM ZARZĄDZANIA JAKOŚCIĄ W DZIAŁALNOŚCI INSPEKCYJNEJ

Funkcjonujący system zarządzania w działalności kontrolnej Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa podlaskiego oparty jest na spełnieniu wymagań normy PN-EN ISO/IEC 17020 „Ocena zgodności - Wymagania dotyczące działania różnych rodzajów jednostek przeprowadzających inspekcję”. Daje to gwarancję jednolitego sposobu prowadzenia działań kontrolnych w całym województwie oraz zapewnia:

- właściwą skuteczność zapobiegawczego i bieżącego nadzoru sanitarnego,
- przeprowadzanie precyzyjnych i wnikliwych kontroli zgodnie z najlepszą praktyką,
- potrzebę ciągle podnoszenia kwalifikacji pracowników, co przedkłada się w konsekwencji na wyższą jakość wykonywania zadań,
- uzyskiwanie wiarygodnych, użytecznych i odtwarzalnych wyników kontroli,
- publiczne zaufania w odniesieniu do wiarygodności działań istotnych z punktu ochrony zdrowia ludzkiego.

System jakości jest weryfikowany podczas auditów wewnętrznych i dorocznego przeglądu zarządzania.

Wszystko to służy ZAPEWNIENIU BEZPIECZEŃSTWA SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNEGO na terenie województwa podlaskiego w obszarach działania zgodnych z ustawą o Państwowej Inspekcji Sanitarnej.